

Stichting Pensioenfonds
Wolters Kluwer Nederland

Jaarverslag

2022

Foto omslag: 137329113 © Prostockstudio | Dreamstime.com

Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland

Adres : Staverenstraat 15
7418 CJ Deventer
Bezoekadres : Hanzeweg 58
7418 AT Deventer
Postadres : Postbus 23
7400 GA Deventer
Telefoon : 0570 – 64 80 81
E-mailadres : pensioenfonds@wolterskluwer.com
Website : www.pensioen-wk.nl

Als u vragen over het jaarverslag heeft, kunt u contact opnemen met:
Mevrouw K. Nauta-van der Linden, telefoon 0570 – 648085, of
De heer R.H. Heidemans, telefoon 0570 – 648087

Inhoud

Voorwoord van de voorzitter	5
Belangrijkste ontwikkelingen in 2022	7
Kengetallen	8
Verslag van het bestuur	9
1. Waar staat het pensioenfonds voor?	9
1.1 Profiel	9
1.2 Doelstelling, missie, visie en strategie	9
1.3 Realisatie doelstelling van het fonds en jaarplan 2022	11
1.4 Nieuw pensioenstelsel	12
2. Communicatie	14
2.1 Communicatiemiddelen	14
2.2 Wet Toekomst Pensioenen en communicatie	15
3. Pensioenuitvoering	17
3.1 Korte beschrijving van de pensioenregeling	17
3.2 Toeslagen-, kortings- en premiebeleid	17
3.3 Pensioenzaken	21
4. Financieel	23
4.1 Financiële toelichting 2022	23
4.2 Actuariële analyse	24
4.3 Herstelplan en haalbaarheidstoets	26
4.4 Beleggingen	26
4.5 Uitvoeringskosten en kosten vermogensbeheer	36
Uitvoeringskosten	36
Kosten vermogensbeheer	37
5. Governance	39
5.1 Organisatie	39
5.2 Externe controle en advies	41
5.3 Code Pensioenfonds	42
5.4 Geschiktheid	43
5.5 Beloningsbeleid en beloningsstructuur	43
5.6 Fraudebeheersing en naleving wet- en regelgeving	44
5.7 Gedragscode	44
6. Risicobeheer	45
6.1 IRM-beleid	45
6.2 Top-5 strategische risico's	46
6.3 Risicohouding	47
6.4 Financiële risico's	49
6.5 Eigen risicobeoordeling (ERB)	49
6.6 Interne audits	50
7. Toekomstparagraaf	51

Verklaring van de compliance officer	53
Verslag van het verantwoordingsorgaan en reactie van het bestuur	54
Verslag van de raad van toezicht en reactie van het bestuur	57
Jaarrekening 2022	63
Toelichting op de jaarrekening 2022	66
1. Inleiding	66
2. Overeenstemmingsverklaring	66
3. Grondslagen voor waardering van activa en passiva en voor resultaatbepaling	66
4. Toelichting op de balans per 31 december 2022	72
5. Risicobeheer	78
6. Niet uit de balans blijvende verplichtingen	85
7. Verbonden partijen	86
8. Toelichting op de staat van baten en lasten 2022	87
9. Aantal personeelsleden	91
10. Vergoedingen bestuur en raad van toezicht	91
11. Belastingen	91
12. Gebeurtenissen na balansdatum	91
13. Vaststelling van de jaarrekening	92
Overige gegevens	93
Actuariële verklaring	93
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	95
Bijlage 1: Personalie per 19 juni 2023	105
Bijlage 2: Checklist naleving Code Pensioenfondsen per 31 december 2022	106
Bijlage 3: SFDR artikel 8 periodieke rapportage	109
Begrippenlijst	115

Voorwoord van de voorzitter

Terugblik op 2022

Tegen eind februari halen wij opgelucht adem, de wereld gaat weer open, de coronamaatregelen worden versoepeld. Maar dan gebeurt waar wij al een tijdje voor vreesden, maar hoopten dat het niet zou gebeuren. Rusland valt Oekraïne binnen. Een vreselijke oorlog begint. Een oorlog aan de grens van de Europese Unie; een oorlog waarin 'het Westen' Oekraïne steunt met economische sancties tegen Rusland, later ook met financiële middelen en zelfs oorlogsmaterieel. Een oorlog met aan beide kanten onbeschrijflijk menselijk leed, voor heel veel onschuldige burgers maar ook voor veel militairen en hun families. Een oorlog die nog steeds voortduurt...

Hoewel er nog veel economische problemen zijn als gevolg van de coronamaatregelen, begint de economie aan het begin van het jaar weer langzaam op gang te komen. Geholpen door overheden en centrale banken, die ruimschoots geld ter beschikking stellen aan diegenen die het zwaarst zijn getroffen door de coronamaatregelen. Dit prille herstel komt na de inval van Rusland in Oekraïne weer tot stilstand. Met als gevolg dat de beurskoersen sterk dalen; een daling die met tussen-tijdse oplevingen voortduurt tot ergens in oktober. De beurskoersen hebben zich weliswaar sindsdien weer wat hersteld, maar deze turbulente ontwikkelingen hebben wel tot gevolg dat wij op onze aandelenbeleggingen in 2022 een fors negatief rendement hebben behaald.

Het ruimschoots ter beschikking stellen van financiële middelen door overheden en centrale banken is in combinatie met alle toeleveringsproblemen een giftige cocktail voor inflatie. Niet in het minst omdat Rusland besluit om de gas- en olieleveranties aan landen die Oekraïne steunen drastisch te beperken. De prijzen van olie en gas schieten omhoog en ook de prijzen van onder andere levensmiddelen in de winkels stijgen sterk. Met als gevolg dat werknemers hiervoor via hogere lonen compensatie willen hebben. Begrijpelijk maar economisch met het gevaar dat wij in een loon-prijsspiraal terecht komen.

Het gevolg van de hoge inflatie is dat de markrentes gaan oplopen, vooral ook omdat centrale banken het inflatiespook de kop in willen drukken met het verhogen van de zogeheten basisrentes. Voor pensioenfondsen is het stijgen van de markrente op zich gunstig. Deze rente bepaalt namelijk hoeveel wij in kas moeten hebben om tot in lengte van jaren onze pensioenverplichtingen aan u als deelnemer te kunnen nakomen. De laatste jaren kenden wij een sterk dalende markrente, met als gevolg dat wij steeds meer in kas moesten hebben om aan onze pensioenverplichtingen te voldoen en er helaas geen middelen over waren om de opgebouwde en ingegane pensioenen met toeslagen te verhogen (te indexeren).

Nu gebeurt het omgekeerde; de sterk gestegen markrente zorgt er voor dat wij minder opzij hoeven te zetten om aan onze pensioenverplichtingen te kunnen voldoen. Wel is het zo dat een stijgende rente er ook voor zorgt dat onze beleggingen in obligaties veel minder waard worden. Dus in 2022 hebben ook onze obligaties een sterk negatief beleggingsresultaat laten zien. Het effect van de gestegen rente op de waarde van onze pensioenverplichtingen was echter zo groot, dat de waarde van onze pensioenverplichtingen sterker is gedaald dan de waarde van onze beleg-

gingen. Met als gevolg dat wij ondanks de negatieve beleggingsresultaten het jaar toch konden afsluiten met een sterk gestegen dekkingsgraad.

En deze sterk gestegen dekkingsgraad maakte het gelukkig mogelijk om alle pensioenen per 1 januari 2023 te verhogen met 9,73%. Hoewel wij met deze verhoging niet de volledige inflatie over 2022 hebben kunnen compenseren, ben ik toch blij dat wij dat wel voor een groot deel hebben kunnen doen. Waar ik ook blij mee ben, is dat wij in 2023 de pensioenopbouw voor actieve deelnemers weer volledig konden toekennen. Mede mogelijk gemaakt door de werkgever, die bereid was om ook voor 2023 extra premie in te leggen.

Belangrijk is dat onze financiële positie ook na de indexatie per 1 januari 2023 nog steeds goed is. En een goede financiële positie is nodig om straks goed en evenwichtig te kunnen overstappen naar het nieuwe pensioenstelsel. De Wet toekomst pensioenen gaat op 1 juli 2023 in. Alle pensioenregelingen moeten uiterlijk per 1 januari 2028 aan deze wet voldoen. Ook moeten dan in beginsel alle uitvoerders van deze pensioenregelingen, zo ook pensioenfondsen, zijn overgestapt naar het nieuwe pensioenstelsel. Dit zogeheten invaren vergt een omvangrijke transitie, want straks gaat in totaal zo'n 1.500 miljard euro aan pensioenvermogen bij pensioenfondsen over van het huidige pensioenstelsel naar het nieuwe pensioenstelsel. U leest hier verderop meer over in het bestuursverslag.

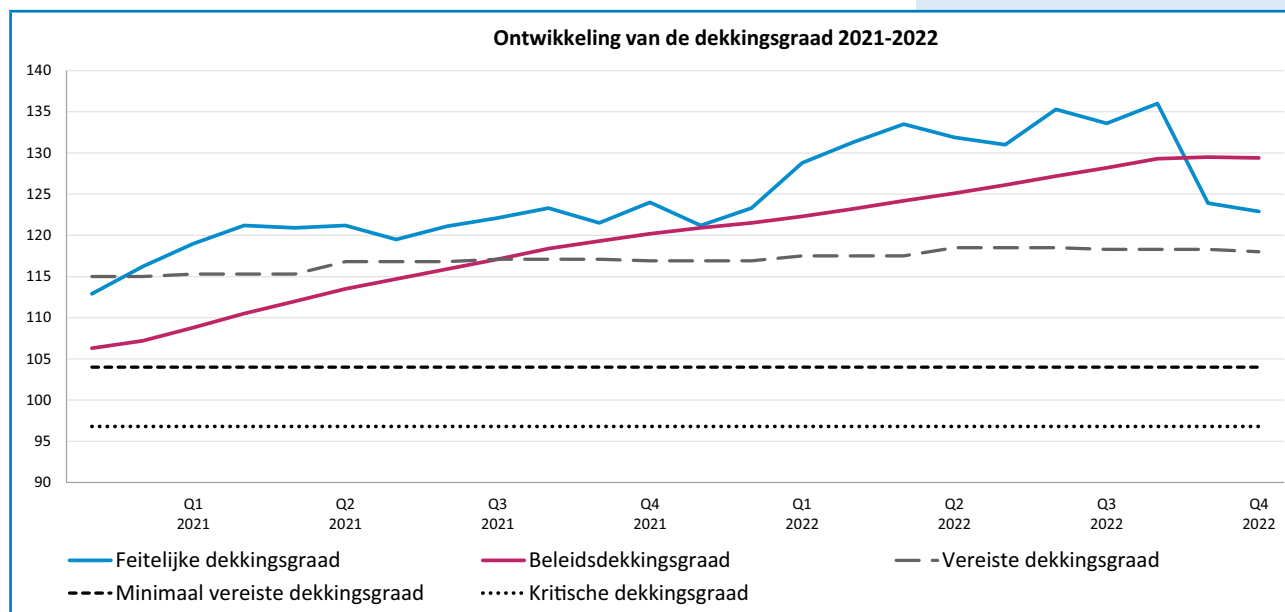
De werkgever is nu met de Centrale Ondernemingsraad (COR) in gesprek over welke pensioenregeling straks gaat gelden onder het nieuwe pensioenstelsel. Er kan namelijk worden gekozen uit een tweetal smaken: de solidaire premierregeling of de flexibele premierregeling. Verderop in het bestuursverslag wordt uitgebreid ingegaan op deze keuze en wat dat voor het pensioenfonds én voor u als deelnemers kan betekenen.

Wij blijven als pensioenfonds de belangen van onze deelnemers zo goed mogelijk behartigen. Zo vragen bijvoorbeeld maatschappij en wetgever in toenemende mate inspanningen van pensioenfondsen om hun beleggingsbeleid zo duurzaam mogelijk in te richten. Maar daarbij is uiteraard wel de stem van onze deelnemers belangrijk. Daarom hebben wij in 2022 onderzoek gedaan naar wat deelnemers vinden van duurzaam beleggen. Op dit moment zijn wij aan het bekijken hoe wij de resultaten van dat onderzoek kunnen vertalen naar ons beleggingsbeleid. Ook hierover leest u meer in het bestuursverslag.

Wij hebben wederom een turbulent jaar achter de rug en deze turbulentie zal nog wel enige tijd aanhouden. Te midden van die turbulentie proberen wij ons als pensioenfonds zo goed mogelijk voor te bereiden op wat komen gaat. Wij doen dat in uw belang en kunnen dat alleen doen dankzij de steun van het verantwoordingsorgaan en van de raad van toezicht en vooral en bovenal dankzij de ondersteuning en de inzet van de collega's van het pensioenbureau.

Ruud Kruijff
Voorzitter

Belangrijkste ontwikkelingen in 2022

1. Per 1 januari 2023 was een gedeeltelijke toeslagverlening mogelijk van 9,73%. Per 1 januari 2022 werden de pensioenen met 2,12% verhoogd.
2. De feitelijke dekkingsgraad daalde in 2022 van 124,0% naar 122,9%. De dekkingsgraad steeg ondanks de daling van de aandelenkoersen flink, omdat de rente sterk opliep. Door de hoge toeslagverlening, die in de dekkingsgraad is verwerkt per 31 december 2022, kwam de dekkingsgraad alsnog lager uit dan begin 2022.
3. De beleidsdekkingsgraad (gemiddelde over twaalf maanden) steeg in 2022 van 120,2% naar 129,4%.
4. De gemiddelde UFR rekenrente steeg van 0,5% eind 2021 naar 2,7% eind 2022. De renteafdekking is in stappen verhoogd van 45% begin 2022 naar 75% eind 2022.
5. Het totaal nettorendement was in 2022 +/- 21,0% (2021: 4,4%). Het vijfjaarsgemiddelde nettorendement is 0,4% (zie paragraaf 4.4.8).
6. De uitvoeringskosten per deelnemer (exclusief gewezen deelnemers) bedroegen in 2022 € 285,-, een toename van 22% ten opzichte van 2021.
7. De pensioenpremie werd in 2022 verlaagd van 31,7% naar 28,0%. Het opbouwpercentage werd in 2022 verlaagd van 1,875% naar 1,58%. Door de gestegen rente en wijziging van het premiebeleid bedraagt de opbouw voor 2023 weer 1,875% bij een premie van 24,5%.
8. Lumera (voorheen: AxyWare) is geselecteerd als leverancier voor het nieuwe, toekomstbestendige pensioenadministratiepakket AxyLife. De implementatie is in 2022 gestart en wordt in 2023 afgerond.

Kengetallen

(bedragen in € miljoen)	2022	2021	2020	2019	2018
Aantal deelnemers					
– Actieve deelnemers	774	762	749	739	744
– Gewezen deelnemers	3.646	3.789	3.878	4.074	4.160
– Pensioengerechtigden	2.923	2.881	2.820	2.732	2.680
Totaal deelnemers	7.343	7.432	7.447	7.545	7.584
Premies en uitkeringen					
Feitelijke premie (in %)	28,0	31,7	27,2	24,0	24,0
Ontvangen premie	10,9	11,7	9,7	8,1	7,8
Zuivere kostendekkende premie (FTK)	13,6	16,1	13,5	10,9	10,4
Premiedekkingsgraad (in %)	93,5	91,6	92,8	88,9	87,2
Pensioenuitkeringen	32,7	31,7	31,4	30,6	30,2
Toeslagverlening (in %) ⁽¹⁾	9,73	2,12	–	–	0,48
Stijging prijsindexcijfer (in %) ⁽²⁾	14,53	2,70	1,11	2,65	1,88
Solvabiliteit					
Pensioenvermogen ⁽³⁾	1.024,1	1.323,5	1.288,1	1.204,8	1.066,3
Voorziening pensioenverplichtingen	833,2	1.067,5	1.145,5	1075,3	982,3
Eigen vermogen ⁽⁴⁾	191,0	256,0	143,8	131,8	86,5
Dekkingsgraden (in %)					
Beleidsdekkingsgraad	129,4	120,2	106,0	108,0	112,9
Feitelijke dekkingsgraad	122,9	124,0	112,5	112,0	108,6
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0	104,0	104,0	104,0	104,0
Vereiste dekkingsgraad	118,0	116,9	115,0	115,9	116,3
Kritische dekkingsgraad	96,8	96,8	96,8	96,7	96,4
TBI-grens ⁽⁵⁾	139,2	123,9	122,7	124,0	123,2
Reële dekkingsgraad ⁽⁶⁾	93,0	97,0	86,4	87,1	91,6
Gemiddelde rente RTS (in %) ⁽⁷⁾	2,7	0,5	0,1	0,7	1,3
Rendement (in %)					
Totaal nettorendement	–21,0	4,4	8,9	15,4	–1,6
Benchmark	–19,4	3,8	8,7	14,7	–1,5
Totaal netto vijfjaarsgemiddelde	0,4	6,2	7,0	5,4	6,7
Benchmark vijfjaarsgemiddelde	0,5	5,8	6,4	4,7	5,7
Uitvoeringskosten (in €)					
Uitvoeringskosten per deelnemer	148	114	112	112	104
Idem exclusief gewezen deelnemers	293	233	233	244	231
Vermogensbeheerkosten (in %)⁽⁸⁾					
– Beheerkosten	0,27	0,28	0,26	0,29	0,30
– Transactiekosten	0,10	0,08	0,12	0,08	0,09
Totaal vermogensbeheerkosten	0,37	0,36	0,38	0,37	0,39

(1) Toeslagpercentage per 1 januari volgend op het boekjaar.

(2) De stijging van het Consumenten Prijsindexcijfer Alle Huishoudens over de maand september ten opzichte van het prijsindexcijfer een jaar eerder.

(3) In 2018-2019 is het pensioenvermogen inclusief de achtergestelde lening van WKNL van € 25 miljoen, die in 2020 werd kwijtgescholden.

(4) In 2018-2019 is het eigen vermogen inclusief de bij noot 3 genoemde achtergestelde lening.

(5) Beleidsdekkingsgraad die wettelijk minimaal nodig is voor volledige toeslagverlening (toekomstbestendig indexerend).

(6) De definitie van de reële dekkingsgraad is: beleidsdekkingsgraad gedeeld door de TBI-grens.

(7) De gemiddelde rente is gebaseerd op de renteterminstructuur die DNB publiceert, en wordt gewogen met de pensioenverplichtingen.

(8) In procenten van het gemiddeld belegd vermogen.

Verlag van het bestuur

1. Waar staat het pensioenfonds voor?

1.1 Profiel

Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland (hierna: het fonds), statutair gevestigd in Deventer, is op 4 oktober 1991 ontstaan uit de fusie van de Stichting Pensioenfonds Wolters Samsom Groep en de Stichting Kluwerpensioenfonds 1966.

Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van Wolters Kluwer Holding Nederland B.V. (WKNL) en de met haar gelieerde ondernemingen, die vallen onder de werkingssfeer van de tussen het fonds en WKNL gesloten uitvoeringsovereenkomst. Hiertoe wordt ultimo 2022 in totaal voor ruim 7.300 deelnemers¹ € 1.024 miljoen pensioenvermogen aangehouden.

De laatste statutenwijziging heeft plaatsgevonden per 1 januari 2023.

Het fonds is een ondernemingspensioenfonds, staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41244973 en is lid van de Pensioenfederatie.

1.2 Doelstelling, missie, visie en strategie

Het fonds heeft zijn doelstelling, missie, visie en strategie vastgesteld en daarbij tevens aangegeven, op welke wijze uitvoering zal worden gegeven aan de vastgestelde strategie.

Doelstelling

In de doelstelling geeft het fonds aan wat zijn bestaansgrond is en wat het nastreeft.

De doelstelling van het fonds is het toekennen van nominale pensioenaanspraken en pensioenrechten aan zijn deelnemers, het uitkeren van pensioenen aan zijn pensioengerechtigden en het – voor zover de middelen van het fonds dat, afhankelijk van de dekkinggraad, toelaten – het waardevast houden van de pensioenaanspraken en de pensioenrechten.

Missie

In de missie wordt beschreven waarvoor het fonds staat en welke waarden en identiteit het fonds kenmerken.

Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenovereenkomst, die Wolters Kluwer Holding Nederland B.V. ('de werkgever') heeft gesloten met zijn (gewezen) werknemers. De uitvoering dient correct, evenwichtig, transparant, risicobewust, maatschappelijk verantwoord en efficiënt te geschieden. Het fonds wil een duurzaam en betrouwbaar pensioenfonds zijn, dat zijn ambities en verplichtingen naar zijn deelnemers helder communiceert en onderbouwd wil waarmaken.

Visie

In de visie wordt beschreven waarvoor het fonds staat, en wat ten grondslag ligt aan het handelen van het fonds.

---

¹ Onder deelnemers wordt verstaan de actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Ook het onderwerp pensioen bevindt zich in toenemende mate in een internationaal krachtenveld en heeft de aandacht van de politiek, de toezichhouders, de beleggers, de werkgevers en de deelnemers. Wijzigingen in dat krachtenveld brengen voor alle pensioenfondsen met zich mee, dat zowel de premie, de opgebouwde rechten als de uitkeringen afhankelijker zijn geworden van politieke en economische ontwikkelingen.

Daarnaast geldt dat door de individualisering in de maatschappij en door technologische ontwikkelingen het pensioen niet alleen onderwerp van maatschappelijke discussie is, maar ook dat alle informatie omtrent het eigen pensioen van de deelnemer zonder tussenkomst van derden inzichtelijk en direct beschikbaar moet zijn.

Om op genoemde ontwikkelingen in te kunnen spelen wil het fonds professioneel, efficiënt en wendbaar zijn. Een pensioenfonds, dat in staat is om tijdig en adequaat te reageren op deze ontwikkelingen, ten einde de belangen van zijn deelnemers zo goed mogelijk te kunnen waarborgen.

Daarbij geldt dat een solvabele en stabiele financiële positie van het fonds, het leveren van een bijdrage met een positieve maatschappelijke impact, transparantie bij de verantwoordelijkheid voor en de afweging van de besluitvorming en een heldere communicatie met deelnemers, de werkgever en andere belanghebbenden essentieel zijn voor het vertrouwen in het fonds. Hierbij is een evenwichtige afweging van belangen leidend in de besluitvorming.

Strategie

Met de strategie wordt aangegeven hoe het fonds zijn doelstelling, missie en visie wil waarmaken, welke middelen het fonds daartoe wil inzetten en op welke manier.

Het bestuur hanteert een managementcyclus bij het realiseren van de gestelde doelen. Het bestuur handelt daarbij in overeenstemming met de wet- en regelgeving en de Code Pensioenfondsen. Periodiek worden de inspanningen, kritische succesfactoren en resultaten van het fonds geëvalueerd en besproken in de eigen organisatie en wordt daar verantwoording over afgelegd. Het bestuur richt zich daarbij op het belang van de deelnemers, op de beginselen van goed bestuur en op een gedegen onderbouwd risicomanagement, alsmede op een tijdige en juiste communicatie met de deelnemers, de werkgever en de toezichhouders. Het bestuur hecht belang aan permanente deskundigheid, kwaliteit, motivatie en inzetbaarheid van alle bij het fonds betrokkenen.

Invloed actualiteit

De werkgever heeft aangegeven de voortschrijdende ontwikkelingen met betrekking tot het nieuwe pensioenstelsel af te willen wachten, voordat een keuze wordt gemaakt voor een nieuw pensioencontract. In de tussentijd kiest het bestuur van het fonds ervoor om de ontwikkelingen en de discussies te volgen. En ook om – proactief en voor zover mogelijk – door middel van scenario-analyses te komen tot voldoende kwalitatieve en kwantitatieve inzichten met betrekking tot de verschillende keuzes die er zijn voor het nieuwe pensioencontract. Inzichten waarmee, naar de mening van het bestuur, ook de sociale partners hun voordeel kunnen doen. Uiteraard bepalen de sociale partners de keuze voor het nieuwe pensioencontract, maar het bestuur wil zo goed mogelijk voorbereid zijn met als oogmerk om ná de besluitvorming door de sociale partners zo snel en adequaat mogelijk te kunnen handelen met inachtneming van de belangen van onze deelnemers.

Het bestuur van het fonds ziet geen reden om voor te sorteren op een specifiek scenario, bestuursmodel of uitvoeringsvorm. De analyse van sterke en zwakte punten van de huidige situatie, in combinatie met een analyse van de verschillende uitvoeringsvormen, heeft geleid tot de strategische keuze om het ondernemingspensioenfonds voort te laten bestaan omdat de alternatieven momenteel niet in het belang van de deelnemers zijn.

Uitvoering

Met uitvoering wordt aangegeven welke acties worden ondernomen en welke middelen worden ingezet om de doelstelling te realiseren, te onderhouden, te evalueren en te actualiseren

Het bestuur delegeert de voorbereidende besluitvorming aan verschillende bestuurscommissies. In deze commissies participeren enkele leden van het bestuur, deskundigen vanuit het pensioenbureau en externe deskundigen. Daarnaast is een lid van het verantwoordingsorgaan als toehoorder aanwezig. Ook leden van de raad van toezicht kunnen op hun verzoek bij een vergadering van een commissie aanwezig zijn. Het bestuur neemt horende het advies van een commissie na eigen afweging de besluiten.

Het bestuur delegeert de uitvoerende werkzaamheden aan de directeur van het fonds. De directeur van het fonds geeft leiding aan de medewerkers van het pensioenbureau. De medewerkers van het pensioenbureau zijn competent voor het uitvoeren van de kerntaken te weten de bestuursondersteuning, het risicomanagement, de pensioenadministratie en de pensioencommunicatie, het vermogensbeheer en de financiële administratie.

Het fonds realiseert transparantie, betrokkenheid en vertrouwen door de deelnemers, de werkgever en andere belanghebbenden proactief en continue met inzet van verschillende media te informeren over enerzijds de inspanningen en resultaten van het fonds en anderzijds te duiden wat de risico's bij toekomstige ontwikkelingen zijn. Deelnemers, de werkgever en andere belanghebbenden worden uitgenodigd in gesprek te gaan met het fonds om antwoord te krijgen op zowel persoonlijke als algemene vragen. Het bestuur hecht aan rechtstreeks contact met de deelnemers. Naast communicatie met behulp van de website van het fonds, social media, brieven, de telefoon en e-mail worden ook bijeenkomsten georganiseerd om te luisteren naar hetgeen bij de deelnemers leeft.

1.3 Realisatie doelstelling van het fonds en jaarplan 2022

Pensioenambitie

Het streven naar een waardevast pensioen werd in 2022 voor een deel gerealiseerd omdat per 1 januari 2023 een toeslagverlening mogelijk was van 9,73% (zie paragraaf 3.2.1). Dit was veel meer dan in de afgelopen jaren het geval is geweest. Per 1 januari 2022 werd een toeslag verleend van 2,12%. Daarvoor is vanaf 2010 in totaal slechts 0,52% toeslag verleend als gevolg van de te lage dekkingsgraad. De toeslag per 1 januari 2023 is meer dan begin 2022 werd verwacht omdat de dekkingsgraad sterker is toegenomen. Daarnaast zijn de rente en de inflatie in 2022 sterk opgelopen.

In 2022 is de opbouw, ondanks de extra premie van WKNL, verlaagd van 1,875% naar 1,58%. De rentestand op de peildatum 31 oktober 2021 was te laag om de minimale premiedekkingsgraad in stand te houden. Hiermee werd het verwachte verlies op de inkoop van nieuwe opbouw beperkt gehouden. In 2022 besloot het bestuur het premiebeleid te wijzigen, waardoor gebruik kon worden gemaakt van de sterk gestegen rente. In 2023 is het opbouwpercentage weer verhoogd naar het geambieerde niveau van 1,875%. Bovendien daalt de extra premie die WKNL in 2023 betaalt naar 0,5% (2022: 4,0%; zie paragraaf 3.2.3).

Realisatie jaarplan 2022

Het jaarplan 2022 is gerealiseerd. De belangrijkste onderdelen daarvan waren:

- Het fonds heeft geparticipeerd in een (nog doorlopende) projectgroep van sociale partners binnen WKNL, in het kader van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het bestuur verdiepte zich in de uitvoeringstechnische consequenties van de strategische scenario's waar het bestuur zich begin 2022 een mening over had gevormd (zie paragraaf 1.4).

- Het bestuur heeft het premiebeleid en het toeslagenbeleid gewijzigd, mede in het kader van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel (zie paragraaf 3.2).
- Ter voorbereiding op een nieuwe werkwijze die aan de basis staat van het wendbaar en toekomstbestendig zijn van het fonds, stelde het bestuur in 2022 het nieuwe IT- informatiebeveiligings- en privacybeleid vast. De veranderingen die nodig zijn om het beleid te implementeren, zijn opgenomen in het bedrijfsinformatieplan (BIP) dat het bestuur eveneens vaststelde (zie paragraaf 3.3.3).
- Het fonds heeft gekozen voor een nieuw pensioenadministratiesysteem, dat in 2023 in gebruik wordt genomen (zie paragraaf 3.3.3).
- Het bestuur stelde het strategisch communicatiebeleid op, waarmee wordt ingespeeld op de strengere eisen rondom keuzebegeleiding. Ook trof het bestuur voorbereidingen voor het risicopreferentie-onderzoek (zie hoofdstuk 2).
- Het bestuur heeft de begin 2022 geformuleerde doelstellingen voor het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid getoetst door middel van een peiling onder de deelnemers. Dit traject wordt voortgezet in 2023 door het herzien van het MVB-beleid en met de implementatie in de vermogensbeheermandaten (zie paragraaf 4.4.6).
- Audits zijn uitgevoerd op het vermogensbeheer en de beheersing van de AVG- risico's met een beperkt aantal bevindingen (zie paragraaf 6.6).
- Het bestuur heeft besloten de organisatie van het pensioenbureau en per 1 januari 2023 de commissiestructuur te wijzigen (zie paragraaf 5.1). In verband hiermee is in 2022 een risicomanager aangesteld bij het pensioenbureau.

1.4 Nieuw pensioenstelsel

Op 30 maart 2022 is de Wet toekomst pensioenen (Wtp) door de minister van SZW aangeboden aan de Tweede Kamer voor behandeling. De Tweede Kamer heeft op 22 december 2022 ingestemd met het wetsvoorstel. Op 30 mei 2023 stemde ook de Eerste Kamer in, waarmee de wet op 1 juli 2023 in gaat. Uiterlijk 1 januari 2025 moeten sociale partners overeenstemming hebben over een nieuwe pensioen-overeenkomst. Pensioenuitvoerders (zoals SPWKN) hebben tot uiterlijk 1 januari 2028 de tijd om de overgang op de nieuwe pensioenregeling te implementeren.

In het nieuwe pensioenstelsel wordt afscheid genomen van de in Nederland gebruikelijke uitkeringsregeling (meestal een middelloonregeling) en wordt overgegaan naar een premieregeling. Dit betekent dat het opgebouwde pensioen niet meer centraal staat, maar de premie die wordt ingelegd. De doorsneesystematiek wordt afgeschaft.

In het nieuwe pensioenstelsel worden twee nieuwe pensioenregelingen geïntroduceerd: de solidaire premieregeling en de flexibele premieregeling. De solidaire premieregeling is een collectieve regeling, met uitgebreide mogelijkheden van risicodeling. De flexibele premieregeling is een regeling met veel individuele keuzemogelijkheden en beperktere solidariteit.

De keuze voor de invulling van het nieuwe pensioencontract is primair de taak van de sociale partners.

Samen met de werkgever heeft het fonds een overlegstructuur georganiseerd, waarbij de werkgever en de werknemers, vertegenwoordigd door de COR, het fonds en externe adviseurs zijn aangesloten (hierna: projectgroep). Binnen de projectgroep wordt kennis gedeeld, zodat tijdig goede besluiten kunnen worden genomen. De projectgroep kwam in 2022 2 keer bij elkaar. De sociale partners hebben in 2022 nog geen keuze gemaakt voor een van de twee pensioenregelingen of voor invaren. Zij lieten het bestuur in november weten dat hiervoor nog te veel onzekerheid bestaat, mede door de status van de wetgeving (gegeven het verdere uitstel). In 2023 zijn de overleggen van de projectgroep hervat.

Binnen het fonds heeft een projectgroep in 2021 de varianten voor het nieuwe pensioenstelsel geanalyseerd op wat het meest wenselijk is voor de deelnemers en op uitvoerbaarheid. Op basis van deze analyse concludeerde het bestuur begin 2022 dat de solidaire premieregeling met omzetten van de opgebouwde pensioen-aanspraken (invaren) het meest passend is voor de deelnemers, maar het verschil met de flexibele premieregeling is beperkt. De solidaire kenmerken en de uitvoerbaarheid door het fonds gaven daarin de doorslag. In 2022 heeft het bestuur door middel van diverse studiedagen een verdere verdieping gedaan naar de uitvoeringstechnische consequenties van de verschillende contracten. Deze analyses hebben ertoe geleid dat het bestuur begin 2023 heeft moeten concluderen dat de flexibele premieregeling passend kan zijn voor deelnemers, maar niet uitvoerbaar is voor dit fonds. Dit vanwege de voor die regeling benodigde ingrijpende wijzigingen in de organisatie, het vermogensbeheer en de verwachte aanzienlijk hogere uitvoeringskosten.

2. Communicatie

Het fonds heeft in 2022 het strategisch communicatiebeleid 2023-2025 vastgesteld. Het strategisch communicatiebeleid staat aan de basis van ons onderscheidend vermogen: het fonds wil het verschil maken voor de deelnemers door persoonlijk contact. Persoonlijk contact is ook de basis waarmee het fonds invulling wil geven aan de verdergaande vereisten die de Wet toekomst pensioenen aan het fonds stelt op het gebied van keuzebegeleiding. Het bestuur heeft als onderdeel van het beleid de volgende communicatievisie vastgesteld:

Het is niet eenvoudig om een algemeen pensioenbewustzijn na te streven. Het fonds focust op relevantie en specifiek pensioenbewustzijn: communiceren op de momenten dat het ertoe doet. Het creëren van keuzebewustzijn is daar een belangrijk onderdeel bij. Er zijn op de juiste momenten, met het juiste verhaal, via het juiste kanaal. Relevantie ondersteunt activatie die het fonds verder versterkt door persoonlijke begeleiding. Communicatie is naast zenden, ook ontvangen. De deelnemer staat centraal in alles wat het fonds doet. Het fonds zet zich in om de wensen en behoeften van de deelnemers op te halen, zodat het fonds deze kan meewegen in alle besluiten die het neemt.

Kernwaarden in de communicatiestrategie zijn Persoonlijk & relevant, Kostenbewust en Rust ('PKR').

Het bestuur heeft voor 2023-2025 de volgende thematische focusgebieden vastgesteld voor de communicatie:

1. Duurzaamheid
2. Individuele deelnemers : mentale rust en grip door keuzebegeleiding en segmentatie
3. Transitie naar een nieuw pensioenstelsel
4. Werkgever: strategisch partner voor pensioen en ontzorgen

Door middel van deelnemersonderzoeken en -bijeenkomsten wordt periodiek het effect van de pensioencommunicatie en het serviceniveau van het fonds gemeten. Uit deze onderzoeken blijkt dat deelnemers erg tevreden zijn over het serviceniveau en de communicatie. Met wensen, die geuit worden bij de onderzoeken en de bijeenkomsten wordt, waar mogelijk, rekening gehouden.

2.1 Communicatiemiddelen

Online communicatie

■ Website

Op de website van het fonds is alle informatie over de pensioenregeling te vinden. De informatie is gericht op de specifieke situatie van de deelnemers. Daarnaast zijn op de website alle fondsdocumenten (zoals de statuten), het jaarverslag, informatie over de beleggingen en andere financiële informatie opgenomen. De website is in 2021 geheel vernieuwd, mede op basis van de inbreng van een deelnemerspanel. Met de overgang op Axylife als pensioenadministratiesysteem (zie paragraaf 3.3.3) zal de website verder doorontwikkeld worden. Zo wordt deze voorzien van een aparte pagina met informatie over het nieuwe pensioenstelsel, krijgen alle deelnemers toegang tot een persoonlijk deelnemersportaal, waar zij direct inzage hebben in de persoonlijk pensioensituatie. Het deelnemersportaal wordt ook voorzien van een pensioenplanner, welke naar de toekomst toe ook de mogelijkheid biedt het pensioen op deze wijze direct aan te vragen. Zo speelt het fonds in op de behoeften die deelnemers hebben, mede met het oog op het nieuwe pensioenstelsel.

■ Nationaal Pensioenregister – Mijnpensioenoverzicht.nl

Het fonds zorgt ervoor dat de pensioeninformatie van de deelnemers wordt opgenomen in het Nationaal Pensioenregister. Via één digitale ingang kan iedere burger een totaaloverzicht verkrijgen van alle bij pensioenfondsen en pensioenverzekeraars

opgebouwde pensioenaanspraken en toekomstige rechten en van de aanspraken op AOW. Naast persoonlijke pensioeninformatie zijn handige tips, informatieve video's en begrijpelijke informatie over levensgebeurtenissen opgenomen.

- **Mijnoverheid.nl – de berichtenbox**

Het fonds is aangesloten bij de berichtenbox (de persoonlijke digitale brievenbus van de overheid), som pensioencommunicatie naar de deelnemers te verzenden. Eind 2022 maakte ongeveer 50% van alle deelnemers van het fonds gebruik van de berichtenbox.

- **E-mail en Yammer**

Waar mogelijk maakt het fonds gebruik van e-mail en Yammer (op het netwerk van WKNL) om actieve deelnemers te informeren.

Schriftelijke communicatie

- **Pensioenbrieven**

Naast schriftelijke communicatie bij individuele mutaties, ontvangen alle deelnemers jaarlijks een UPO. Pensioengerechtigden ontvangen daarnaast jaarlijks een brief met de jaaropgave, informatie over de toeslagverlening en de bruto/netto berekening voor het komende jaar.

- **Nieuwsbrieven en pensioenbrochures**

Het fonds informeert de deelnemers in een jaarbericht over actuele ontwikkelingen. Nieuwe deelnemers ontvangen naast de wettelijk verplichte communicatie een voorlichtingsbrochure, die eveneens op de website te raadplegen is.

Mondelinge communicatie

- **Pensioensprekuren**

Het pensioenbureau heeft pensioensprekuren voor individuele pensioenvragen. Daarnaast zijn persoonlijke afspraken mogelijk. In 2022 hebben de pensioensprekuren zowel fysiek als online plaatsgevonden.

- **Pensioenbijeenkomsten**

In 2022 is er een voorlichtingsbijeenkomst gehouden voor nieuwe medewerkers van WKNL en twee voor deelnemers die bijna met pensioen gaan.

2.2 Wet Toekomst Pensioenen en communicatie

Het nieuwe pensioenstelsel brengt grote veranderingen met zich mee (zie paragraaf 1.4). Goede communicatie is daarbij belangrijk. Goede uitleg moet bijdragen aan de acceptatie van alle veranderingen en de communicatie moet aansluiten bij de behoefte van de deelnemers en de werkgever om goed te begrijpen wat het nieuwe pensioenstelsel voor hen gaat betekenen. Daarnaast krijgen deelnemers met de komst van het nieuwe pensioenstelsel meer keuzemogelijkheden, zoals de opname van maximaal 10% van het opgebouwde pensioen in één keer. Het fonds wil zijn deelnemers zo goed mogelijk en persoonlijk begeleiden bij het maken van deze complexe keuzes.

Voor de communicatie over het nieuwe pensioenstelsel, maakt het fonds onderscheid in drie fasen:

- 1) De aanloopfase (nu)
- 2) De transitiefase (periode vanaf de opdracht van sociale partners tot de overgangdatum)
- 3) De nazorgfase (na overgang)

De transitiefase is een complexe operatie die minimaal twee jaar tijd in beslag neemt. Het pensioenfonds stelt daarom een implementatie- en communicatieplan op voor de invoering van de nieuwe pensioenregeling. Dit is wettelijk verplicht. Alle deelnemers krijgen persoonlijk inzicht in de toekomstige regeling, in de hoogte van hun pensioen dat zij vóór en ná de transitie mogen verwachten. Na invoering van

het nieuwe pensioenstelsel moet inzicht worden gegeven in de ontwikkeling van het persoonlijke pensioenvermogen, hoeveel premie is betaald, welk rendement daarop behaald is en welk verwacht pensioen dat oplevert.

Het vaststellen van de risicobereidheid van de deelnemers is een belangrijk onderdeel van de Wet toekomst pensioenen. Voordat keuzes worden gemaakt over de inrichting van de nieuwe pensioenregeling zal een uitgebreid onderzoek onder de deelnemers gehouden worden naar hun risicobereidheid. Het bestuur verwacht dat dit onderzoek de betrokkenheid van deelnemers bij de veranderingen zal verhogen. In 2022 is gestart met de voorbereidingen voor dit onderzoek. Er is een partner (WTW/Ipsos) geselecteerd voor de uitvoering van het onderzoek. In november zijn de jaarlijkse deelnemerspanels ingezet voor een pilot van dit onderzoek. Hier is belangrijke input van deelnemers ontvangen die de respons op het onderzoek kan vergroten. Het is de planning dat het onderzoek onder alle deelnemers in de zomer van 2023 wordt afgerond.

3. Pensioenuitvoering

3.1 Korte beschrijving van de pensioenregeling

De huidige pensioenregeling is een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling. In overeenstemming met artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

De pensioenregeling (2022) heeft de volgende kenmerken:

- Pensioenrichtleeftijd: 68 jaar.
- Maximale inkomensgrondslag (salaris plus vakantietoeslag): € 114.866 (2021: € 112.189).
- Franchise: € 14.802 (2021: € 14.544).
- Het opbouwpercentage wordt jaarlijks vastgesteld en is onder andere afhankelijk van de hoogte van de premiebijdrage. Voor 2022 bedroeg het opbouwpercentage 1,58% (2021: 1,875%).
- Nabestaandenpensioen: voor de actieve deelnemers is het partnerpensioen op risicobasis verzekerd. Gewezen deelnemers en gepensioneerden kunnen kiezen voor een partnerpensioen door uitruil van een gedeelte van het ouderdompensioen. Verder is er recht op een wezenpensioen. Naar aanleiding van de verlaging van het opbouwpercentage in 2022 is besloten het partnerpensioen en het wezenpensioen te repareren, met dien verstande dat voor toekomstige jaren in de berekening van deze pensioenen wordt uitgegaan van een opbouwpercentage van 1,875%.

In 2023 is het opbouwpercentage weer verhoogd naar 1,875%, zijnde het fiscaal maximale opbouwpercentage bij een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar (zie paragraaf 3.2.3).

3.2 Toeslagen-, kortings- en premiebeleid

In 2022 is onderzocht welke financiële opzet evenwichtig en wenselijk is in de periode tot overgang op de WTP. Op basis van dat onderzoek heeft het bestuur het premiebeleid en het toeslagenbeleid gewijzigd. Voor de vaststelling van de kosten-dekkende premie is met ingang van 2023 overgegaan op de gedempte premie op basis van verwacht rendement in plaats van het 120-maandsgemiddelde van de nominale rentetermijnstructuur. Handhaven van het huidige premiebeleid zou tot gevolg hebben dat de komende jaren de opbouw verder zou moeten dalen of de premie stijgen, ondanks de sterk oplopende rente, met een sterk oplopende premiedekkingsgraad tot gevolg.

Het bestuur had de intentie om voor de toeslagverlening per 1 januari 2023 gebruik te maken van de tijdelijke versoepeling, zoals vastgelegd in artikel 15c van het Besluit financieel toetsingskader. Een voorwaarde om van de versoepeling gebruik te kunnen maken was het uitspreken van de intentie door sociale partners tot invaren in het nieuwe stelsel. Om de dekkingsgraadrisico's te beperken, heeft het bestuur daarbij vastgelegd dat de versoepeling niet vanaf een beleidsdekkingsgraad van 105,0% maar vanaf 110,0% zal worden toegepast. Het verantwoordingsorgaan heeft op 29 juni 2022 een positief advies uitgebracht over deze wijziging van het toeslagenbeleid.

Sociale partners hebben aangegeven dat er wat hen betreft nog te veel onzekerheid is rondom het nieuwe stelsel en daarom nog niet de intentie tot invaren in het nieuwe stelsel kan worden uitgesproken. Gebruik maken van de versoepeling was daardoor uiteindelijk niet mogelijk. Het bestaande toeslagenbeleid is nog steeds van toepassing en toegepast in de besluitvorming door het bestuur. Het bestuur heeft besloten gebruik te maken van het door DNB toegestane alternatieve ingroei-pad voor de inflatie bij de vaststelling van de toeslagverlening per 1 januari 2023 (zie paragraaf 3.2.1). De toeslag per 1 januari 2023 kon daardoor vastgesteld worden op 9,73% in plaats van 7,48% zonder toepassing van het alternatieve ingroei-pad.

De wijziging van het premiebeleid is in het voordeel van de actieve deelnemers. De wijziging van de toeslagverlening zou meer in het voordeel zijn van de pensioengerechtigden (gegeven de gemiddeld hoger opgebouwde pensioenaanspraak). Dit geldt ook bij toepassing van het alternatieve ingroeipad. In samenhang heeft het bestuur deze wijzigingen als evenwichtig beoordeeld.

De tijdelijke versoepeling had een volledige toeslag mogelijk kunnen maken van 14,53%. Nu het fonds hier geen gebruik van kan maken, is het vanuit evenwichtige belangenafweging noodzakelijk te bezien hoe het bestuur dit wenst mee te wegen, op het moment dat sociale partners in de toekomst alsnog besluiten over te willen gaan tot invaren. Daarnaast om later te analyseren hoe ten tijde van invaren kan worden omgegaan met de verder opgelopen indexatieachterstand nu geen gebruik kon worden gemaakt van de tijdelijke versoepeling. Het bestuur heeft dit vraagstuk als actiepunt genoteerd bij de overgang naar het nieuwe stelsel.

3.2.1 Toeslagenbeleid

De pensioenaanspraken en -rechten van de actieve deelnemers en de gewezen deelnemers respectievelijk de (pre)pensioengerechtigden worden jaarlijks verhoogd met maximaal de stijging van de prijsindex over de maand september ten opzichte van het prijsindexcijfer over de maand september in het voorgaande jaar (Consumenten Prijsindexcijfer Alle Huishoudens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)).

De toeslagverlening is voorwaardelijk. Het bestuur hanteert ten behoeve van de besluitvorming – met inachtneming van de regelgeving – de volgende tabel als richtsnoer:

Hoogte beleidsdekkingsgraad ⁽¹⁾	Toeslagverlening
Lager dan 110%	Nee
Tussen 110% en 139,2% ⁽²⁾	Ja, maar gedeeltelijk. Beleidsdekkingsgraad mag niet onder de 110% komen als gevolg van de toeslagverlening.
Boven 139,2%	Ja, volledige toeslag.
Ruim boven 139,2%	Ja, volledige toeslag + mogelijke inhaaltoeslag (als er jaren zijn geweest zonder toeslag, met gedeeltelijke toeslag of korting). De inhaaltoeslag kent een aantal restrictieve voorwaarden.

(1) Per 30 september.
(2) Het percentage van 139,2% is afhankelijk van de hoogte van de rente en de inflatie en varieert per jaar. Eind september 2022 is het percentage gebaseerd op het door DNB vastgestelde alternatieve ingroeipad voor de inflatie.

Het bestuur heeft in 2022 de peildatum voor de vaststelling van de toeslagverlening gewijzigd van 31 december naar 30 september, waardoor meer tijd is voor tijdige communicatie en zorgvuldige uitvoering van het besluit. Bij de vaststelling van de TBI-grens (niveau dat wettelijk minimaal nodig is om toekomstbestendig te kunnen indexeren) wordt gebruik gemaakt van het ingroeipad voor de inflatie van het vierde kwartaal. Omdat de inflatie in 2022 zeer sterk is opgelopen, heeft DNB een alternatief ingroeipad vastgesteld in de verwachting dat de hoge inflatie tijdelijk is. Het bestuur heeft gebruik gemaakt van dit alternatieve ingroeipad, waarin de veronderstelde inflatie sneller afneemt. Daardoor was per 1 januari 2023 een hogere toeslag mogelijk.

Op basis van de beleidsdekkingsgraad per 30 september 2022 heeft het bestuur besloten om de pensioenaanspraken en -rechten per 1 januari 2023 te verhogen met 9,73% (op 1 januari 2022 was de verhoging 2,12%). Het prijsindexcijfer voor september 2021 – september 2022 bedroeg 14,53% (2021: 2,70%).

3.2.2 Kortingsbeleid

Het fonds kan op basis van artikel 134 van de Pensioenwet uitsluitend in de volgende situaties een korting toepassen op de verworven pensioenaanspraken en -rechten:

- De beleidsdekkingsgraad voldoet niet aan de eisen ten aanzien van het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) of het vereist eigen vermogen (VEV).
- Het fonds is niet in staat binnen een redelijke termijn te voldoen aan het MVEV of het VEV zonder dat de belangen van de deelnemers of de werkgever onevenredig worden geschaad.
- Alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet in het herstelplan, bedoeld in artikel 138 of artikel 139 van de Pensioenwet.

In geval van een korting worden alle deelnemers met een uniform kortingspercentage gekort. Het fonds heeft nog nooit kortingen hoeven toepassen. Het fonds heeft een kortingsbeleid dat strikter is dan wettelijk voorgeschreven. Het bestuur heeft in 2022 besloten dit beleid niet te wijzigen.

Het kortingsbeleid van het fonds ziet er schematisch als volgt uit:

Korting op basis van kritische dekkingsgraad per 31 december⁽¹⁾

Hoogte feitelijke dekkingsgraad	Hoogte beleidsdekkingsgraad	Korting
Lager dan 96,8%	Lager dan 96,8%	Ja, omvang korting gelijk aan verschil feitelijke dekkingsgraad en 96,8%
Lager dan 96,8%	Gelijk of hoger dan 96,8%	Nee
Gelijk of hoger dan 96,8%	Lager dan 96,8%	Nee

Korting indien de beleidsdekkingsgraad vier opeenvolgende peildata (31 december) lager is dan 104%⁽²⁾

Hoogte feitelijke dekkingsgraad	Hoogte beleidsdekkingsgraad	Korting
Lager dan 104,0%	Lager dan 104,0%	Ja, omvang korting gelijk aan verschil feitelijke dekkingsgraad en 104,0%
Gelijk of hoger dan 104,0%	Lager dan 104,0%	Nee

(1) De kritische dekkingsgraad is vastgesteld op basis van het herstelplan per 31 december 2020.

(2) Minimaal vereiste dekkingsgraad.

3.2.3 Premiebeleid

De hoogte van de premie, die feitelijk in rekening wordt gebracht, bedraagt 24% (exclusief de extra premie van de werkgever) van de pensioengrondslag en is vastgesteld in het overleg tussen werkgever en werknemers in de sociale pensioencommissie.

Vanaf 2020 heeft WKNL naar aanleiding van de lage rente en de nagestreefde premiedekkingsgraad van minimaal 92%, extra premie afgedragen: 3,2% in 2020, 7,7% in 2021 en 4,0% in 2022. Met deze extra premie kon het opbouwpercentage tot en met 2021 gehandhaafd blijven op het fiscaal maximum van 1,875%.

In 2022 was de premie, ondanks de extra premie, niet voldoende om de opbouw in stand te houden bij de lage rentestand. Daarom is de opbouw in 2022 verlaagd naar 1,58%. Omdat het bestuur het premiebeleid in 2022 aanpaste, konden actieve deelnemers en de werkgever profiteren van de in 2022 sterk gestegen rente. Hierdoor kon de opbouw in 2023 weer worden verhoogd naar 1,875%, mede dankzij de extra premie van WKNL van 0,5%.

Voor de vaststelling van de premie hanteert het bestuur de volgende beslisregel. Indien de feitelijke premie lager is dan de hoogste van:

- a. De geprognosticeerde gedempte kostendekkende premie; of
- b. De geprognosticeerde premie die overeenkomt met een premiedekkingsgraad van 92%,

wordt de opbouw evenredig verlaagd.

De gedempte kostendekkende premie volgens artikel 128 van de Pensioenwet was in 2022 nog gebaseerd op het 120-maandsgemiddelde van de nominale rentetermijnstructuur, die De Nederlandsche Bank (DNB) publiceert. Vanaf 2023 wordt de kostendekkende premie gebaseerd op de verwachte waarde van het toekomstig rendement. Daarbij wordt voor een periode van vijf jaar de rentetermijnstructuur per 30 september 2022, zoals gepubliceerd door DNB, en de inflatiecurve per die datum gebruikt. Met de wijziging van de premiesystematiek wordt beoogd te komen tot een stabielere premie en een minder dalende opbouw indien dit aan de orde zou zijn.

De kostendekkende premie bestaat uit:

- De actuarieel benodigde premie voor de inkoop van de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenregeling en de risicopremies voor het partnerpensioen en de premievrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid.
- Een opslag voor de uitvoeringskosten.
- Een opslag voor het in stand houden van het VEV.

Gelet op het toeslagenbeleid van het fonds is in deze kostendekkende premie geen premie ten behoeve van de toeslagverlening opgenomen.

De feitelijke (ontvangen) premie en de kostendekkende premies worden hieronder gespecificeerd:

Premies en koopsommen

	2022	2021
<i>Feitelijke premie</i>		
Premies werkgever	7.769	8.776
Premies actieve deelnemers	3.107	2.961
Totaal feitelijke premie	10.876	11.737
Onttrekking aan premie-egalisatiereserve	–	1.147
Beschikbare premie	10.876	12.884
<i>Gedempte kostendekkende premie</i>		
Actuarieel benodigde premie	8.343	8.577
Opslag voor uitvoeringskosten	200	200
Opslag voor instandhouding van het VEV	1.410	1.286
Totaal	9.953	10.063
<i>Zuivere kostendekkende premie</i>		
Actuarieel benodigde premie	11.423	13.843
Opslag voor uitvoeringskosten	200	200
Opslag voor instandhouding van het VEV	1.931	2.076
Totaal	13.554	16.119
Premiedekkingsgraad	93,5%	91,6%

3.3 Pensioenzaken

3.3.1 Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

In 2019 heeft de Pensioenfederatie de Gedragslijn verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen opgesteld. Deze gedragslijn biedt pensioenfondsen een helder kader om de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) na te leven. Op 1 januari 2023 is de gedragslijn geactualiseerd. Het fonds verklaart dat het zich in 2022 aan de gedragslijn 2019 heeft gehouden. Er zijn bij het fonds het afgelopen jaar geen overtredingen van de wet- en regelgeving met betrekking tot AVG geconstateerd.

Eind 2022 is een audit uitgevoerd op naleving van de AVG. In de audit is vastgesteld dat bij het fonds betrokken personen zich heel bewust zijn en vanuit hun gedrag zeer zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens. Tegelijkertijd werd geconstateerd dat verbeteringen wenselijk zijn in de vastlegging van persoonsgegevens (dataminimalisatie) en het proces van autorisatie en controle. Deze aanbevelingen worden in 2023 opgepakt.

3.3.2 Klachten en geschillen

Het fonds heeft een klachten- en geschillenprocedure. Klachten en geschillen kunnen via de website van het fonds of schriftelijk worden voorgelegd.

In 2022 heeft het bestuur één klacht ontvangen. Deze klacht had betrekking op het overboeken van een pensioenuitkering naar een niet reguliere bankrekening. Na verstrekking van voldoende waarborgen door de deelnemer, kon betaling alsnog plaatsvinden.

In 2022 heeft de Pensioenfederatie de Gedragslijn goed omgaan met klachten gepubliceerd. Deze gedragslijn bevat een stappenplan om op 1 januari 2024 aan de gedragslijn te voldoen. Het fonds heeft de uitvoering van dit stappenplan geagendeerd en in 2022 de nulmeting uitgevoerd.

3.3.3 Overgang op nieuw pensioenadministratiesysteem

Het nieuwe pensioenstelsel brengt grote veranderingen met zich mee, die alle onderdelen van de bedrijfsvoering raakt. Daarbij kent de overgang op een nieuw stelsel een harde deadline. Daarnaast is sprake van veranderende verwachtingen van deelnemers op het gebied van dienstverlening en migreert het fonds naar de cloud om in te spelen op de ontwikkelingen op het gebied van IT en cybersecurity (waaronder ook wetgeving). Het bestuur stelde in 2022 het nieuwe IT-, informatiebeveiligings- en privacybeleid vast. Om dit beleid te implementeren en alle overige veranderingen kwalitatief goed en tijdig te realiseren, is strakke planning en aansturing, alsmede adequate besluitvorming noodzakelijk. Om hier invulling aan te geven, is als eerste stap een bedrijfsinformatieplan (BIP) opgesteld. Het BIP heeft tot doel om:

- 1) Vanuit de strategie die bestuurlijk is vastgesteld.
- 2) Inzage te geven in de organisatie van de toekomst en de veranderingen die daarvoor nodig zijn.
- 3) Deze veranderingen op een gestructureerde wijze te realiseren.

Onderdeel van het BIP is de overgang op een nieuw pensioenadministratiesysteem. Eind 2021 is een project opgestart om het best bij het fonds passende pensioenadministratiesysteem te selecteren. In 2022 is besloten over te gaan van IVPA van Visma Idella naar AxyLife van Lumera (voorheen: AxyWare). In het najaar van 2022 is een start gemaakt met de implementatie van de rekenregels en de conversie van de pensioendata. Vanaf boekjaar 2023 zal de pensioenadministratie in AxyLife plaatsvinden. AxyLife is op 6 februari 2023 in productie genomen. BDO zal een audit uitvoeren op de overgang naar het nieuwe systeem en KPMG zal de overgang en de uitkomsten van de audit beoordelen bij de controle van de jaarrekening 2023.

3.3.5 Verloop aantal deelnemers

Verloop deelnemers 2022							
	Totaal	Actief	Gewezen	Pensioen- gerechtigd	waarvan ouderdoms- pensioen	waarvan partner- pensioen	waarvan wezen- pensioen
Aantal per 1 januari	7.432	762	3.789	2.881	2.178	678	25
Mutaties							
– indiensttreding ⁽¹⁾	118	121	–3	–	–	–	–
– uitdiensttreding	–	–99	99	–	–	–	–
– pensionering	–	–7	–113	120	120	–	–
– afkoop/waardeoverdracht	–129	–	–117	–12	–4	–4	–4
– overlijden deelnemer	–25	–3	–12	–10	–82	63	9
– overlijden partner	–49	–	–1	–48	–	–48	–
– hervatting/beëindiging	4	–	4	–	–	–	–
– conversie	–8	–	–	–8	–	–	–8
Totaal mutaties	–89	12	–143	42	34	11	–3
%	–1,2%	1,6%	–3,8%	1,5%	1,6%	1,6%	–12,0%
Aantal per 31 december⁽²⁾	7.343	774	3.646	2.923	2.212	689	22

(1) Drie gewezen deelnemers zijn opnieuw indienstgetreden
(2) Actief: 56 (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt
Gewezen: 6 met een ingegaan prepensioen

4. Financieel

4.1 Financiële toelichting 2022

Het fonds behaalde in 2022 een negatief resultaat van € 65,1 miljoen (2021: € 112,3 miljoen positief). Het eigen vermogen daalde daardoor van € 256,0 miljoen ultimo 2021 naar € 191,0 miljoen ultimo 2022.

Ontwikkeling feitelijke dekkingsgraad

<i>in procenten</i>	2022	2021
Feitelijke dekkingsgraad per 1 januari	124,0	112,5
Resultaat op premie	-0,3	-0,2
Pensioenuitkeringen	0,7	0,3
Toeslagverlening	-8,2	-2,2
Overrendement	-32,4	5,9
Wijziging marktrente (UFR) per 31 december	40,1	7,5
Wijziging overlevingsgrondslagen	-0,9	-
Overige oorzaken	-0,1	0,2
Feitelijke dekkingsgraad per 31 december	122,9	124,0

De feitelijke dekkingsgraad daalde in 2022 van 124,0% naar 122,9%. De belangrijkste factoren waren het negatieve overrendement (-32,4%-punten) en de toegekende toeslagverlening per 1 januari 2023 (-8,2%-punten). De gestegen rente droeg positief bij (40,1%-punten). Zie voor een toelichting op het rendement paragraaf 4.4.8 en voor de actuariële analyse paragraaf 4.2.

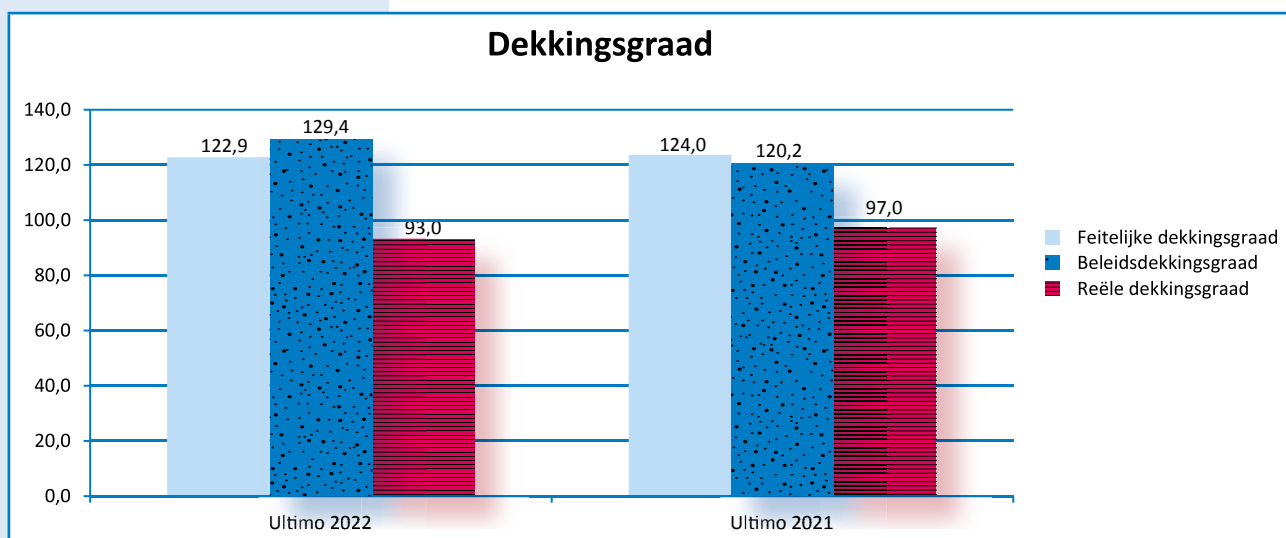
Het negatieve effect van de premie was 0,3%-punt, omdat de ontvangen premie lager was dan de zuiver kostendeckende premie (exclusief bufferopslag; zie paragraaf 4.3 en de toelichting op de jaarrekening nummer 8). Pensioenuitkeringen hadden een positief effect als gevolg van vrijval van de buffer (0,7%-punt).

De beleidsdekkingsgraad steeg in 2022 van 120,2% naar 129,4%. De toegekende toeslagverlening werkt langzamer door in de beleidsdekkingsgraad dan in de feitelijke dekkingsgraad. Omdat de beleidsdekkingsgraad eind 2022 hoger was dan de vereiste dekkingsgraad van 118,0% heeft het fonds geen reservetekort.

Omdat de beleidsdekkingsgraad eind september 2022 hoger was dan 110,0%, was een gedeeltelijke toeslagverlening mogelijk van 9,73% (zie paragraaf 3.2.1). Dit had een negatief effect op de feitelijke dekkingsgraad van 8,2%-punten.

De reële dekkingsgraad daalde in 2022 van 97,0% naar 93,0%. Bij een reële dekkingsgraad hoger dan 100% is volledige toeslagverlening naar verwachting mogelijk (de reële dekkingsgraad is 100% als de beleidsdekkingsgraad gelijk is aan de grens voor volledige toeslagverwachting, 139,2% ultimo september 2022).

De feitelijke, beleids- en reële dekkingsgraad van het fonds waren ultimo 2022 en 2021:

4.2 Actuariële analyse

In onderstaande tabel is de actuariële verklaring van het resultaat opgenomen:

Actuariële analyse		
(in € miljoen)	2022	2021
Opbrengst beleggingen	-275,8	55,8
Kosten pensioenregelingen		
Resultaat op bijdragen	-0,7	-2,3
Toeslagverlening	-73,7	-22,1
Benodigde interest	5,1	6,0
Wijziging actuariële grondslagen	-6,1	-
Wijziging rekenrente	287,8	72,9
	212,4	54,5
Saldo opbrengst beleggingen/ kosten pensioenregelingen	-63,4	110,3
Resultaat op levenskansen	-0,7	2,0
Overige verschillen	-1,0	0,0
Saldo van baten en lasten	-65,1	112,3

Saldo opbrengst beleggingen/kosten pensioenregelingen

De beleggingsopbrengsten dekken in principe de actuariële kosten van de pensioenregeling. Het saldo opbrengst beleggingen/kosten pensioenregelingen was € 63,4 miljoen negatief (2021: € 110,3 miljoen positief). Het negatieve saldo komt vooral door de opbrengst beleggingen (een verlies van € 275,8 miljoen) en de toegekende toeslagverlening (verlies van € 73,7 miljoen).

Resultaat op bijdragen

Het actuariële tekort/overschot op bijdragen (pensioenpremies) is het saldo van de beschikbare bijdragen en de kosten van de opbouw van pensioenaanspraken van actieve deelnemers. In 2022 is er een tekort op bijdragen van € 0,7 miljoen (tekort

in 2021: € 2,3 miljoen), omdat de ontvangen premie van 28,0% lager is dan de actuariële benodigde premie, waarbij de bufferopslag buiten beschouwing is gebleven (zie de toelichting op de jaarrekening nummer 8).

Het tekort op bijdragen komt tot uitdrukking in de premiedekkingsgraad van 93,5% (2021: 91,6%).

Resultaat op bijdragen

(in € miljoen)	2022	2021
<i>Beschikbaar:</i>		
Ontvangen premies en koopsommen ⁽¹⁾	10,9	11,7
<i>Kosten:</i>		
Pensioenopbouw	11,4	13,8
Opslag voor uitvoeringskosten	0,2	0,2
	<u>11,6</u>	<u>14,0</u>
Overschot (+) / tekort (-)	-0,7	-2,3

(1) De onttrekkingen aan de premie-egaliseringsreserve van € 1,1 miljoen in 2021 is niet in deze tabel opgenomen.

Toeslagverlening

Per 1 januari 2023 zijn de pensioenaanspraken en -rechten verhoogd met 9,73%. De lasten daarvan, € 73,7 miljoen, worden verantwoord in boekjaar 2022. Per 1 januari 2022 was er een verhoging van 2,12% waarvan de lasten werden verantwoord in boekjaar 2021.

Benodigde interest

De benodigde interest betreft de interest die volgens de actuariële grondslagen gerealiseerd dient te worden. In 2022 is de benodigde interest berekend met 0,5% negatieve rente, de 1-jaarsrente per 1 januari 2022 (2021: een negatieve rente van 0,5%). Omdat de rente voor korte looptijden op 1 januari 2022 net als in 2021 negatief was, resulteert een bate.

Wijziging actuariële grondslagen

In 2022 is het fonds overgegaan op Prognosetafel AG2022 (een last van € 5,1 miljoen) en is de fondsspecifieke ervaringssterfte geactualiseerd (een bate van € 2,0 miljoen). Bovendien heeft het fonds de opslag voor excassokosten verhoogd van 2,3% naar 2,5% en de opslag voor de overlijdensuitkering van 0,7% naar 0,9%; de voorziening voor zieke deelnemers werd verhoogd van 3,0% naar 3,5% van de coming service koopsom over twee jaar en een voorziening voor wezenpensioen werd voor het eerst vastgesteld (een totale last van € 3,0 miljoen). In 2021 waren er geen grondslagwijzigingen.

Wijziging rekenrente

Door de stijging van de rekenrente naar gemiddeld 2,7% (2021: 0,5%) daalde de voorziening pensioenverplichtingen met € 287,8 miljoen. De rekenrente wordt bepaald met een rentetermijnstructuur op basis van de UFR-systematiek, die DNB heeft vastgesteld.

Resultaat op levenskansen

Het resultaat op levenskansen ontstaat als deelnemers langer/korter leven dan wordt verwacht volgens de overlevingstafels (langlevenrisico) en als meer/minder nabestaandenpensioen ingaat (kortlevenrisico). In 2022 was er een negatief resultaat op levenskansen (sterfteverlies) van € 0,7 miljoen (2021: een positief resultaat van € 2,0 miljoen), waarvan een winst van € 2,6 miljoen op langlevens (2021: een

winst van € 1,5 miljoen) en een verlies van € 3,3 miljoen op kortleven (2021: een winst van € 0,5 miljoen).

Overige verschillen

Naast de genoemde verschillen zijn er nog andere geringe afwijkingen ten gevolge van resultaten op onder meer inkomende en uitgaande waardeoverdrachten en uitruil. Overige verschillen bedroegen in 2021 afgerond nul.

4.3 Herstelplan en haalbaarheidstoets

4.3.1 Herstelplan

Het fonds heeft geen reservetekort, een herstelplan is niet van toepassing.

4.3.2 Haalbaarheidstoets 2023

Pensioenfondsen moeten jaarlijks met behulp van een haalbaarheidstoets toetsen of de pensioenregeling op basis van het vigerende beleggings- en risicobeleid op lange termijn de resultaten oplevert die het bestuur voor ogen heeft. Er wordt vooral gekeken naar het pensioenresultaat (maatstaf voor de koopkracht), en of de verdeling daarvan over alle leeftijdsgroepen evenwichtig is. Als uit de jaarlijkse toetsing zou blijken dat de uitkomsten aanzienlijk afwijken van de (op basis van het besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen) vastgestelde grenzen, gaat het bestuur in overleg met sociale partners binnen WKNL om de vervolgstappen te bespreken.

Naar aanleiding van een wijziging in het premiebeleid (zie paragraaf 2.3) is in juli 2022 een nieuwe aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd, waarbij de grenzen voor het pensioenresultaat opnieuw en ongewijzigd zijn vastgesteld.

Uit de reguliere haalbaarheidstoets 2023 is gebleken dat de uitkomsten binnen de grenzen van de aanvangshaalbaarheidstoets vallen:

- Het pensioenresultaat voor het mediaan scenario is gelijk aan 99,5% (2022: 106,0%) en is daarmee hoger dan de ondergrens van 87%.
- De afwijking van het pensioenresultaat in het 'slechtweersscenario' is gelijk aan 21,9% (2022: 22,1%) en is daarmee lager dan de maximale afwijking van 35%.

Het pensioenresultaat volgens de haalbaarheidstoets 2023 is lager dan volgens de aanvangstoets van 2022 door hogere inflatieverwachtingen, op korte en lange termijn. Het pensioenresultaat voor actieve deelnemers verbeterde wel doordat het opbouwpercentage vanaf 2023 weer op het fiscaal maximum van 1,875% is vastgesteld (2022: 1,58%).

Het pensioenresultaat, zoals vastgesteld in de haalbaarheidstoets, is een momentopname. Er is geen garantie dat het onder alle omstandigheden wordt gerealiseerd. Nadrukkelijk geldt dat het resultaat een gemiddelde is over een 60-jarige periode en uitgaat van voorgeschreven economische scenario's. En als de economie zich slechter ontwikkelt, zal het pensioenresultaat lager zijn.

4.4 Beleggingen

4.4.1 Beleggingsbeleid

Het fonds laat zich bij het nemen van beleggingsbeslissingen, naast de risicohouding, leiden door de investment beliefs, die zijn vastgelegd in de ABTN. Uit de investment beliefs volgt in de eerste plaats dat een top-downbenadering wordt gehanteerd, waarbij op basis van het risicobeleid op balansniveau de keuze voor de asset allocatie een hogere prioriteit heeft dan de individuele selectie van vermogens-titels. Verder heeft het fonds een voorkeur voor een grotendeels passief beheer in efficiënte markten, wordt alleen belegd in strategieën en vermogensinstrumenten en -titels die het fonds begrijpt en kiest het, indien mogelijk, voor een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid (zie paragraaf 4.4.6).

De doelstelling van het beleggingsbeleid is het op lange termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement bij een acceptabel risico. Daartoe is de strategische asset allocatie vastgesteld, rekening houdend met de verplichtingenstructuur en de risicobereidheid van het fonds (zie paragraaf 6.3).

De strategische asset allocatie bestaat uit 60% vastrentende waarden en 40% zakelijke waarden, op basis van de ALM-studie 2020. Rond deze strategische gewichten wordt een bandbreedte aangehouden van + en – 5%.

Het valutarisico wordt grotendeels afgedekt (zie de toelichting op de jaarrekening nummer 5.1c).

Het fonds hanteert daarnaast een beleidsstaffel voor de afdekking van het renterisico. De mate van afdekking is afhankelijk van de hoogte van de 20-jaars euro-swaprente. Bij een hogere rente is de afdekking hoger. Het fonds heeft bewust gekozen voor het niet volledig afdekken van het renterisico bij lage rentestanden, om opwaarts potentieel te houden als de rente stijgt. Deze rentebeleidsstaffel is 'eenzijdig'. Dat wil zeggen dat de renteafdekking bij een stijgende rente wordt verhoogd overeenkomstig de staffel, maar vervolgens bij een eventuele dalende rente niet weer wordt verlaagd.

Beleidsstaffel renteafdekking

20-jaars rente	Renteafdekking (marktwaarde)
1,0%	45%
1,5%	55%
2,0%	65%
2,5%	75%
3,0%	85%
3,5%	95%
4,0%	100%

4.4.2 Politieke en economische ontwikkelingen

Begin van 2022 herstelden de wereldeconomie en wereldhandel verder na de coronapandemie. De inflatie was sinds eind 2021 aan het oplopen; volgens centrale bankiers en financiële markten toen nog een tijdelijk fenomeen gerelateerd aan corona beperkende maatregelen gecombineerd met, ook tijdelijk oplopende grondstoffenprijzen.

Door het verder oplopen en verbreden van inflatie werd steeds duidelijker dat het niet om een tijdelijk fenomeen ging. De Russische invasie van Oekraïne voegde een extra impuls toe aan de wereldwijde inflatietrend. De Europese inflatie steeg tot boven de 10%, wat tot een stevige uitholling van de koopkracht heeft geleid.

Rentes waren in 2022 volatiel maar stegen over heel 2022; de 20-jaars euro swaprente met ongeveer 2%-punt. Lange termijn rentes namen toe door toeneemende macro-economische onzekerheden, deels gedreven door geopolitieke spanningen tussen de Verenigde Staten en China. Centrale banken verhoogden in reactie op de oplopende inflatie de beleidsrente waarmee het verwachte 'aanhalen van monetaire teugels' ruimschoots werd waargemaakt. Het fonds heeft door de gestegen rente het (gewenste) afdekkingspercentage, in stappen, verhoogd van 45% begin 2022 naar 75% eind 2022 conform de beleidsstaffel.

2022 was een slecht beleggingsjaar (zie paragraaf 4.4.8), zowel voor aandelen als obligaties, in combinatie een zeldzaamheid. Vanaf 1977 kwam het slechts twee keer eerder voor dat zowel obligaties als aandelen een negatief rendement behaalden.

De gestegen rentes leidden vooral tot een zware correctie op de obligatiemarkten, maar hadden wel een positief effect op de dekkingsgraad. Aandelen daalden niet alleen door de forse stijging van de rente die de waardering van (onzekere) toekomstige kasstromen onder druk zette. Toegenomen geopolitieke onzekerheid en verslechterende economische vooruitzichten speelden ook een negatieve rol in het sentiment op de aandelenmarkten.

Vooruitblikkend naar 2023 lijkt inflatie nog een keer een hoofdrol te gaan spelen. Hoe groot zullen de secundaire effecten van inflatie zijn, hoeveel moet de beleidsrente worden verhoogd om inflatie onder controle te krijgen en hoe pijnlijk wordt de recessie die we als gevolg daarvan mogelijk te verwerken krijgen? Op basis van koersbewegingen begin 2023 lijken financiële markten te verwachten dat het met een recessie mee zal vallen. Bij een zachte landing loert het gevaar dat de inflatie hoger uitvalt. Als centrale banken hierop reageren door de rente nog verder te verhogen kan alsnog een recessie volgen.

4.4.3 Samenstelling van de beleggingsportefeuille

Samenstelling beleggingen (op basis van mandaten⁽¹⁾) per 31 december

(in € miljoen)	2022	%	2021	%
LDI-mandaat ⁽²⁾	344,3	34,0	404,5	30,8
Bedrijfsobligaties	163,1	16,2	205,9	15,7
MBS Fund	79,8	7,9	107,9	8,2
Vastrentende waarden	587,2	58,1	718,3	54,7
Aandelen	326,0	32,3	483,1	36,7
Vastgoed	94,4	9,3	108,5	8,3
Private Equity	1,8	0,2	2,5	0,2
Zakelijke waarden	422,2	41,8	594,1	45,2
Liquide middelen	1,2	0,1	1,3	0,1
Totaal exclusief afdekking valutarisico	1.010,6	100,0	1.313,7	100,0
Valutatermijncontracten	11,8		7,3	
Totaal inclusief afdekking valutarisico	1.022,4		1.321,0	

(1) De indeling op basis van mandaten wijkt af van (de toelichting op) de balans. Dit betreft vooral de liquide middelen en de derivaten, die in dit overzicht, indien van toepassing, bij de mandaten zijn opgenomen.

(2) Het LDI-mandaat bestaat uit staatsobligaties, overheidsgerelateerde obligaties, renteswaps en liquiditeiten.

De vastrentende waarden namen af door kasonttrekkingen van per saldo € 53,4 miljoen uit het LDI-mandaat voor de afwikkeling van valutatermijncontracten (zie toelichting op de jaarrekening nummer 4). Dit was vooral het gevolg van de stijging van de Amerikaanse dollar. Daarnaast daalde de waarde als gevolg van de rentestijging. Desondanks nam het belang in vastrentende waarden toe, omdat de zakelijke waarden meer in waarde daalden. Het belang in vastrentende waarden steeg in 2022 per saldo van 54,7% naar 58,2%.

Het belang in zakelijke waarden nam in 2022 af van 45,2% naar 41,8% en kwam daarmee eind 2022 binnen de bandbreedte van 35%-45%, 1,8%-punt overwogen ten opzichte van de strategische weging van 40%. De waarde daalde door slechte rendementen en € 102,5 miljoen aan onttrekkingen als gevolg van portefeuille herbalancerings.

In de volgende paragrafen wordt een toelichting gegeven per beleggingscategorie.

4.4.4 Vastrentende waarden

Het beheer van de vastrentende mandaten is uitbesteed aan BlackRock. Het betreft twee discretionaire portefeuilles en een beleggingsfonds.

De ratingverdeling van de totale vastrentende portefeuille staat in de toelichting op de jaarrekening nummer 5.1e.

LDI-mandaat

De doelstelling van het LDI-mandaat is om het renterisico te beheersen met langlopende obligaties, aangevuld met renteswaps en liquiditeiten. Samen met de overige vastrentende beleggingen wordt eind 2022 65,1% (2021: 44,8%) van het renterisico tegen de euro-swaprente afgedekt. Omdat de toeslagverlening van 9,73% per 1 januari 2023 nog niet in de kasstromen per 31 december 2022 was verwerkt, bevond de afdekking zich buiten de bandbreedte van 72%-78%. De afdekking is begin januari 2023 op peil gebracht.

De obligaties bestaan uit staatsobligaties van eurolanden met een hoge rating en SSA-obligaties (SSA: Supranational, Sub-sovereign, Agency), obligaties van hoge kwaliteit die gelieerd zijn aan en/of gegarandeerd worden door nationale overheden.

Het beheer is in beperkte mate actief om extra rendement te genereren boven de euro-swaprente.

Bedrijfsobligaties

De bedrijfsobligaties worden actief beheerd en betreft een wereldwijde portefeuille, waarin voornamelijk is belegd in bedrijfsobligaties met een rating hoger dan BBB en voor maximaal 10% in obligaties met een lagere rating (emerging markets debt en high yield). In dit mandaat worden uitsluitingen toegepast op basis van ESG-criteria (zie paragraaf 4.4.6).

MBS Fund

Het MBS Fund is een indexfonds dat belegt in Amerikaanse hypotheekobligaties met directe of indirecte overheidsgarantie. Deze hypotheekobligaties hebben een AAA-rating. Na staatsobligaties is de MBS markt de grootste in vastrentende waarden in de Verenigde Staten.

4.4.5 Zakelijke waarden

Aandelen

De beleggingen in aandelen worden volledig passief beheerd, conform een van de belangrijkste investment beliefs van het fonds (zie paragraaf 4.4.1). Er wordt een regionale verdeling aangehouden die overeenkomt met de samenstelling van de MSCI-wereldindex (zie de toelichting op de jaarrekening nummer 5.1b). Het beheer wordt uitgevoerd door BlackRock.

Voor de developed markets vindt het beheer plaats in een discretionair mandaat en wordt de 'MSCI ESG Focus index' gevolgd (zie paragraaf 4.4.6). Voor de emerging markets wordt belegd in een beleggingsfonds, dat de 'MSCI-index' volgt met uitsluiting van bedrijven die niet voldoen aan de UN Global Compact normen.

Vastgoed

De beleggingen in vastgoed vinden plaats in beursgenoteerde (€ 38,4 miljoen) en niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen (€ 56,0 miljoen).

De beursgenoteerde vastgoedfondsen worden actief en wereldwijd belegd. Het gewicht van deze beleggingen is 3,8% bij een strategische weging van 4,0% en een bandbreedte van 3,0%-5,0%. Principal Global Investors is de beheerder van dit mandaat.

Voor de belegging in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen participeert het fonds in het Global Alpha Fund van CBRE Global Investors. Het gewicht van deze belegging is 5,5% bij een strategische weging van 4,0% en een bandbreedte van 3,5%-4,5%. Positieve rendementen, grotendeels gedreven door valutaffecten, zorgden voor een overschrijding van de bandbreedte. Het fonds heeft besloten de overweging niet aan te passen omdat de vooruitzichten voor deze beleggingscategorie nog steeds goed zijn. Een verkoop heeft een lange doorlooptijd of een grote afslag in de secundaire markt.

Private equity

De beleggingen in private equity zijn participaties in 'fund of funds': in twee fondsen van Stafford (€ 1,0 miljoen) met wereldwijde spreiding, en in twee fondsen van Wilshire Private Markets Group (€ 0,8 miljoen), voor de regio's Europa en de Verenigde Staten.

In 2014 is besloten geen nieuwe verplichtingen meer aan te gaan in private equity vanwege het gebrek aan transparantie bij deze beleggingscategorie. De omvang van de fondsen daalde de afgelopen jaren, omdat restituties van kapitaal plaatsvonden, en zal verder afgebouwd worden.

4.4.6 Maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid (MVB-beleid)

Het fonds wil, in het belang van de deelnemer, maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen en een bijdrage leveren aan een betere wereld. In 2022 heeft het fonds de MVB ambities herijkt, concrete doelstellingen geformuleerd en een breed deelnemersonderzoek uitgevoerd om de wensen van deelnemers vast te stellen. Het motto '*het MVB-beleid van SPWKN is gericht op deelnemers die gezond kunnen leven in een duurzame en vreedzame wereld*' is daarvan een samenvatting.

Het fonds weegt MVB aspecten mee naast risico- en rendementsoverwegingen bij beleggingskeuzes en gelooft dat MVB goed kan samengaan met financiële ambities. Het fonds gaat daarbij uit van de volgende uitgangspunten:

- **Investment beliefs:** Het pensioenfonds gelooft dat bedrijven die bewust omgaan met hun maatschappelijke verantwoordelijkheid op lange termijn een beter risico-rendementsprofiel zullen laten zien dan bedrijven die hier niet bewust mee omgaan. Op korte termijn is deze relatie niet altijd aanwezig of duidelijk waarneembaar. MVB mag daarom niet leiden tot significant hogere kosten en daarmee ten koste gaan van de financiële ambities.
- **Normen en waarden:** Hoewel het fonds weinig verandering in de wereld zal kunnen realiseren vindt het fonds het wel belangrijk om, in het belang van de deelnemers, een bijdrage te leveren aan een betere wereld.
- **Draagvlak:** Het fonds vindt het belangrijk dat er draagvlak is voor de ambities en doelstellingen onder deelnemers. Daarom toetst het fonds deze bij deelnemers, samen met producten, diensten en gedrag die het fonds niet onderschrijft.
- **Beheersing van risico's:** Behalve kansen kunnen maatschappelijke ontwikkelingen, deelnemersvoorkeuren, een veranderende leefomgeving en wet- en regelgeving tot risico's leiden die het fonds niet wil lopen. Het fonds wil deze risico's begrijpen en beheersen.
- **Wet- en regelgeving:** In de wetgeving zijn verplichtingen vastgelegd voor pensioenfondsen die betrekking hebben op MVB-beleid. Voorbeelden zijn IORP II (Institutions for Occupational Retirement Provision Directive), de SRD II Richtlijn (Shareholder Rights Directive II) en de SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation, waaronder EU Taxonomie).

MVB in de mandaten

In de mandaten van het fonds krijgt de implementatie van MVB steeds meer aandacht. Op dit moment vindt MVB-implementatie plaats door middel van ESG (Environmental, Social en Governance) factoren of via uitsluitingen. Eind 2022 werden in ongeveer 74% van de beleggingsportefeuille MVB-criteria toegepast. Dit percentage is hoger dan als groen wordt geclassificeerd in de SFDR. Op obligaties in het LDI-mandaat, het MBS Fund (hypotheekobligaties) en private equity ('oude'

uitlopende mandaten) werden (nog) geen ESG-criteria toegepast. Vanaf maart 2023 bestaat minimaal 10% van de obligatiewaarde in het LDI-mandaat uit green bonds.

De invulling van MVB per mandaat, voor zover van toepassing, is als volgt:

Vastrentend

- Bedrijfsobligaties en geldmarktfondsen in het LDI-mandaat: uitsluitingsbeleid.

Bij de bedrijfsobligaties worden op basis van MSCI-data uitsluitingen toegepast van producenten van tabak, controversiële wapens en thermische kolen en meer algemeen van bedrijven die in strijd handelen met de UN Global Compact Principles.

Aandelen

- Developed markets: ESG-optimalisatie en uitsluitingsbeleid.

De aandelenportefeuille volgt de MSCI ESG Focus index, die op basis van MSCI-data de ESG score maximaliseert, maar waarbij de tracking error ten opzichte van de 'parent' MSCI-index maximaal 0,5% mag zijn. Producenten van tabak en controversiële wapens en meer algemeen van bedrijven die in strijd handelen met de UN Global Compact Principles zijn uitgesloten. Dankzij deze aanpak wordt nog maar in ongeveer een derde van de bedrijven belegd die deel uitmaken van de parent MSCI-index.

- Emerging markets: uitsluitingsbeleid.

Bij de aandelen emerging markets worden uitsluitingen toegepast van producenten van controversiële wapens en van bedrijven die handelen in strijd met de UN Global Compact Principles. In 2023 wordt voor deze categorie een alternatief geïmplementeerd dat beter past bij de aangescherpte MVB-criteria.

Vastgoed

- Beursgenoteerd en niet-beursgenoteerd vastgoed: ESG-integratie.

De vastgoedbeheerders houden bij investeringen rekening met ESG-criteria en monitoren dit.

Het fonds zal de komende jaren waar verantwoord de MVB-implementatie intensiveren. Waar tot 2023 beleid en de prestaties van bedrijven qua ESG-factoren sturing gaven, heeft het fonds gekozen voor aanvullende sturing op de Sustainable Development Goals (SDG), doelstellingen van de Verenigde Naties met de (na uitvraag bij de deelnemers) door het fonds gekozen focusgebieden SDG 3 (goede gezondheid en welzijn), 7 (betaalbare en duurzame energie), 12 (verantwoorde consumptie en productie) en 13 (klimaatactie). Deze SDG's passen het beste bij de visie van het fonds en de belangen van deelnemers en kunnen waar mogelijk worden vertaald in beleggingskeuzes.

Het resultaat van de huidige MVB-implementatie voor aandelen, beursgenoteerd vastgoed en bedrijfsobligaties wordt in onderstaande tabellen geconcretiseerd met de ESG-score (rating op basis van MSCI data) en de CO₂-exposure.

De resultaten worden vergeleken met de 'parent' indexen. Dat zijn de benchmarks voor de mandaten, maar zonder toepassing van de ESG-criteria. Met name MVB-implementatie voor de aandelen developed markets (ESG Focus) vertaalt zich in een hogere ESG-score dan de index, maar ook bij bedrijfsobligaties is een hogere score zichtbaar. In de andere mandaten wordt minder afgeweken.

De CO₂-exposure is voor bedrijfsobligaties en aandelen developed markets aanzienlijk lager dan de 'parent' index, vooral omdat kolenproducerende bedrijven worden uitgesloten bij de bedrijfsobligaties en is gekozen voor de ESG Focus index voor

de beleggingen in aandelen developed markets. De CO₂-exposure wordt daarnaast vergeleken met 2018, omdat vanaf dat moment wijzigingen in de mandaten zijn aangebracht op het gebied van ESG. De reductie in de CO₂-exposure in de afgelopen vier jaar is gemiddeld 30% in deze mandaten.

MSCI ESG score

<i>De scores lopen van 0-10</i>	<i>Fonds</i>		<i>'Parent index'</i>	
	<i>Score</i>	<i>Rating</i>	<i>Score</i>	<i>Rating</i>
Bedrijfsobligaties	7,1	AA	6,8	A
Aandelen developed markets	7,7	AA	7,0	A
Aandelen emerging markets	5,5	BBB	5,4	BBB
Beursgenoteerd vastgoed	6,1	A	5,9	A
	<u>7,2</u>	<u>AA</u>	<u>6,7</u>	<u>A</u>

CO₂ exposure

<i>In duizend kilo per USD miljoen belegd vermogen</i>	<i>Fonds 31-12-2022</i>	<i>'Parent index' 31-12-2022</i>	<i>Fonds 31-12-2018</i>
Bedrijfsobligaties	71	83	96
Aandelen developed markets	74	91	108
Aandelen emerging markets	217	217	267
Beursgenoteerd vastgoed	12	14	16
Totaal (gewogen)	<u>79</u>	<u>91</u>	<u>112</u>

In 2022 heeft het fonds meetbare doelstellingen vastgesteld: bij de vier gekozen SDG's wordt eind 2024 hoger gescoord dan de 'parent' indexen van de mandaten en fondsen en wordt een CO₂-reductie van 40% gerealiseerd ten opzichte van 2018, gemeten in scope 1 en 2 uitstoot. Deze doelstellingen hebben betrekking op aandelen en bedrijfsobligaties en worden in 2023 geïmplementeerd. Als implementatie niet mogelijk is zonder aantasting van het risico/rendementsprofiel of alleen mogelijk is tegen hoge kosten, kiest het fonds oplossingen die het beste de doelstellingen benaderen.

IMVB-convenant

In 2019 heeft het fonds het IMVB-convenant (Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen) ondertekend, waarin Nederlandse pensioenfondsen samenwerken met de overheid, vakbonden en niet-gouvernementele organisaties om het maatschappelijk verantwoord ondernemen te bevorderen. Het convenant gaat uit van de 'OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen' en de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights' (UNGP's). Dit convenant heeft een looptijd van vier jaar (2019-2022). Het fonds participeert in het 'brede spoor' van het convenant en heeft de nodige vereisten daarvoor opgenomen in de MVB-beleidsnota. Met BlackRock is een werkwijze ontwikkeld om de negatieve impact van bedrijven vast te stellen en daarover te rapporteren. In 2022 liep het IMVB convenant af en wordt niet verlengd in 2023. Het fonds blijft zich wel inzetten voor de gedachte achter het convenant en onder andere rapportagevereisten uitvoeren.

SFDR – ecologische of sociale kenmerken van de beleggingsportefeuille – EU Taxonomie

Vanaf 10 maart 2021 is de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) van kracht, een Europese richtlijn die eisen stelt aan de rapportage van financiële producten die ESG toepassen. De bedoeling van de richtlijn is 'greenwashing' te voorkomen, waarbij financiële producten zich duurzamer voordoen dan ze daadwerkelijk zijn. De richtlijn is een verplichting, die onder andere van toepassing is op pensioenregelingen.

Het fonds classificeert zijn pensioenregeling als een duurzaam product dat ecologische of sociale kenmerken promoot (SFDR artikel 8), waarbij gedeeltelijk in duurzame producten wordt belegd. Het fonds heeft met de pensioenregeling duurzaam beleggen niet als doel, maar de visie dat duurzaam beleggen bijdraagt aan zijn langetermijndoelstelling. Per 1 januari 2023 is voldaan aan de informatieverplichting volgens de 'level II' vereisten voor een artikel 8 regeling. In bijlage 3 is de periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten conform de SFDR opgenomen. Het fonds houdt op dit moment geen rekening met de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren, in de zin van artikel 4 van SFDR.

4.4.7 Stem- en engagementbeleid

Het fonds heeft een stem- en engagementbeleid vastgesteld in het kader van de vereisten van de Shareholders Rights Directive II. Dit stembeleid is gepubliceerd op de website van het fonds.

De doelstellingen van het stembeleid zijn:

- Beschermen van de belangen van (de deelnemers en andere stakeholders van) het fonds.
- Verbeteren van de lange termijn waardecreatie voor alle 'stakeholders' van de ondernemingen in portefeuille.
- Verbeteren van het duurzame profiel van de investeringen, omdat de 'OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen' en de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights' worden nageleefd.
- Verbeteren van de 'corporate governance' van de ondernemingen in portefeuille.
- Bevorderen dat ondernemingen in portefeuille een beheerst beloningsbeleid hanteren, dat in dienst staat van de hierboven genoemde doelstellingen.

BlackRock en Principal voeren het stem- en engagementbeleid van het fonds uit. Het fonds belegt in aandelenindexmandaten/-beleggingsfondsen. Dit beperkt de mogelijkheden om als pensioenfonds zelf op te treden als actief aandeelhouder. Het bestuur toetst periodiek het beleid van de twee vermogensbeheerders aan bovengenoemde doelstellingen. Op de website van het fonds is een link opgenomen naar de website van BlackRock, waar informatie te vinden is over het beleid van BlackRock en over de uitvoering en resultaten van hun stem- en engagementbeleid.

4.4.8 Rendementen

Rendement per categorie				
<i>(in procenten)</i>	<i>Fonds</i>	<i>Benchmark</i>	<i>Fonds</i>	<i>Benchmark</i>
	<i>2022</i>	<i>2022</i>	<i>2021</i>	<i>2021</i>
<i>Nettorendement</i>				
Vastrentende waarden	-21,4	-19,3 ⁽¹⁾	-3,3	-3,5 ⁽¹⁾
Zakelijke waarden				
– Aandelen	-14,0	-13,9	27,1	27,5
– Vastgoed	-5,8	-5,5	26,8	22,9
– Private Equity	-7,2	-13,9	54,6	27,5
Totaal voor afdekking valutarisico	-17,7	-16,1	8,0	7,4
Totaal na afdekking valutarisico	-21,0	-19,4	4,4	3,8
<i>Totaal brutorendement⁽²⁾</i>	-20,6		4,8	
<i>Bijdrage aan het nettorendement</i>				
Vastrentende waarden	-12,3	-11,0	-2,1	-2,4
Zakelijke waarden	-5,4	-5,1	10,1	9,8
– Aandelen	-4,8	-4,6	8,2	7,9
– Vastgoed	-0,6	-0,5	1,8	1,8
– Private Equity	0,0	0,0	0,1	0,1
Afdekking valutarisico	-3,3	-3,3	-3,6	-3,6
Totaal nettorendement	-21,0	-19,4	4,4	3,8
Bijdrage renteafdekking⁽³⁾	-12,1	-12,0	-3,6	-3,6

(1) De benchmark voor de vastrentende waarden zijn de pensioenverplichtingen
(2) Rendement voor aftrek van de vermogensbeheerkosten (zie paragraaf 4.5)
(3) Bijdrage aan het totaal nettorendement bij 'zuivere' afdekking van de kasstromen

De belangrijkste ontwikkelingen voor het rendement in 2022 waren:

- De stijging van de kapitaalmarktrente, waardoor het rendement op vastrentende waarden negatief was.
- De daling van de aandelenbeurzen, waardoor negatieve rendementen werden behaald op zakelijke waarden.
- De stijging van de Amerikaanse dollar droeg positief bij. Dat is in bovenstaande tabel verwerkt in de rendementen per categorie. Daar staat tegenover dat de afdekking van het valutarisico een negatieve bijdrage aan het rendement opleverde.

In 2022 was het nettorendement lager dan de intern gehanteerde benchmark, vooral door spreadontwikkelingen bij de vastrentende waarden.

De bedrijfsobligaties en het MBS Fund worden (binnen de vastrentende waarden) afzonderlijk vergeleken met een specifieke benchmark. Zie onderstaande tabel.

Nettorendement credits versus de benchmark

<i>(in procenten)</i>	<i>Fonds 2022</i>	<i>Benchmark 2022</i>	<i>Fonds 2021</i>	<i>Benchmark 2021</i>
Bedrijfsobligaties	-11,6	-11,2	4,3	4,0
MBS Fund	-6,2	-6,0	6,4	6,5

Het rendement op aandelen wordt in onderstaande tabel gespecificeerd naar de twee mandaten:

Nettorendement aandelen per regio versus de benchmark

<i>(in procenten)</i>	<i>Fonds 2022</i>	<i>Benchmark 2022</i>	<i>Fonds 2021</i>	<i>Benchmark 2021</i>
Developed markets	-13,8	-13,9	31,0	30,8
Emerging markets	-15,7	-14,9	4,5	4,9
	-14,0	-13,9	27,1	27,5

Het aandelenmandaat voor de developed markets en het aandelenfonds emerging markets lieten in 2022 een underperformance zien van respectievelijk 0,1% en 0,8% ten opzichte van de benchmarks (MSCI ESG Focus en MSCI Emerging Markets Index – Net).

Het fonds vergelijkt het rendement van dit mandaat ook met de standaard ('parent') MSCI-index (zonder ESG-karakteristieken; niet opgenomen in de tabel). Hiermee wordt het effect van het ESG-beleid gemeten voor dit mandaat. Ten opzichte van die benchmark was er een underperformance van 1,0% in 2022. Vanaf de start van dit mandaat in 2019 bedraagt de outperformance echter cumulatief 2,8%.

4.5 Uitvoeringskosten en kosten vermogensbeheer

De kosten van het fonds zijn uitgesplitst in uitvoeringskosten van de pensioenregeling en kosten vermogensbeheer.

Het fonds publiceert voor de kosten vermogensbeheer doelbewust alleen geaggregeerde cijfers. De gegevens per beleggingscategorie zijn eenvoudig te herleiden tot individuele mandaten en managers en bevatten daarmee concurrentiegevoelige informatie.

Uitvoeringskosten en kosten vermogensbeheer

<i>(Bedragen in € duizend, per deelnemer in €, percentages in procenten van het gemiddeld belegd vermogen)</i>	2022	%	2021	%
Gemiddeld belegd vermogen⁽¹⁾	1.133.474		1.294.821	
Uitvoeringskosten				
Kosten uitvoering pensioenregeling	1.085	0,10	875	0,07
– Aantal deelnemers	7.343		7.432	
– Aantal deelnemers exclusief gewezen deelnemers	3.697		3.643	
– Kosten per deelnemer (in €)	148		114	
– Kosten per deelnemer exclusief gewezen deelnemers (in €)	293		233	
Kosten vermogensbeheer				
– Management fees	1.489	0,13	1.648	0,13
– Consultants, custodian en juridische kosten	522	0,04	578	0,04
– Bijkomende beheerskosten mandaten	647	0,06	468	0,04
– Bewaarloon en belastingdiensten custodian	106	0,01	174	0,01
– Performance fees	–151	–0,01	229	0,02
– Toegerekende interne kosten	518	0,04	512	0,04
Totale kosten vermogensbeheer (exclusief transactiekosten)	3.131	0,27	3.609	0,28
– Transactiekosten	1.114	0,10	1.083	0,08
Totale kosten vermogensbeheer (inclusief transactiekosten)	4.245	0,37	4.692	0,36
Totaal uitvoeringskosten en kosten vermogensbeheer	5.330	0,47	5.542	0,43

(1) Het gemiddeld belegd vermogen wordt vastgesteld op basis van de maandultimostanden.

Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten van de pensioenregeling bestaan uit bestuurskosten, administratiekosten, advies- en controlekosten en huur (volgens de rubricering in de DNB-jaarverslagstaten; zie de toelichting op de jaarrekening nummer 8), verhoogd met kosten gedragen door de werkgever. In 2022 waren de uitvoeringskosten hoger dan in 2021, voornamelijk vanwege de implementatie van een nieuw pensioenadministratiepakket.

Interne kosten die betrekking hebben op het vermogensbeheer, zoals personeels- en controlekosten, worden volgens vaste verdeelsleutels toegerekend aan de kosten vermogensbeheer. In 2022 was dit per saldo 36% van de interne kosten (2021: 36%). De verdeelsleutels zijn vastgesteld op basis van de werkzaamheden die betrekking hebben op de beleggingen, en een inschatting van de daaraan toe te rekenen advies- en controlekosten.

Beoordeling bestuur van de uitvoeringskosten van de pensioenregeling en benchmarking

Het bestuur heeft als doelstelling de uitvoering van de pensioenregeling tegen een goede prijs/kwaliteit-verhouding te realiseren. Om te toetsen of aan deze doelstelling wordt voldaan, heeft het fonds deelgenomen aan het benchmarkonderzoek 2022 van Bell (voorheen LCP). In de peergroup van Bell van vergelijkbare pensioenfondsen bedroegen de uitvoeringskosten over de periode 2019-2021 gemiddeld € 325,- per deelnemer (actieve deelnemers en pensioengerechtigden) per jaar. De uitvoeringskosten van het fonds bedroegen over die periode gemiddeld € 237,-. De kosten van het fonds over 2022 kunnen nog niet worden vergeleken met andere pensioenfondsen, omdat de benchmarkonderzoeken later in 2023 plaatsvinden.

Het bestuur vindt het uit oogpunt van de toekomstbestendigheid van het fonds van groot belang dat een hoog kwaliteitsniveau wordt gerealiseerd op het gebied van communicatie, deskundigheidsbevordering en risicobeheer tegen zo laag mogelijke uitvoeringskosten. Daarom acht het bestuur het kostenniveau passend bij het geleverde en vereiste kwaliteitsniveau en de compliance vereisten. In 2022 namen de kosten toe vanwege investeringen in automatisering en zullen de komende jaren naar verwachting structureel hoger blijven.

Kosten vermogensbeheer

■ Management fees

De management fees zijn de vergoedingen voor de externe vermogensbeheerders. Het fonds heeft een mix van passief en actief beheer. De kosten van passief beheer zijn lager dan van actief beheer. De management fees van vastgoed en private equity zijn hoger dan van aandelen- en obligatiemandaten. In de meeste mandaten is de hoogte van de management fee, al dan niet met een staffel, gerelateerd aan de omvang van het mandaat. In 2022 zijn de management fees gedaald ten opzichte van 2021 omdat het belegd vermogen in aandelen en vastgoed lager was als gevolg van koersdalingen. Uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen bleven de totale management fees gelijk.

■ Consultants, custodian en juridische kosten

De kosten voor consultants en juridische kosten hebben betrekking op de advisering bij de selectie, aanstelling en monitoring van de externe vermogensbeheerders en de strategische advisering op het gebied van vermogensbeheer. De kosten voor de custodian hebben betrekking op de beleggingsadministratie, de performance-meting, de compliance controles en de financiële risicomonitoring. In 2022 heeft het fonds lagere tarieven bedongen waardoor de kosten daalden.

■ Bijkomende beheerskosten mandaten

De bijkomende beheerskosten van het extern vermogensbeheer betreffen naast custodian- en auditkosten van de beleggingsfondsen waarin het fonds participeert, de kosten van de onderliggende beleggingsfondsen in enkele 'fund of funds'-participaties. Deze kosten worden niet rechtstreeks bij het fonds in rekening gebracht, maar zijn verwerkt in de waarde van de beleggingen (indirecte beleggingsopbrengsten; zie de toelichting op de jaarrekening nummer 8). Deze kosten namen toe door een stijging van de onderliggende kosten in het niet-beursgenoteerde vastgoedfonds.

■ Bewaarloon en belastingdiensten custodian

Het bewaarloon betreft de kosten voor het in depot houden (bewaring) van effecten van de discretionaire mandaten. De kosten voor belastingdiensten hebben betrekking op de vrijstelling en terugvordering van dividendbelasting. In 2022 daalden deze kosten door een gedeeltelijke vrijval van gereserveerde kosten 2021.

- Performance fees

De performance fees hebben betrekking op de private equity fondsen. De managers van private equity ontvangen een performance fee als een vooraf afgesproken minimumrendement ('hurdle rate') wordt behaald. Bij de berekening van dit minimumrendement wordt de hele looptijd van de investering meegenomen. In 2022 waren deze kosten negatief als gevolg van negatieve rendementen (aanpassing op de reserveringen daarvoor).

- Toegerekende interne kosten

Zie de bovenstaande toelichting bij de uitvoeringskosten van de pensioenregeling.

- Transactiekosten

De transactiekosten hebben betrekking op aan- en verkopen van beleggingen. Deze kosten bestaan uit provisie, belastingen, settlement- en betalingskosten. Bij een aantal transacties (onder andere obligaties en valuta) worden provisies niet apart in rekening gebracht, maar verwerkt in de bied- en laatkoersen ('bid-ask spreads'). Voor beleggingsfondsen wordt het 'look through-principe' toegepast. De hoogte van de transactiekosten moet worden beoordeeld in relatie tot de mate van actief beheer.

Beoordeling bestuur van de kosten vermogensbeheer en benchmarking

Het bestuur beoordeelt de hoogte van de kosten vermogensbeheer naar de aard van de beleggingsmandaten, het verwachte rendement en het risico van een beleggingscategorie. Naast passieve mandaten tegen relatief lage kosten, heeft het fonds een aantal actieve mandaten en participaties in private equity en vastgoed, waar het kostenniveau aanzienlijk hoger is. Het fonds toetst de management fees periodiek, voor het laatst in november 2022, en deze zijn op totaalniveau marktconform.

Op basis van het benchmarkonderzoek over 2019-2021 van Bell, heeft het fonds gemiddeld lagere vermogensbeheerkosten (0,28%, exclusief transactiekosten) dan de peergroup (0,31%). De transactiekosten waren hoger (0,09%) dan bij de peergroup (0,08%) vanwege het grote aantal kleine transacties in het bedrijfsobligatie mandaat en actief karakter van het LDI-mandaat. Inclusief transactiekosten waren de vermogensbeheerkosten (0,37%) lager dan van de peergroup (0,39%). De kosten van het fonds over 2022 kunnen nog niet worden vergeleken met andere pensioenfondsen, omdat de benchmarkonderzoeken later in 2023 plaatsvinden.

Uit het benchmarkonderzoek van Bell blijkt dat het fonds afgezet tegen het gelopen risico een passend rendement heeft behaald, dat hoger was dan het behaalde rendement van de peergroup tegen (iets) lagere kosten. Ook de rendementen en kosten binnen de beleggingscategorieën zijn positief in vergelijking met andere fondsen – en waar negatief verklaarbaar en/of een bewuste keuze. Het bestuur acht het kostenniveau daarom passend bij de gekozen mandaten, het gebruik van adviseurs, de diensten van de custodian en de interne vermogensbeheerkosten.

5. Governance

5.1 Organisatie

De personalia van het fonds en zijn organen, zoals beschreven in de volgende paragrafen, zijn opgenomen in bijlage I.

Het nieuwe pensioenstelsel brengt grote veranderingen met zich mee, die alle onderdelen van de bedrijfsvoering raken. Om deze veranderingen kwalitatief goed en tijdig te realiseren, is strakke planning en aansturing, alsmede adequate besluitvorming noodzakelijk. Om hier invulling aan te geven, is in 2022 als eerste stap een bedrijfsinformatieplan (BIP) opgesteld. Het BIP heeft tot doel om vanuit de strategie die bestuurlijk is vastgesteld, inzage te geven in de organisatie van de toekomst en de veranderingen die daarvoor nodig zijn en deze veranderingen op een gestructureerde wijze te realiseren. Op basis van het BIP heeft het bestuur wijzigingen in de organisatiestructuur aangebracht, die vanaf 1 januari 2023 van toepassing zijn.

In de nieuwe structuur wordt het aantal commissies teruggebracht van zes naar drie:

- Beleggingscommissie
- Pensioencommissie
- Risicobeheercommissie

Er komt een duidelijker scheiding tussen de eerste en de tweede lijn, alsook tussen de bestuurlijke taken en verantwoordelijkheden (strategie, beleid en monitoring) en de taken en verantwoordelijkheden van het pensioenbureau (beleidsadvisering, implementatie, uitvoering en verantwoording).

5.1.1 Bestuur

Het bestuur draagt op basis van de uitvoeringsovereenkomst met WKNL zorg voor de uitvoering van de pensioenregeling. De taken en bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in artikel 12 van de statuten. Het bestuur bestuurt het fonds en beheert het vermogen. Het bestuur is bevoegd tot alle daden van beheer en beschikking binnen de statutaire doelstelling van het fonds.

Het bestuur is paritair samengesteld en bestaat uit zes leden: twee vertegenwoordigers van de werkgever, twee vertegenwoordigers van de actieve deelnemers, één vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden en één extern onafhankelijk bestuurslid. De directie van WKNL draagt de vertegenwoordigers van de werkgever voor. Het verantwoordingsorgaan draagt de vertegenwoordigers van de actieve deelnemers en de pensioengerechtigden voor. Het bestuur benoemt het extern onafhankelijk bestuurslid. Het bestuur benoemt alle bestuursleden, na het horen van de raad van toezicht over de gevolgde procedure.

In 2022 waren er vier reguliere – en vijf tussentijdse bestuursvergaderingen. Daarnaast werden vier studiedagen voor het bestuur georganiseerd.

Bestuurswisselingen

De heer J.C. Derriks trad af per 24 april 2023. Hij is tien jaar bestuurslid geweest namens de pensioengerechtigden. Na het vertrek van de heer Derriks is de heer A.P. Keur op voordracht van de pensioengerechtigden uit het verantwoordingsorgaan benoemd als bestuurslid.

Het bestuur is bijzonder veel dank verschuldigd aan de heer Derriks voor zijn uitstekende inbreng in het bestuur. Hij heeft bijgedragen aan het goed functioneren van het fonds en heeft ieders belang in het fonds op een evenwichtige wijze behartigd.

5.1.2 Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan adviseert het bestuur, gevraagd of uit eigen beweging over aangelegenheden die het fonds betreffen. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan het instemmingsrecht over elk voorgenomen besluit van het bestuur tot het beleid inzake beloningen en inzake elk voorgenomen besluit tot ontbinding, fusie en splitsing van het fonds. Het bestuur legt periodiek verantwoording af over het gevoerde beleid aan het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid om na afloop van ieder boekjaar een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het gevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst. De taken en bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan zijn vastgelegd in artikel 16 van de statuten en in het reglement verantwoordingsorgaan.

Het aantal zetels is per 1 juli 2022 met de verkiezing van een nieuw verantwoordingsorgaan uitgebreid van negen naar tien zetels, waarvan er één zetel beschikbaar is voor de werkgever, één zetel voor de gewezen deelnemers en de overige acht zetels naar rato worden verdeeld op basis van de onderlinge getalsverhoudingen van de actieve deelnemers (twee zetels) en de pensioengerechtigden (zes zetels). Het bestuur bedankt de leden die na de verkiezing afscheid hebben genomen voor hun inzet in de afgelopen jaren. Het bestuur is blij dat na de verkiezingen alle zetels in het verantwoordingsorgaan zijn vervuld en kijkt uit naar een prettige samenwerking.

In mei 2023 heeft Peter Duijff vanwege persoonlijke omstandigheden zich teruggetrokken als lid en secretaris van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur heeft alle begrip voor deze beslissing en dankt Peter hartelijk voor zijn inzet voor het fonds de afgelopen jaren. Het bestuur wenst Peter en zijn familie veel sterkte in deze moeilijke tijd.

5.1.3 Raad van toezicht

De raad van toezicht is belast met het intern toezicht. Het bestuur heeft de raad van toezicht ingesteld na een bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en na de goedkeuring door DNB. De raad bestaat uit drie leden.

De taak van de raad van toezicht is toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het fonds. De raad van toezicht is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur, legt verantwoording af over de uitvoering van zijn taken en de uitoefening van zijn bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever, en doet verslag daarvan in het jaarverslag van het fonds. De raad van toezicht staat het bestuur met raad ter zijde.

Conform artikel 19 van de statuten is er een reglement intern toezicht opgesteld, waarin de taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn vastgelegd.

5.1.4 Sleutelfuncties

Het bestuur heeft drie sleutelfuncties ingericht:

- De actuariële functie. Deze ziet onder meer toe op de berekeningen van de technische voorzieningen en premiestelling van het fonds.
- De risicobeheerfunctie. Deze beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicobeheersysteem en heeft een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer.
- De interne auditfunctie. Deze ziet toe op de werking van het risicobeheersysteem, onder andere door het uitvoeren van interne audits binnen de bedrijfsvoering van het fonds.

5.1.5 *Pensioenbureau*

Het bestuur heeft de beleidsvoorbereiding ten behoeve van de bestuurlijke taken en de uitvoering van de pensioenregeling gedelegeerd aan het pensioenbureau. De belangrijkste werkzaamheden van het pensioenbureau betreffen bestuursondersteuning, vermogensbeheer, pensioenadministratie, risicomanagement en pensioencommunicatie. Het pensioenbureau profileert zich daarnaast als het kenniscentrum pensioenen binnen WKNL. Het pensioenbureau is zodanig ingericht dat de doelstelling van het fonds op een effectieve en efficiënte wijze kan worden gerealiseerd.

Het pensioenbureau staat onder leiding van de directeur, die zich terzijde laat staan door de chief investment officer, het hoofd pensioenzaken en de overige stafmedewerkers.

Personeelswisselingen

Het dienstverband van de heer J.L. van Wieringen is per 1 juni 2023 beëindigd wegens pensionering. De heer Van Wieringen was vanaf 1990 werkzaam bij het fonds. Het bestuur is de heer Van Wieringen bijzonder erkentelijk en bedankt hem voor zijn goede werk bij het fonds. De heer Van Wieringen is intern opgevolgd door de heer R.H. Heidemans, die vanaf 6 februari 2023 chief investment officer is. De daardoor ontstane vacature is ingevuld door mevrouw A.D. Zimmerman van Woesik, die op 1 februari 2023 in dienst is getreden. Tot ons verdriet is mevrouw Zimmerman van Woesik op 14 maart 2023 overleden.

5.1.6 *Sociale pensioencommissie (geen fondsorgaan)*

In de sociale pensioencommissie vindt overleg plaats tussen sociale partners binnen WKNL over de pensioenovereenkomst. De inhoud van de pensioenovereenkomst, voor zover dit zaken betreft die niet zijn geregeld in de CAO, wordt vastgesteld in deze commissie. De commissie bestaat uit twee werkgeversvertegenwoordigers en twee werknemersvertegenwoordigers die door de COR benoemd worden. Pas na instemming van de COR kunnen wijzigingen in de pensioenovereenkomst worden doorgevoerd. Het pensioenbureau voert het secretariaat van de sociale pensioencommissie.

5.2 Externe controle en advies

5.2.1 *Compliance officer*

Het bestuur is verantwoordelijk voor het compliant zijn van het fonds. Het bestuur draagt zorg voor het vaststellen van effectieve beheersmaatregelen om aan de compliance verplichtingen te voldoen, alsmede het monitoren en sanctioneren daarvan. Het bestuur heeft TriVu als externe compliance officer van het fonds aangesteld. Binnen het bestuur is de voorzitter het eerste aanspreekpunt voor de compliance officer en binnen het pensioenbureau de directeur. De compliance officer rapporteert minimaal één keer per jaar aan het bestuur (zie de verklaring van de compliance officer).

5.2.2 *Externe controle*

Het bestuur heeft KPMG Accountants N.V. benoemd als externe accountant. De accountant controleert jaarlijks de administratie van het fonds, het jaarverslag en de staten voor DNB. De accountant doet verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een accountantsverslag aan het bestuur.

Het bestuur heeft Towers Watson Netherlands B.V., onderdeel van Willis Towers Watson, benoemd als certificerend actuaris. De actuaris controleert jaarlijks het actuariële verslag en stelt een actuariële verklaring op. De certificerend actuaris is daarnaast houder en vervuller van de actuariële functie (zie paragraaf 5.1.4).

5.2.3 Externe ondersteuning en uitbesteding

Het fonds wordt ondersteund en geadviseerd door de volgende externe deskundigen/organisaties, naast de hiervoor genoemde organisaties:

- BlackRock, strategisch advies vermogensbeheer, risicobudgettering en financiële risicorapportage.
- BDO Advisory, vervuller sleutelfunctie interne audit.
- BDO Technology & Managed Services, strategisch IT adviseur.
- Caceis: beleggingsadministratie, performancemeting en financiële risicomonitoring.
- Deloitte Risk Advisory (Deloitte), adviseur integraal risicomanagement en vervuller risicobeheerfunctie.
- Willis Towers Watson, adviseur voor selectie, evaluatie en monitoring van de externe vermogensbeheerders.
- PCI IT Solutions, provider van de ICT-infrastructuur.
- Sprenkels, adviserend actuaris, adviseur ALM en juridisch adviseur.
- Visma Idella, leverancier software pensioenadministratiepakket IVPA.
- Lumera, leverancier software nieuwe pensioenadministratiepakket Axylife.

Het fonds heeft de beleggingen volledig ondergebracht bij externe vermogensbeheerders in vier discretionaire mandaten en participaties in (beleggings)fondsen (zie paragrafen 4.4.4 en 4.4.5).

5.3 Code Pensioenfondsen

De 'Code Pensioenfondsen' (hierna: de Code) is een gedragscode voor de pensioensector en bestaat uit normen die de sector zichzelf oplegt. De normen zijn gegroepeerd aan de hand van acht thema's: 'Vertrouwen waarmaken', 'Verantwoordelijkheid nemen', 'Integer handelen', 'Kwaliteit nastreven', 'Zorgvuldig benoemen', 'Gepast belonen', 'Toezicht houden en inspraak waarborgen' en 'Transparantie bevorderen'.

Toepassing van de Code is wettelijk verankerd. De 65 normen in de Code zijn een aanvulling op wet- en regelgeving. Er is ruimte om af te wijken van de normen, mits dit weloverwogen gebeurt. De Code gaat derhalve uit van het 'pas toe of leg uit'-beginsel. Daar waar niet (geheel) wordt voldaan aan de voorschriften van de Code, dient dit te worden vermeld en uitgelegd. Overigens bepaalt de Code dat het gaat om de intentie, niet om de naleving van de letter.

Het fonds streeft ernaar de Code volledig na te leven en voldoet aan alle voorschriften (zie bijlage 2 *Checklist naleving Code Pensioenfondsen*).

Aan de diversiteitsnormen met betrekking tot leeftijd en geslacht voldeed het fonds per 31 december 2022. Het bestuur zal verdere deelname van jongeren en vrouwen in de toekomst blijven stimuleren.

Samenstelling fondsorganen naar geslacht en leeftijd per 31 december 2022

	Geslacht		Leeftijd				
	Man	Vrouw	20 - 40	41 - 50	51 - 60	61 - 70	> 70
Bestuur	4	2	1	1	1	2	1
Verantwoordingsorgaan	8	2	1	1	1	5	2
Raad van toezicht	2	1			2	1	
Deelnemers	3.710	3.633	443	846	1.886	1.848	2.320

5.4 Geschiktheid

5.4.1 *Geschiktheid en opleiding*

Het bestuur en de overige fondsorganen dienen in termen van bezetting te beschikken over voldoende capaciteit. Daarnaast zijn de beschikbaarheid van voldoende tijd voor het naar behoren kunnen uitvoeren van de taken en verantwoordelijkheden en het beschikken over een vastgesteld kennisniveau en specifieke competenties vereisten voor het goed functioneren van alle fondsorganen.

Ter borging van het kennisniveau zijn voor alle posities binnen het bestuur en de overige fondsorganen profielen opgesteld op basis waarvan deskundigheid en geschiktheid jaarlijks worden getoetst. Het fonds heeft een geschiktheidsprogramma voor de bestuursleden en de leden van de overige fondsorganen. Aan het begin van ieder jaar wordt een opleidingsprogramma opgesteld om het vereiste kennisniveau permanent op peil te houden.

Gezien de ontplooiende activiteiten in 2022, de gevolgde opleidingen en de geïnvesteerde tijd over alle relevante pensioenaandachtsgebieden, is het bestuur van mening dat het bestuur, de sleutelfunctiehouders, de medewerkers van het pensioenbureau en de leden van de raad van toezicht zowel individueel als collectief voldoen aan de geschiktheidseisen en dat de deskundigheid van het verantwoordingsorgaan als collectief op een goed niveau is.

5.4.2 *Zelfevaluatie functioneren bestuur*

Het bestuur onderkent het belang van openheid binnen het bestuur. Ter uitvoering van artikel 11 lid 2 van de statuten is een procedure vastgesteld voor de jaarlijkse evaluatie van het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden. Het eigen functioneren is voor het bestuur een voortdurend aandachtspunt. Hierbij betreft het bestuur conform de Code Pensioenfondsen (minimaal) eens per drie jaar een externe partij. Dit zal in 2023 weer het geval zijn.

Bij de zelfevaluatie in 2022 kwamen onder andere de volgende onderwerpen aan de orde: opvolging van de actiepunten zelfevaluatie 2021, effectieve tijdsbesteding, kwaliteit van de besluitvorming, samenstelling van de commissies en de succesplanning (van het bestuur en het pensioenbureau). De zelfevaluatie is vastgelegd en de geformuleerde actiepunten zijn of worden opgevolgd.

5.5 Beloningsbeleid en beloningsstructuur

Het beloningsbeleid van het fonds voldoet aan de normen zoals die zijn neergelegd in de Code Pensioenfondsen, de Principes voor beheerst beloningsbeleid en de Sustainable Finance Disclosure Regulation. Doel van het geformuleerde beloningsbeleid is de bevordering van de integriteit en soliditeit van het fonds met een focus op de langetermijnbelangen van het fonds, waarbij het beloningsbeleid geen prikkels bevat die afbreuk doen aan de verplichtingen van het fonds om zich in te zetten voor de belangen van zijn deelnemers en andere stakeholders, of andere op het fonds rustende zorgvuldigheidverplichtingen.

De beloning moedigt niet aan tot het nemen van vermijdbare duurzaamheidsrisico's of tot het afwijken van het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid van het fonds.

Beloningsstructuur:

- Bestuursleden niet in actieve dienst ontvangen een vaste vergoeding op jaarbasis. Bestuursleden in actieve dienst ontvangen de helft van deze vergoeding.
- De externe bestuursvoorzitter ontvangt van de werkgever een op jaarbasis overeengekomen vaste vergoeding.
- Het externe onafhankelijke bestuurslid, tevens voorzitter van de beleggingscommissie, ontvangt een vaste vergoeding op jaarbasis.

- De sleutelfunctiehouders ontvangen een vaste vergoeding op jaarbasis.
- De leden van het verantwoordingsorgaan ontvangen de helft van de maximale vrijwilligersvergoeding. De voorzitter en de secretaris van het verantwoordingsorgaan ontvangen de volledige vrijwilligersvergoeding.
- De leden van de raad van toezicht ontvangen voor het uitvoeren van hun werkzaamheden een vaste vergoeding.
- De medewerkers van het pensioenbureau zijn in dienst van WKNL en zijn gedetacheerd bij het fonds. De beloning vindt plaats conform de arbeidsvoorwaarden van WKNL.
- Aan externe partijen (de vermogensbeheerders en andere relevante uitbestedingspartijen) is verzocht te bevestigen dat zij de voor hen geldende regels ten aanzien van beheerst beloningsbeleid naleven.

Voor de totale vergoedingen aan de bestuursleden en de leden van de raad van toezicht wordt verwezen naar de toelichting op de jaarrekening nummer 10.

5.6 Fraudebeheersing en naleving wet- en regelgeving

Het bestuur heeft zowel preventieve als repressieve beheersmaatregelen genomen om fraude en overtredingen te voorkomen. In de SIRA (Systematische Integriteit Risico Analyse) van het fonds wordt een onderscheid gemaakt tussen interne en externe fraude. De beheersmaatregelen tegen interne fraude zijn: periodieke screening van de medewerkers, het toepassen van functiescheiding en het vierogenprincipe bij betalingen en beleggingstransacties en de pensioenadministratie volgens vastgelegde procesbeschrijvingen. Maatregelen tegen externe fraude door vermogensbeheerders en andere leveranciers bestaat uit het toetsen van het compliance beleid van deze organisaties, het monitoren van de resultaten en de ISAE 3402 rapportages en het toepassen van de regels in het vastgelegde uitbestedingsbeleid.

Het onderwerp fraude wordt periodiek binnen het bestuur besproken. Bij het bestuur zijn geen voorvallen van fraude en/of vermoede fraude bekend die op het fonds van invloed zijn, en/of overtreding van de wet- en regelgeving die heeft plaatsgevonden in 2022.

De SIRA is in 2022 geëvalueerd en geactualiseerd. Daarnaast heeft het bestuur een aantal casussen behandeld met de compliance officer op het gebied van interne en externe fraude.

5.7 Gedragscode

Het bestuur is bij de opstelling, toetsing en naleving van de gedragscode van het fonds uitgegaan van de eisen die zijn vastgelegd in de modelgedragscode van de Pensioenfederatie. De gedragscode wordt periodiek geactualiseerd. Jaarlijks wordt formeel en expliciet aan alle verbonden personen van het fonds gevraagd of zij de gedragscode hebben nageleefd. De compliance officer heeft de naleving van de gedragscode en andere complianceregels door het fonds en de verbonden personen vastgesteld en gerapporteerd aan het bestuur, waarbij over 2022 geen bijzonderheden zijn gemeld.

Conform de voor het fonds geldende SIRA en gedragscode, heeft het bestuur periodiek vastgesteld dat er in het afgelopen jaar geen aanwijzingen zijn geweest die aanleiding tot belangenverstrengeling of een vermoeden daarvan zouden kunnen zijn.

6. Risicobeheer

6.1 IRM-beleid

Het fonds heeft een IRM-beleid vastgesteld en vastgelegd in een beleidsnota. Risicomanagement is een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering van het fonds, waarbij wordt gewerkt aan de continue verfijning van het integraal risicomanagement (IRM)-beheerssysteem.

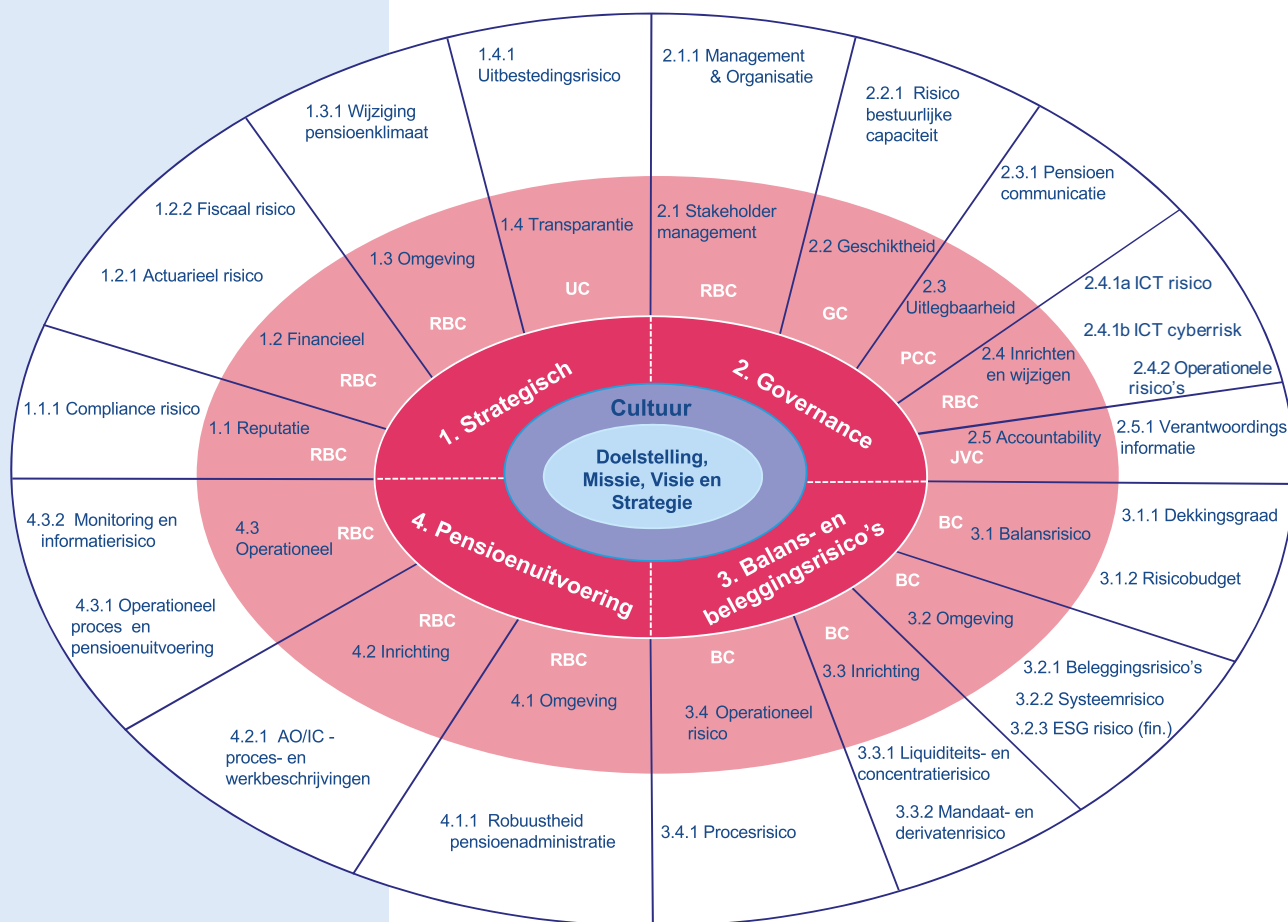
De risicobeheerfunctie ziet erop toe dat relevante risico's tijdig worden vastgesteld of herijkt en dat deze waar mogelijk adequaat in de organisatie zijn belegd. Daarnaast toetst de risicobeheerfunctie de hoogte van de (waargenomen) risico's aan het beleid van het bestuur. Dit risicomanagementproces wordt voortdurend verder ontwikkeld, enerzijds als gevolg van veranderende risico's en bestuurlijke inzichten, anderzijds als gevolg van toenemende compliance eisen.

De risicobeheercommissie, waarvan de sleutelfunctiehouder risicobeheer voorzitter is, heeft voor alle als belangrijk gekenmerkte risicothema's een monitoringsfunctie. Deze kernrisico's zijn veelal belegd bij de diverse bestuurscommissies en het pensioenbureau, en deze vormen daarmee een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering. Het pensioenbureau is in 2022 versterkt met de aanstelling van een risicomanager, die vanaf 1 januari 2023 sleutelfunctie vervuller zal zijn. De risicobeheercommissie en de sleutelfunctiehouder risicobeheer bewaken in afstemming met het bestuur de integraliteit, samenhang en toereikendheid van de totale risicobeheersing. De risicobeheercommissie rapporteert ieder kwartaal aan het bestuur over het risicobeheersysteem en de mate waarin de risico's zijn beheerst.

Het fonds heeft de koers om het risicomanagement verder te versterken doorgezet. Deloitte bevestigt dit beeld in het eind 2022 uitgevoerde assessment, waarin de overall risicovolwassenheid van het fonds, afgezet tegen een zichzelf steeds verbeterende peer group, opnieuw uitgekomen is op het gewenste volwassenheidsniveau vier ('good practice') op een schaal van vijf.

Het strategisch risico-universum is de top-risicostructuur die aansluit bij de thema's waarop het bestuur in control wil zijn. Het strategisch risico-universum stelt de risicobeheercommissie en het bestuur in staat de belangrijkste risico's (kernrisico's) effectief te monitoren en te managen. Op kwartaalbasis wordt geëvalueerd of kernrisico's qua kans en impact zijn gewijzigd, en of het huidige risico nog binnen de risicobereidheid van het fonds valt. De evaluatie wordt uitgevoerd op basis van het beoordelen van (per kernrisico) onderliggende KRI's, welke geconsolideerd leiden tot een representatief en gewogen beeld van het risico. Eind 2022 heeft een herijking van het strategisch risico-universum plaatsgevonden. Met ingang van 2023 worden de huidige kernrisico's uitgebreid met Risk&compliance en IT. De strategische risico's worden beheerst door middel van de top 5 strategische risico's (zie paragraaf 6.2).

Het strategisch risico-universum

6.2 Top-5 strategische risico's

Het fonds heeft een top-5 strategische risico's vastgesteld, die in 2022 zijn geëvalueerd. Deze risico's krijgen in bijzonder aandacht van het bestuur.

Strategische risico's zijn risico's die invloed kunnen hebben op de strategie van het fonds. De top-5 strategische risico's zijn:

- Geopolitiek/Economie/inflatie/rente: Geopolitieke spanningen bedreigen de wereldvrede (verschuiving wereldorde) en leiden tot groevertraging (structureel lagere rendementen) en structureel hogere inflatie. Deze ontwikkelingen alsook monetair ingrijpen beïnvloeden de rentestand.
- ESG: ESG-risico's (zowel fysiek als transitie) zijn van invloed op het (lange termijn) rendement. Er worden steeds verdergaande eisen gesteld op het gebied van ESG (zowel rapportage, communicatie en beleggingswijze).
- Nieuw pensioenstelsel: Complexiteit in de nieuwe regeling en/of vergaande vereisten aan de uitvoering die door wetgever en/of toezichthouders (DNB, AFM) worden gesteld. Gebruik aan duidelijkheid op korte termijn (vertraging in wetgeving).
- Wetten/regels/governance: Toenemende vereisten uit nationale en internationale wet- en regelgeving, regeldruk en uitvoeringsvereisten (vanuit toezichthouders) alsmede strengere governance vereisten.
- Sociale partners: Sociale partners versoberen de huidige regeling verder (verlaging premie/opbouw), of komen niet tot (meerjarige) afspraak. Sociale partners realiseren onvoldoende voortgang in onderhandelingen over nieuwe regeling, brengen de nieuwe pensioenregeling niet bij SPWKN onder of komen met een opdracht die niet uitvoerbaar is.

6.3 Risicohouding

Kwalitatieve risicohouding

Het bestuur van het fonds is risicobewust. Het fonds streeft ernaar om de nominale pensioenaanspraken en -rechten waardevast na te komen. Inflatie holt de waarde van de nominale uitkeringen uit en gezien het lange termijn karakter van pensioenen is het belangrijk dat de koopkracht van het pensioen via toeslagverlening behouden blijft. Beleggingsrisico is acceptabel en vrijwel altijd noodzakelijk in het streven naar rendement ten behoeve van koopkrachtbehoud, zelfs indien dit betekent dat de nominale pensioenaanspraken en -rechten niet geheel na kunnen worden gekomen.

De risicobereidheid van het bestuur en de andere bij het fonds betrokken stakeholders is onder andere gebaseerd op de volgende overwegingen:

- Periodiek wordt overlegd over de risicobereidheid van deelnemers, met verantwoordingsorgaan, raad van toezicht, werkgever en COR.
- Het opgebouwde pensioen vormt na pensionering een belangrijke bron van inkomen voor deelnemers van het fonds als aanvulling op de AOW.
- Het fonds streeft naar een waardevast pensioen.
- Een afgewogen balans tussen te nemen risico's en het naar verwachting te realiseren beleggingsrendement is noodzakelijk om op langere termijn invulling te kunnen geven aan de ambitie van een waardevast pensioen. Voor het nastreven van de pensioenambitie dient het bestuur bereid te zijn om beleggingsrisico te nemen en een beleggingsrendement na te streven dat hoger is dan de risicovrije marktrente.
- Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%, bijvoorbeeld veroorzaakt door slechte economische omstandigheden, acht het bestuur het uitlegbaar (naast dat dit wettelijk bepaald is) dat toeslagverlening niet plaatsvindt. Kortingen op de pensioenaanspraken en -uitkeringen dienen zoveel mogelijk voorkomen te worden.
- Het bestuur houdt op evenwichtige wijze rekening met de belangen van alle deelnemers en andere stakeholders. In 2020 heeft het bestuur de risicobereidheid geëvalueerd, aangepast en opnieuw vastgesteld, na deze te hebben getoetst bij de sociale partners (sociale pensioencommissie en COR) en het verantwoordingsorgaan.

Kwantitatieve risicobereidheid

De risicohouding wordt geconcretiseerd in een risicobereidheid door de vaststelling van risicogrenzen (onder andere voor de korte termijn de vereiste dekkingsgraad en voor de lange termijn het pensioenresultaat).

Het bestuur heeft zich bij de evaluatie in 2020 gerealiseerd dat het fonds zich als gevolg van de coronacrisis in bijzondere en moeilijke omstandigheden bevond en dat dit het vaststellen van de risicobereidheid beïnvloedde. Daarom worden de beoordelingsmaatstaven weergegeven in kleuren:

- een groene zone waar het fonds idealiter wil zijn;
- een gele zone (niet heel goed, maar geen actie vereist);
- een oranje zone (indien mogelijk actie);
- een rode zone (daar wil het fonds niet terecht komen).

De uitkomsten van de evaluatie zijn vertaald naar criteria, die gebruikt zijn in de ALM-studie 2020. De volgende criteria geven de risicobereidheid van het fonds weer. Deze criteria worden gemeten na 10 jaar. Met een slecht scenario wordt het 5^e percentiel bedoeld. De volgorde is bewust gekozen: het bestuur vindt criterium 1 bijvoorbeeld belangrijker dan criterium 2.

Dit leidt tot het volgende kader:

Beoordelingscriteria en grenzen (10-jaarshorizon)

Criterium	Groen	Geel	Oranje	Rood
1. Kans op korten	< 2,5%	tussen 2,5% en 5%	tussen 5% en 10%	> 10%
2. Mediaan pensioenresultaat	> 95%	tussen 90% en 95%	tussen 80% en 90%	< 80%
3. Cumulatieve korting in een slecht scenario	< 5%	tussen 5% en 10%	tussen 10% en 15%	> 15%
4. Pensioenresultaat in een slecht scenario	> 91%	tussen 85% en 90%	tussen 75% en 85%	< 75%
5. Gemiddelde pensioenopbouw	> 1,8%	tussen 1,6% en 1,8%	tussen 1,4% en 1,6%	< 1,4%

Op basis van de evaluatie van de risicohouding en de ALM-studie 2020 zijn de volgende risicogrenzen vastgesteld voor de korte en de lange termijn:

- Korte termijn risicogrenzen: de vereiste dekkingsgraad van het fonds mag niet lager zijn dan 114% en niet hoger dan 120%. Tot en met 2020 lagen deze grenzen op 113%-118%. Omdat het risicoprofiel van de beleggingen van het fonds naar aanleiding van de ALM-studie 2020 is verhoogd, zijn deze grenzen aangepast.
- In 2021 heeft het bestuur in een nieuwe aanvangshaalbaarheidstoets de volgende risicogrenzen voor de lange termijn nader vastgesteld met betrekking tot het pensioenresultaat. Deze zijn ongewijzigd ten opzichte van de aanvangshaalbaarheidstoets in 2015:
  - Ondergrens 1: Vanuit de vereiste dekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat tenminste gelijk te zijn aan 93%.
  - Ondergrens 2: Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat tenminste gelijk te zijn aan 87%.
  - Ondergrens 3: Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een 'slechtweersscenario' (lees: 5^e percentiel) 35% te bedragen.
- In juli 2022 heeft het bestuur opnieuw een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd in verband met een wijziging van het premiebeleid (zie paragraaf 2.3). Dit heeft niet geleid tot een aanpassing van de risicogrenzen.

Bij een overschrijding van de risicogrenzen zal er geen automatische aanpassing van beleid plaatsvinden. Risicogrenzen maken het mogelijk om op een vooraf vastgelegde en objectieve manier te beoordelen of het risico hoger of lager is dan vooraf is toegestaan. Echter, bij overschrijding van risicogrenzen zal het bestuur, niet dan na discussie met de sociale partners en met het verantwoordingsorgaan en rekening houdend met de situatie en inzichten op dat moment, besluiten of en wanneer actie noodzakelijk is.

De risicobereidheid van het bestuur kan in theorie in de loop van de tijd worden beïnvloed, bijvoorbeeld door extreme economische verwachtingen met weerslag op de actuele financiële positie van het fonds. Periodiek wordt beoordeeld of de ambitie van het fonds nog haalbaar is in een jaarlijks uit te voeren haalbaarheidstoets. Bij de keuze voor een bepaald beleid wordt niet alleen een verwachte ontwikkeling beoordeeld, maar ook scenario's die gunstiger of minder gunstig zijn dan de verwachte ontwikkeling. De ambitie dient in de meeste scenario's te kunnen worden behaald. Indien dit niet het geval is, moet indien noodzakelijk de ambitie worden bijgesteld. Als de financiële situatie van het fonds verbetert, wordt bij voorkeur minder risico genomen, omdat de ambitie dan in evenveel of meer gevallen haalbaar is met minder risico. Daarbij wordt zowel de nominale als de reële dekkingsgraad in acht genomen.

6.4 Financiële risico's

De financiële risico's en de beheersing daarvan zijn uitgewerkt in de toelichting op de jaarrekening nummer 5. Deze risico's bestaan voor een belangrijk deel uit de risico's die zijn opgenomen in de berekening van het VEV (S1 tot en met S10). Daarnaast maken ze deel uit van het strategisch risico-universum (onderdeel balans- en beleggingsrisico's; zie paragraaf 6.1).

De belangrijkste factoren die toeslagverlening en de eventuele kortingen bepalen zijn: de ontwikkeling van de rente en het rendement op de zakelijke waarden. Het beleid van het fonds is er vooral op gericht de risico's rond deze twee factoren te beheersen. Daarnaast zijn er andere factoren, zoals de (onverwachte) ontwikkeling van de sterftekanssen.

In onderstaande tabel is aangegeven hoe groot de impact van ontwikkelingen in de rente en het rendement op zakelijke waarden is op de feitelijke dekkinggraad en wat de gevolgen zijn voor de pensioenaanspraken en -rechten, uitgaande van de feitelijke dekkinggraad ultimo 2022 van 122,9%. In deze tabel wordt verondersteld dat 75% van het renterisico is afgedekt.

Effect rente en rendement op de feitelijke dekkinggraad

		Rendement: zakelijke waarden					
		-40,0%	-25,0%	-12,5%	0,0%	+12,5%	+25%
Parellele verschuiving UFR Curve	-0,75%	98,4%	107,3%	112,6%	117,8%	123,0%	128,3%
	-0,50%	99,9%	108,6%	114,0%	119,4%	124,8%	130,2%
	-0,25%	101,4%	110,0%	115,6%	121,2%	126,7%	132,3%
	0,00%	102,7%	111,4%	117,2%	122,9%	128,8%	134,6%
	+0,25%	104,4%	113,0%	119,0%	125,0%	131,0%	137,0%
	+0,50%	106,1%	114,7%	120,9%	127,1%	133,4%	139,6%

■ Korting bij onvoldoende herstel in drie jaar
■ Geen toeslagverlening
■ Gedeeltelijke toeslagverlening
■ Volledige toeslagverlening

6.5 Eigen risicobeoordeling (ERB)

Het wettelijk kader voor de ERB is beschreven in artikel 18b van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Het doel van het uitvoeren en opstellen van een ERB is inzicht te krijgen in de samenhang tussen de strategie, de materiële risico's die de realisatie van de strategische doelstellingen kunnen bedreigen en de mogelijke consequenties hiervan voor de pensioenen van de deelnemers en voor het fonds zelf. De ERB moet ten minste eens in de drie jaar worden uitgevoerd en opgesteld, of zoveel eerder als een significante wijziging van het risicoprofiel of de pensioenregeling dat vereist. Het bestuur beslist op basis van een gedegen onderbouwing wanneer sprake is van een significante wijziging. Het bestuur heeft de eerste ERB van het fonds eind 2020 uitgevoerd en opgesteld, en begin 2021 vastgesteld en ingediend bij DNB. In het tweede halfjaar 2023 is een nieuwe reguliere ERB gepland. In 2022 was er geen aanleiding om een ERB uit te voeren.

6.6 Interne audits

In 2022 zijn twee interne audits uitgevoerd:

- Audit vermogensbeheer.
- Audit op de beheersing van de AVG-risico's (zie paragraaf 3.3.1).

Het fonds heeft de beperkte bevindingen uit de audit vermogensbeheer opgepakt en afgerond. Opvolging van de bevindingen uit de AVG-audit, waarin werd vastgesteld dat verbeteringen wenselijk zijn in de vastlegging van persoonsgegevens (dataminimalisatie) en het proces van autorisatie en controle, zijn gepland voor 2023.

In 2023 staan audits op het programma met betrekking tot de migratie van het pensioenadministratiesysteem van IVPA naar AxyLife, de werking van – en de inrichting van de administratieve organisatie bij de ingebruikname van dit nieuwe systeem en de voorbereiding op het nieuwe pensioencontract.

7. Toekomstparagraaf

In 2023 blijft de aandacht van het bestuur primair uitgaan naar het optimaal en persoonlijk bedienen van alle deelnemers en het nakomen van de pensioenambitie. Het bestuur richt zich daarbij naar de belangen van actieve deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, overige aanspraakgerechtigden en de werkgever. 2023 wordt een spannend jaar, waarin grote vraagstukken op tafel komen. De belangrijkste aandachtspunten daarbij zijn:

- Implementatie strategisch communicatiebeleid en invulling norm keuzebegeleiding

Ontwikkelingen in de samenleving en de komst van de Wet toekomst pensioenen vereisen een verdere ontwikkeling in het bedienen van de deelnemers. Halverwege 2023 lanceert het fonds de nieuwe website, met daarbij een deelnemersportaal en een persoonlijke pensioenplanner. Het bestuur hoopt daarmee meer in dialoog te komen met alle deelnemers. Deze middelen zet het fonds zelf ook actief in bij persoonlijke gesprekken, waarin de deelnemers worden begeleid in de keuzes die zij rondom hun pensioen kunnen maken.

- Wijziging van het pensioenstelsel

Ook in 2023 blijft het fonds sociale partners ondersteunen in het maken van de keuzes rondom het nieuwe pensioenstelsel. Onder andere door deelname aan de projectgroep van sociale partners. Ter voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel, maar ook op de ALM-studie, voert het fonds onder alle deelnemers een risicopreferentie-onderzoek (RPO) uit. De uitkomsten van het RPO vormen de basis voor het vaststellen van de risicohouding en in het verlengde daarvan het beleggingsbeleid. Om de belangen van alle deelnemers zorgvuldig te behartigen, werkt het fonds aan een beoordelingskader voor de opdrachtaanvaarding en de evenwichtigheid van het eventueel invaren. Rondom deze besluitvorming worden ook het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht actief betrokken.

- Strategische herijking en eigen risicobeoordeling (ERB)

Met de conclusie dat een flexibele premiereregeling (FPR) voor het fonds niet uitvoerbaar is, ontwikkelt het bestuur nieuwe strategische scenario's. Deze strategische herijking verwacht het bestuur rond de zomer af te ronden en daarna te toetsen door middel van een ERB. De ERB wordt in de tweede helft van 2023 uitgevoerd.

- Werken in de nieuwe governance structuur

Met ingang van 1 januari 2023 werkt het fonds in de nieuwe governance structuur met minder commissies, een duidelijker scheiding tussen bestuur en pensioenbureau en een onafhankelijker positie voor de tweede lijn. Een nieuwe manier van werken, is altijd even wennen. Ook moeten diverse vacatures worden vervuld voor externe leden van commissies en ter vervanging van vertrekkende bestuursleden. Eind 2023 evalueert het bestuur de werking van deze nieuwe structuur tijdens de jaarlijkse zelfevaluatie, die dit jaar onder externe begeleiding plaatsvindt.

- Herijken en implementeren MVB-beleid

In 2022 is de basis gelegd voor het concretiseren van de doelstellingen van het fonds op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. In 2023 wordt dit omgezet in een hernieuwd MVB-beleid. Dit MVB-beleid wordt integraal in de vermogensbeheerprocessen geïmplementeerd, waarbij het bestuur de risico's zal monitoren en beheersen door middel van het MVB risicodashboard dat wordt ontwikkeld.

- ALM-studie

In de tweede helft van 2023 is de 3-jaarlijkse ALM-studie gepland. Met het oog op de aanstaande transitie naar het nieuwe pensioenstelsel, zal naast de lange termijn ook extra aandacht uitgaan naar de wat korte horizon. Ook het eventueel toepassen van het transitie-FTK wordt hierin betrokken.

- Cloud migratie

In 2022 heeft het bestuur het IT-, informatiebeveiligings- en privacybeleid herzien. Onderdeel van dit beleid is de overgang van on premise naar de cloud. Met de implementatie van AxyLife als het nieuwe softwarepakket voor de pensioenadministratie is een belangrijke eerste stap in de overgang naar de cloud gezet. In de loop van 2023 worden ook de financiële administratie en kantoorautomatisering omgezet. De planning is de volledige migratie naar de cloud eind 2023 af te ronden.

- Herzien IRM-beleid en doorontwikkeling integraal risicomanagement

Het fonds heeft de afgelopen jaren grote stappen gezet in het verder professionaliseren van het risicomanagement. Het verder onafhankelijk inrichten van de tweede lijn, maar ook het besef dat met een organisatie in verandering andere risico's gepaard gaan dan in een going concern situatie, maakt dat het bestuur in 2023 het IRM-beleid herziert en het integraal risicomanagement verder ontwikkelt. Het belangrijkste onderdeel hiervan is het herzien van de AO/IC, aangezien de overgang op nieuwe systemen ook een andere inrichting van processen en daarmee andere risico's met zich meebrengt.

Deventer, 19 juni 2023

Bestuur:

R. Kruijff, voorzitter
D. Schaafsma, secretaris
R.H. Alsen
D. Blees
A.P. Keur
S.E.M. Verhoef

Verklaring van de compliance officer

Het pensioenfonds dient zorg te dragen voor een beheerste en integere bedrijfsvoering en heeft TriVu in dat kader benoemd tot externe compliance officer. Het pensioenfonds heeft een eigen gedragscode die op de website is gepubliceerd. De gedragscode heeft tot doel om gewenst gedrag te stimuleren en ongewenst gedrag te voorkomen. Dit draagt bij aan het integer functioneren van het pensioenfonds en het waarborgen van de goede naam en reputatie.

Op grond van de gedragscode zijn 39 personen aangewezen die als verbonden persoon onder de gedragscode van het pensioenfonds vallen. Over 2022 hebben deze verbonden personen een verklaring van naleving van de gedragscode ingevuld en ondertekend waarbij meldingen ten aanzien van de gedragsnormen zoals nevenfuncties, geschenken, uitnodigingen en privébelangen zijn vastgelegd. Verder beschikt het pensioenfonds, naast de gedragscode, over compliance documenten zoals een incidenten- en klokkenluidersregeling, een beloningsbeleid, die deels zijn gebundeld in het compliance handboek. De systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) is in 2022 geactualiseerd. Verder heeft het pensioenfonds in 2022 aandacht besteed aan awareness op het gebied van Europese wetgeving.

In de jaarlijkse rapportage over 2022 en de monitoringsrapportage 2022 zijn mijn bevindingen en aanbevelingen voor 2023 opgenomen. Ik heb naar aanleiding van de door mij uitgevoerde toetsing de volgende bevindingen:

1. De meldingen die de verbonden personen in 2022 hebben gedaan, vallen binnen de normen van de gedragscode van het pensioenfonds.
2. Het pensioenfonds heeft focus op de naleving van de gedragsnormen en aanverwante compliance gerelateerde onderwerpen zoals beloningsbeleid, sanctiewetgeving en terrorismefinanciering bij haar uitbestedingspartijen en toetst dit periodiek.
3. Er zijn in 2022 geen meldingen geweest van incidenten, misstanden, onbehoorlijk handelen, of fraude. In 2022 is één klacht ingediend die adequaat is afgewikkeld.
4. Het pensioenfonds beschikt over toereikende compliance documenten. Het compliance handboek is in 2022 geactualiseerd, waarbij het uitbestedingsbeleid en beloningsbeleid weer als separaat document zijn vastgesteld.
5. Voor 2023 is net als voor 2022 de aanbeveling gedaan om een integraal register bij te houden voor incidenten, misstanden, klachten en datalekken.
6. Voor 2023 is de aanbeveling gedaan om verbonden personen die vanuit hun eigen onderneming een functie binnen het bestuur of de raad van toezicht vervullen, onder de aandacht te brengen dat deze eigen onderneming als zakelijke relatie van het pensioenfonds kwalificeert.

Zevenbergen, 17 mei 2023

TriVu

H. Pullen
Compliance Officer

Verlag van het verantwoordingsorgaan en reactie van het bestuur

Het verantwoordingsorgaan is door het bestuur ingesteld. Op basis van de uitgangspunten van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen en de Code Pensioenfondsen is door het bestuur het reglement verantwoordingsorgaan vastgesteld. Het verantwoordingsorgaan heeft een adviserende taak en instemmingsrecht, wordt door het bestuur geconsulteerd en rapporteert zijn bevindingen aan het bestuur.

Advisering

Het verantwoordingsorgaan adviseert het bestuur gevraagd of uit eigen beweging over aangelegenheden die het pensioenfonds betreffen, waaronder over elk voorgenomen besluit van het bestuur tot:

- Wijziging van de statuten en reglementen van het pensioenfonds;
- Vaststelling van het bestuursverslag, de jaarrekening, de begroting, de ABTN en een herstelplan;
- Vermindering van de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten, indien de financiële toestand van het pensioenfonds daartoe aanleiding geeft;
- Het vaststellen of wijzigen van het toeslagbeleid;
- Het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid; en
- De samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten.

Instemmingsrecht

Het verantwoordingsorgaan heeft instemmingsrecht over elk voorgenomen besluit van het bestuur tot:

- Het beleid inzake beloningen;
- Ontbinding, fusie en splitsing van het pensioenfonds; en
- Het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm.

Overleg

In het overleg tussen het bestuur en het verantwoordingsorgaan over het verslagjaar 2022 waren de belangrijkste onderwerpen ter instemming, advisering of ter kennisneming:

- De Wet toekomst pensioenen (WTP). Veel tijd is besteed aan het eigen maken van de belangrijkste kenmerken en gevolgen van de nieuwe wet. Bij het bestuur en de Raad van Toezicht heeft het VO zijn zorg uitgesproken dat bij het overleg van de sociale partners over het nieuwe contract de inbreng van gepensioneerden en voormalige deelnemers ontbreekt;
- N.a.v. het strategisch communicatieplan is er vanuit het verantwoordingsorgaan aangedrongen op meer communicatie n.a.v. de veranderingen die de nieuwe wet met zich meebrengt;
- De ontwikkeling van de financiële positie c.q. dekkingsgraad;
- Het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB-beleid);
- De nieuwe governance structuur met drie bestuurscommissies (Beleggingscommissie, Pensioencommissie en RisicoBeheersCommissie) waarbij in elke commissie een lid van het VO toehoorder is;

- Het IRM-beleid (Integraal Risicomanagement Beleid) was aanleiding voor het verantwoordingsorgaan om onze zorgen uit te spreken over het risico op uitval bij het pensioenbureau gezien de enorme taakverzwaring door de komst van de WTP.
- De aanpassing van het beloningsbeleid voor 2022;
- De toeslagverlening per 1 januari 2023;
- Het eindrapport 2021 van de raad van toezicht en de reactie van het bestuur.
- Het accountantsverslag 2022 en het actuariële rapport 2022;
- Het Pensioenreglement 2022, waaronder de hoogte van de pensioenpremie en het pensioenopbouwpercentage 2022;
- Het jaarplan 2022 van het bestuur en de vooruitzichten; en
- De notitie Doelstelling, missie, visie en strategie SPWKN 2023-2025.

Het verantwoordingsorgaan heeft over alle zaken die ter instemming of voor advies zijn voorgelegd, ingestemd of positief geadviseerd.

Bevindingen van het verantwoordingsorgaan

Inleiding

De komst van de WTP vraagt veel van bestuur, raad van toezicht, pensioenbureau en van het verantwoordingsorgaan.

Naast kennisontwikkeling en oordeelsvorming over het nieuwe pensioenstelsel zijn er ook de 'lopende zaken' die vragen om tijd en aandacht vanuit het verantwoordingsorgaan. Gelukkig is er budget beschikbaar gesteld voor het aantrekken van een extern adviseur die het verantwoordingsorgaan kan ondersteunen en is in professionele verslaglegging voorzien.

Corona, de oorlog in Oekraïne en de hoge inflatie maakten 2022 tot een extreem jaar. De stijgende rente maakte een indexatie van 9,73% mogelijk waarmee een deel van de inflatie kon worden gecompenseerd.

De leden van het verantwoordingsorgaan hebben zich verdiept in het jaarverslag van het bestuur en het jaarverslag van de raad van toezicht. Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het bestuur zich samen met het pensioenbureau heeft ingespannen om de resultaten van het fonds optimaal te houden, ondanks de zware externe omstandigheden. Zorgen leven er bij het verantwoordingsorgaan over de toekomst van het pensioenfonds en de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Op 19 juni jl. heeft het verantwoordingsorgaan met het bestuur gesproken over het in 2022 gevoerde beleid. Aan de hand van het jaarverslag zijn de resultaten van dat jaar, de jaarplannen en realisatie daarvan besproken.

Oordeel

Het verantwoordingsorgaan heeft waardering voor de open, adequate en volledige informatievoorziening door het bestuur, de raad van toezicht en het pensioenbureau. Het verantwoordingsorgaan ervaart de kritische houding van de raad van toezicht als positief en constructief. Met deze onderbouwing stemt het verantwoordingsorgaan in met het gevoerde beleid en de resultaten van de stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer.

Deventer, 19 juni 2023

Verantwoordingsorgaan:

P.P.J.M. Ankoné, voorzitter

P.M. van der Jagt, secretaris a.i.

R.G.C. Crommelin

B. Damen

M.B.J. van der Horst-van Zijlén

R. Neve

R.P. Stienstra

R.H. Swens

A.C. Visser

Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft kennisgenomen van het verslag van het verantwoordingsorgaan en kan zich vinden in de bevindingen en het oordeel van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur bedankt het verantwoordingsorgaan voor de prettige en constructieve samenwerking. Speciale dank voor de leden van het verantwoordingsorgaan die per 1 juli 2022 zijn vertrokken en welkom aan de leden die op 1 juli 2022 zijn gestart. Het bestuur ziet de stap voorwaarts die het verantwoordingsorgaan heeft gezet in het functioneren en kijkt ernaar uit deze voort te zetten, in het bijzonder met betrekking tot het nieuwe pensioenstelsel.

Verlag van de raad van toezicht en reactie van het bestuur

Hieronder vindt u het verslag van de raad van toezicht. Het jaar 2022 was, na de twee jaar in het teken van de pandemie, wederom bijzonder. De oorlog in Oekraïne heeft grote impact op geopolitieke en macro-economische omstandigheden wat zijn weerslag had op het fonds en de nodige aandacht van het fonds vroeg. Personele wisselingen binnen het bestuur en andere taakverdeling op het pensioenbureau zorgden ook voor de nodige inspanningen. Tevens werd de vergaderstructuur middels commissies structureel gewijzigd. Het fonds heeft ook het afgelopen jaar weer op alle beleidsterreinen alert en adequaat gehandeld. Per 1 januari 2023 is voor de deelnemers een toeslagverlening van 9,73% toegekend. De dekkingsgraad is afgenomen naar 122,9% (ultimo december 2022).

Algemeen

De leden zijn benoemd op basis van vooraf vastgestelde profielschetsen, met daarin opgenomen eisen ten aanzien van geschiktheid, deskundigheid, competenties, onafhankelijkheid en beschikbaarheid en na een bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan.

De raad is als volgt samengesteld:

- E.C.H. Klijn (voorzitter), met de aandachtsgebieden governance, pensioenregeling en communicatie;
- E.R. Capitain, met de aandachtsgebieden risicomanagement en financiële opzet; en
- Mw. L.L.F. Rutgers, met de aandachtsgebieden vermogensbeheer en balansmanagement.

Rooster van aftreden:

- De heer Capitain is per 1 maart 2020 herbenoemd voor een tweede en laatste termijn tot 1 april 2024;
- De heer Klijn is per 1 april 2021 herbenoemd voor een tweede en laatste termijn tot 1 april 2025; en
- Mevrouw Rutgers is benoemd is per 1 april herbenoemd voor een tweede termijn en laatste termijn tot 1 april 2026.

De leden van de raad hebben aangegeven, naast de andere werkzaamheden die zij vervullen, voldoende tijd beschikbaar te hebben voor het fonds. Zij voldoen aan de VTE-score zoals die voor bestuurders en leden van een raad van toezicht voor pensioenfondsen wordt gehanteerd.

Alle leden van de raad zijn onafhankelijk. Zij zijn geen actieve- of gewezen deelnemer of pensioengerechtigde in het fonds en hebben ook geen zakelijke belangen bij het fonds. Hoofd- en nevenfuncties van de leden van de raad zijn vermeld op de website van het fonds.

De taak van de raad wordt bepaald door wet en regelgeving voor de pensioenfondsen inclusief de Code Pensioenfondsen en de statuten en reglementen van het fonds.

Bij de uitvoering van de wettelijke taken past de raad de VITP-Toezichtcode toe. Toepassing is niet wettelijk verankerd, maar wel aanbevolen door de VITP (Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector).

De raad heeft in 2022 zeven keer onderling vergaderd. Daarnaast heeft de raad overleg gevoerd met het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Ook dit jaar heeft de raad verschillende bestuurscommissies bijgewoond zijnde de beleggingscommissie, de pensioencommunicatiecommissie en de risicobeheercommissie. Verder is er na iedere bestuursvergadering verslag gedaan door de bestuursvoorzitter, secretaris en directeur van het fonds over deze bestuursvergadering in aanwezigheid van het verantwoordingsorgaan en de raad.

De raad heeft jaarlijks overleg met de controlerend accountant, de certificerend actuaaris en de sleutelfunctiehouders risicobeheer, interne audit en actuarieel.

De raad stelt jaarlijks toezichtthema's vast. Voor 2022 waren dat naast de reguliere aandachtsgebieden:

- De bestendinging van de goede boardroom dynamiek van het fonds met de personele wisselingen in directie van het fonds, het bestuur en het verantwoordingsorgaan;
- Ontwikkelingen op het gebied van het nieuwe pensioencontract;
- De ontwikkelingen met betrekking tot het implementeren van MVB/ESG.

De raad legt verantwoording af over de uitvoering van zijn taken en de uitvoering van zijn bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan. In overleg met de werkgever is de wettelijke verantwoordingsplicht aan de werkgever belegd in de verantwoording aan de (werkgeversdelegatie in) het verantwoordingsorgaan.

De bevindingen naar aanleiding van het gevoerde toezicht zijn hieronder opgenomen bij de van toepassing zijnde normen in het kader van de Code Pensioenfondsen.

De raad heeft de jaarlijkse zelfevaluatie begin 2023 uitgevoerd.

Toezichtthema's 2023

Gezien de voortgaande ontwikkelingen op de toezichtthema's uit 2022 blijven deze, naast de reguliere aandachtsgebieden, ook in 2023 als thema geagendeerd.

- De bestendinging van de goede boardroom dynamiek van het van fonds met de gewijzigde commissiestructuur en de wisselwerking tussen pensioenbureau, het bestuur en het verantwoordingsorgaan;
- De gevolgen van de nieuwe commissiestructuur voor het communicatiebeleid;
- Ontwikkelingen op het gebied van het nieuwe pensioencontract;
- De ontwikkelingen met betrekking tot het implementeren van MVB/ESG.

Goedgekeurde besluiten

Op grond van de Pensioenwet behoeven een aantal bestuursbesluiten de goedkeuring van de raad. De raad heeft in 2022 zijn goedkeuring verleend aan de volgende besluiten:

- Het besluit tot vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening over 2021;
- De benoeming van Margreet Verhoef als extern bestuurslid en voorzitter van de beleggingscommissie door middel van de toets van de kandidaat op de profielschets;
- De herbenoeming van Dorien Schaafsma is ook door middel van de toets op de profielschets goedgekeurd;
- Goedkeuring van de profielschets voor (nieuwe) bestuursleden en de profielschets voor de sleutelfunctiehouder risicobeheer;
- Het beloningsbeleid van het fonds.

De raad heeft over de vaststelling van het verslag van het bestuur en de jaarrekening over 2022 overleg gevoerd met het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de accountant, de certificerend actuaire en met interne audit. Op grond hiervan heeft de raad op 19 juni 2023 het besluit tot vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening 2022 goedgekeurd.

Code Pensioenfondsen

Het bestuur legt in zijn verslag verantwoording af over de wijze waarop de normen van de Code Pensioenfondsen worden toegepast. De raad stelt vast dat het bestuur een analyse heeft gedaan naar de toepassing van de normen. Alle normen worden adequaat toegepast, zowel naar de letter als de geest.

De bevindingen en aanbevelingen van de raad zijn geordend naar de acht thema's uit de Code Pensioenfondsen. Per thema zijn de omschrijving uit de Code opgenomen en de normen die ingevolge de Code voor dat thema het kader vormen waarbinnen de raad zijn toezicht uitoefent. Daarna volgen de bevindingen van de raad bij het betreffende thema. Daar waar bevindingen niet veranderd zijn, wordt verwezen naar het rapport 2021 van de raad. De bevindingen worden gerelateerd aan het normenkader.

Vertrouwen waarmaken

Norm: Zij die voor het pensioenfonds verantwoordelijkheid dragen, maken het in hen gestelde vertrouwen waar. Dat blijkt vooral uit adequaat bestuur, verantwoord beleggingsbeleid en zorgvuldig risicomanagement.

Bevindingen:

De missie en visie zijn passend bij de doelstellingen en ambities van het fonds en gericht op de belangen van de deelnemers. In het najaar heeft het bestuur besloten de werkwijze met ingang van januari 2023 te wijzigen. Dit naar aanleiding van de regelmatige tussentijdse overleggen die nodig waren om de vele onderwerpen te bespreken. Het aantal commissies wordt teruggebracht tot drie met een duidelijke scheiding tussen de eerste en tweedelijns verantwoordelijkheden.

Begin 2022 is een nieuwe opzet van de voorleggers bij de te behandelen agenda-stukken ingevoerd. Hierdoor wordt o.a. evenwichtige belangenafweging, impact op risico en financiële paragraaf nadrukkelijk besproken hetgeen de kwaliteit van de besluitvorming en vastlegging bevordert.

Vergaderingen worden goed voorbereid en gedocumenteerd door het pensioenbureau. Bestuursleden zijn goed ingelezen op onderwerpen, betrokken en er is ruimte voor discussie. Een lid van het verantwoordingsorgaan is bij de commissievergaderingen altijd aanwezig als toehoorder.

Bij beleidskeuzes en besluitvorming wordt steeds een afweging gemaakt tussen risico's, kosten, noodzakelijkheid en toegevoegde waarde. Bij de monitoring van het bestaande beleid en bij besluitvorming over nieuw beleid wordt evenwichtige belangenafweging van de diverse subcategorieën deelnemers en andere belanghebbenden geborgd.

De werkzaamheden om te komen tot de implementatie van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) vinden voortvarend plaats. Bij de werkgever is een projectgroep gevormd. In 2023 zullen de sociale partners een keuze moeten maken met betrekking tot de Wtp. Het bestuur heeft kenbaar gemaakt niet geëquipeerd te zijn om de flexibele premiereregeling (FPR) uit te voeren. Mochten de sociale partners toch voor de FPR kiezen dan zal het bestuur moeten beslissen wat te doen met de opgebouwde rechten.

De kosten van het fonds worden adequaat beheerst. In 2022 zijn de uitvoeringskosten fors gestegen ten opzichte van 2021 door de aanschaf van een nieuw pensioenadministratiepakket. Ondanks deze stijging blijven de uitvoeringskosten per deelnemer onder het gemiddelde in de sector. De totale kosten van het vermogensbeheer bleven min of meer gelijk door de lagere absolute management fees, als gevolg van de daling van het vermogen. De transactiekosten zijn toegenomen t.o.v. 2022 en blijven aan de hoge kant als logisch gevolg van de assetmix.

De beleggingscommissie (BC) ging met een nieuwe voorzitter van start en in de loop van het jaar heeft de CIO Jaap van Wieringen zijn opvolger Rolf Heidemans goed ingewerkt op de portefeuille. Voor de BC was 2022 een pittig jaar waarin de commissie regelmatig, ook buiten de reguliere vergaderingen, afstemming zocht om de ontwikkelingen op de financiële markten en de impact daarvan op de vermogenspositie van het fonds, te bespreken. Het verslagjaar was bijzonder omdat zowel het rendement op aandelen als obligaties daalde. Dankzij de rentestijging, steeg toch de (nominale) dekkingsgraad en werd, conform de rentestafel uit de laatste ALM-studie, de afdekking van het renterisico in verschillende stappen verhoogd tot 75%. Het beleggingsbeleid is consistent uitgevoerd in lijn met de vastgestelde risicohouding van het fonds.

De ingezette weg naar het verduurzamen van de beleggingsportefeuille is in 2022 verder uitgewerkt. Een rapportage met ESG-scores van de verschillende asset categorieën is een vast agendapunt bij de BC. Ook is onder de deelnemers een enquête uitgevoerd om de voorkeuren met betrekking tot het duurzame beleggingsbeleid van het fonds en de door de Verenigde Naties vastgestelde Sustainable Development Goals (SDG's) te onderzoeken. Begin 2023 zijn de uitkomsten van dit onderzoek in combinatie met de mogelijkheden die het gekozen vooral passief beleggingsbeleid biedt, beschreven in de MVB-overtuigingen. Deze zijn geïntegreerd in de beleggingsovertuigingen en het MVB-beleid van het fonds dat daarmee integraal verankerd is in het beleggingsbeleid.

De continuïteit van de uitvoering, zowel bij de uitbestedingspartijen (waar een deel van de operationele processen plaatsvindt) als bij het fonds zelf, is ook in 2022 gewaarborgd gebleven. Met Caceis zijn gesprekken gevoerd vanwege een aantal fouten die in rapportages waren geconstateerd. Een belangrijke gebeurtenis het afgelopen jaar was de voorbereiding op de overgang naar het pensioen-administratiesysteem van Lumera-Axyware. Dankzij een goede voorbereiding en betrokkenheid van het pensioenbureau is deze overgang zonder noemenswaardige problemen verlopen. Nadat eerst schaduwgedraaid is, werd in maart 2023 de eerste volledige run gedraaid op het nieuwe systeem. Voor 2023 zijn interne audits gepland op de dataconversie en op de implementatie van het nieuwe pakket.

Verantwoordelijkheid nemen

Norm: Het bestuur neemt zijn verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregeling.

Bevindingen:

De uitvoering van de werkzaamheden is van een hoog niveau. Het pensioenbureau is kritisch naar dienstverleners en blijft dit ook, middels monitoring, bestudering van ISAE-rapportages en stevige evaluaties.

Integer handelen

Norm: Het bestuur bevordert een cultuur van integriteit en compliance.

Bevindingen:

Ten aanzien van integriteit en compliance constateert de raad dat het bestuur het 'integriteit en compliance kompas' hoog in het vaandel heeft.

Kwaliteit nastreven

Norm: Het fonds stelt hoge kwaliteitseisen, voert daar beleid op en is een lerende organisatie.

Bevindingen:

Het bestuur heeft zich in 2022 verder ontwikkeld. Met een nieuwe bezetting is deskundigheid van het bestuur op peil gebleven. Vergaderingen worden goed voorbereid, het pensioenbureau speelt hier een kwalitatief hoogwaardige rol in en de vergadercultuur is professioneel te noemen. De raad constateert dat de personele wisselingen in het bestuur en directie hebben geleid tot nieuwe perspectieven in de oordeelsvorming. Zonder afbreuk te doen aan de bestuurlijke kwaliteit in het verleden, heeft dit geleid tot een scherper zicht op dilemma's en uitdagingen en op een verdieping in de inventarisatie van strategische keuzes.

Zelfevaluaties worden uitgevoerd en hieruit blijkt dat het bestuur opbouwend kritisch naar zichzelf is.

Zorgvuldig benoemen

Norm: Het fonds handelt zorgvuldig bij (her)benoemen en ontslag, en zorgt voor geschiktheid, complementariteit en diversiteit in de samenstelling van de organen van het fonds.

Bevindingen:

De benoeming van Margreet Verhoef is voorafgegaan door een zorgvuldig benoemingsproces. Ook de herbenoeming van Dorien Schaafsma heeft het juiste proces doorlopen.

Het verantwoordingsorgaan heeft, na verkiezingen, een fikse personele verandering ondergaan. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit tien leden, twee namens de actieve deelnemers, één namens de werkgever, één namens de gewezen deelnemers en zes namens de gepensioneerden. Daarmee zijn alle geledingen vertegenwoordigd.

De raad stelt vast dat bij het benoemingsbeleid van het fonds er voldoende borging is van diversiteit, niet alleen qua gender en leeftijd, maar ook ten aanzien van competenties en professionele achtergronden.

Gepast belonen

Norm: Het fonds voert een verantwoord en beheerst beloningsbeleid, gericht op kwaliteit, continuïteit en consistentie.

Bevindingen:

Vastgesteld kan worden dat het beloningsbeleid van het fonds voldoet aan de hiervoor gestelde criteria. Het beloningsbeleid is in 2022 marginaal gewijzigd en de raad heeft deze wijziging in beleid goedgekeurd. Wel wil de raad het bestuur meegeven dat de wijze waarop het beloningsbeleid tot stand komt, waaronder de keuze van een eventuele benchmark, onder de loep mag worden genomen of beter beargumenteerd kan worden.

Toezicht houden en inspraak waarborgen

Norm: Het fonds waarborgt intern toezicht op de kwaliteit en de integriteit van de bedrijfsvoering.

Bevindingen:

De raad constateert dat de bedrijfsvoering voldoende beheerst is. Het risicomanagement is geïntegreerd in de reguliere processen, en krijgt continue aandacht. Dit heeft bijgedragen aan de beheerste bedrijfsvoering.

In 2022 zijn ondermeer het informatiebeveiligings- en privacybeleid herzien.

De monitoring van het cyberrisico is aangescherpt. Ook is er extra aandacht voor de borging van datakwaliteit van met name de deelnemersadministratie, dit mede gelet op mogelijke implicaties van het Pensioenakkoord.

Er vinden jaarlijks gedegen actuariële analyses plaats. De gehanteerde actuariële grondslagen worden periodiek op toereikendheid geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

Naast de periodieke risico-analyses op de primaire processen, vinden tevens jaarlijks gedegen risico-analyses plaats op juridische, fiscale en compliance risico's.

Het three lines of defense model is goed verankerd in de organisatie.

De sleutelfunctiehouders risicobeheer, interne audit en actuarieel en de compliance officer geven adequaat invulling aan hun rol.

Aanbevelingen van de raad worden opgevolgd danwel beargumenteerd (deels) niet opgevolgd.

Transparantie bevorderen

Norm: Het fonds streeft openheid na, communiceert over missie, strategie en risico's en legt verantwoording af over gevoerd beleid.

Bevindingen:

Met de inrichting van de nieuwe commissiestructuur heeft het bestuur ingezet om het communicatiebeleid meer op strategisch niveau te krijgen. Met de inbedding van communicatie in de pensioen-commissie en de beleggingscommissie moet het communicatiebeleid een meer prominente rol krijgen in de beleidsvorming. Daarmee geeft het bestuur het signaal af communicatie naar de deelnemers zeer belangrijk te blijven vinden. De raad zal dit in 2023 met belangstelling volgen.

Zowel de raad als het bestuur leggen verantwoording af aan het VO en in het jaarverslag.

Deventer 19 juni 2023

E.C.H. Klijn
E.R. Capitain
L.L.F. Rutgers

Reactie van het bestuur

Het bestuur dankt de Raad van Toezicht voor de wijze waarop zij het bestuur met raad terzijde heeft gestaan. Dit wordt door het bestuur als toegevoegde waarde voor het fonds zeer op prijs gesteld. Het bestuur kan zich ook goed vinden in het verslag en het oordeel van de Raad van Toezicht.

Jaarrekening 2022

Balans per 31 december 2022, na bestemming van saldo baten en lasten

(x € 1.000)	2022	2021
Activa		
Beleggingen	838.749	1.066.370
Derivaten (actief)	31.771	32.740
Herverzekerde pensioenverplichtingen	3.459	4.603
Vorderingen en overlopende activa	33.004	1.387
Liquide middelen	179.274	247.331
	1.086.257	1.352.431
Passiva		
Algemene reserve	190.983	256.039
Eigen vermogen		
Voorziening pensioenverplichtingen	833.186	1.067.510
Derivaten (passief)	51.887	3.335
Overige schulden en overlopende passiva	10.201	25.547
	1.086.257	1.352.431
Feitelijke dekkingsgraad ¹⁾	122,9%	124,0%
Beleidsdekkingsgraad ⁽¹⁾	129,4%	120,2%

(1) De feitelijke dekkingsgraad is gedefinieerd als quotiënt met in de teller het pensioenvermogen (het totaal van de voorziening pensioenverplichtingen en de algemene reserve), en in de noemer de voorziening pensioenverplichtingen. De beleidsdekkingsgraad is het 12-maandsgemiddelde van de feitelijke dekkingsgraad.

Staat van baten en lasten 2022

(x € 1.000)	2022	2021
Baten		
Beleggingsopbrengsten ⁽¹⁾	-275.833	55.810
Premies en koopsommen	10.876	11.737
Pensioenuitkeringen herverzekering	394	421
	<u>-264.563</u>	<u>67.968</u>
Lasten		
Pensioenuitkeringen	32.686	31.725
Uitvoeringskosten	1.053	850
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening:		
– Pensioenopbouw	11.591	14.024
– Toeslagverlening	73.690	22.066
– Rentetoevoeging	-5.090	-5.993
– Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-32.429	-31.416
– Onttrekking voor uitvoeringskosten	-948	-924
– Wijziging marktrente 31 december	-287.808	-72.911
– Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	-203	-575
– Wijziging actuariële grondslagen	6.053	-
– Resultaat op levenskansen	734	-1.977
– Overige mutaties	1.230	321
	<u>-233.180</u>	<u>-77.385</u>
Saldo waardeoverdrachten	-103	488
Premie herverzekering	37	37
	<u>-199.507</u>	<u>-44.285</u>
Saldo van baten en lasten	-65.056	112.253
Bestemming saldo van baten en lasten		
Naar bestemmingsreserve	-	-1.147
Naar algemene reserve	-65.056	113.400

(1) De beleggingsopbrengsten zijn na aftrek van de kosten vermogensbeheer.

Kasstroomoverzicht 2022

(x € 1.000)	2022	2021
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premies en koopsommen	10.876	11.737
Inkomende waardeoverdrachten	1.750	241
Uitkeringen herverzekeringen	394	421
	<u>13.020</u>	<u>12.399</u>
Uitgaven		
Pensioenuitkeringen	32.686	31.725
Uitgaande waardeoverdrachten	1.647	729
Uitvoeringskosten	1.053	850
Premie herverzekering	37	37
	<u>35.423</u>	<u>33.341</u>
<i>Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten</i>	<i>-22.403</i>	<i>-20.942</i>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Bruto directe beleggingsopbrengsten	24.370	21.219
Directe kosten vermogensbeheer	-2.892	-3.172
Mutatie opgelopen rente	-1.874	1.362
Verkopen en aflossingen van beleggingen	469.769	550.303
Aankopen en verstrekkingen beleggingen	-487.935	-586.450
	<u>1.438</u>	<u>-16.738</u>
<i>Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten</i>	<i>1.438</i>	<i>-16.738</i>
Mutatie vorderingen en schulden	-46.963	-34.298
Mutatie liquide middelen	-67.928	-71.978
Liquide middelen per 1 januari	247.331	320.673
Koers- en omrekeningsverschillen liquide middelen	-129	-1.364
Mutatie liquide middelen	-67.928	-71.978
Liquide middelen per 31 december⁽¹⁾	179.274	247.331

(1) De afname van de liquide middelen is vooral het gevolg van de per saldo negatieve kasstroom bij de afwikkeling van valutatermijncontracten en de afname van het cash collateral (zie toelichting op de jaarrekening nummer 4).

Toelichting op de jaarrekening 2022

1. Inleiding

Het statutaire doel van Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland (hierna: het fonds), statutair gevestigd in Deventer, is het nu en in de toekomst verlenen van pensioenaanspraken en uitbetalen van pensioenen aan de (gewezen) deelnemers en hun nagelaten betrekkingen overeenkomstig het bepaalde in de reglementen. Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van Wolters Kluwer Holding Nederland B.V. (WKNL) en de met haar gelieerde ondernemingen, die vallen onder de werkingssfeer van de tussen het fonds en WKNL gesloten uitvoeringsovereenkomst.

Het fonds is een ondernemingspensioenfonds, staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41244973 en is lid van de Pensioenfederatie.

2. Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening 2022 is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen, zoals opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW), en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2022, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2022 en is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

3. Grondslagen voor waardering van activa en passiva en voor resultaatbepaling

Algemeen

Alle bedragen zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven. Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarden van zowel de activa en verplichtingen, als de baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk en betrouwbaar worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen, die niet op eenduidige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. De effecten van schattingswijzigingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Uit de toelichting op de jaarrekening nummer 4 (tabel waarderingsniveaus) blijkt dat voor € 157,6 miljoen (19,3%) van de beleggingen van het fonds de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen of andere waarderingsmodellen (2021: € 251,1 miljoen en 22,9%). Het maken van de schattingen van de marktwaarde van deze beleggingen vergt in meer of mindere mate oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en modellen. De mate van schattingonzekerheid die hiermee samenhangt is nader toegelicht bij de tabel waarderingsniveaus.

■ Schattingswijziging

In 2022 heeft het bestuur nieuwe actuariële grondslagen vastgesteld. Hierbij is besloten de meest recente prognose van de toekomstige sterfteontwikkeling toe te passen per 31 december 2022, zoals opgenomen in de Prognosetafel AG2022, die in september 2022 is gepubliceerd. In 2021 werd de Prognosetafel AG2020 toegepast. Het verwerken van de geactualiseerde prognosetafel heeft geleid tot een stijging van de voorziening pensioenverplichtingen met € 5,1 miljoen. Daarnaast werd in 2022 de fondsspecifieke ervaringssterfte geactualiseerd (daling voorziening met € 2,0 miljoen) en werden de opslagen voor de overlijdensuitkering en de toekomstige excassokosten verhoogd, de voorziening voor zieke deelnemers verhoogd en werd een voorziening voor het wezenpensioen vastgesteld (stijging voorziening met € 3,0 miljoen). De impact op de dekkingsgraad van deze wijzigingen (stijging voorziening met € 6,1 miljoen) is +/- 0,9%. Een verdere toelichting is opgenomen in de toelichting op de post voorziening pensioenverplichtingen, en de mutatie voorziening pensioenverplichtingen in het onderdeel 'Wijziging actuariële grondslagen' in de toelichting op de jaarrekening nummer 4.

Opname van een actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en de betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als netto-bedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen in de staat van baten en lasten.

Financieel instrument

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, afgeleide financiële instrumenten (derivaten), handelsschulden en overige te betalen posten.

Actuele (of reële) waarde

De actuele waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Waarden in buitenlandse valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

De belangrijkste gebruikte valutakoersen ultimo 2022 zijn:

- USD 1,07 (ultimo 2021: 1,14)
- GBP 0,89 (ultimo 2021: 0,84)
- JPY 140,82 (ultimo 2021: 130,95)

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoersen.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

Zakelijke waarden

- Aandelen en private equity

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoersen.

De actuele waarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen is bepaald op basis van de taxatiewaarde of de laatst bekende intrinsieke waarde per balansdatum of de lagere verkoopwaarde.

- **Vastgoedbeleggingen (indirect vastgoed)**

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde welke is bepaald op basis van de taxatiewaarde of de laatst bekende intrinsieke waarde per balansdatum of de lagere verkoopwaarde.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde. Derivaten die worden verhandeld op een actieve markt, worden gewaardeerd op basis van de relevante marktnoteringen. Wanneer derivaten niet op een actieve markt worden verhandeld, worden deze gewaardeerd op basis van afgeleide marktnoteringen. Als deze afgeleide marktnoteringen niet beschikbaar zijn, wordt de waarde bepaald met behulp van marktconforme waarderingmodellen.

Herverzekerde pensioenverplichtingen

Vorderingen uit hoofde van herverzekerde pensioenverplichtingen worden als een actief verantwoord en gewaardeerd tegen de contante waarde van de verzekerde uitkeringen uit hoofde van het contract, volgens de grondslagen van het fonds.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden gewaardeerd op de nominale waarde onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. In vreemde valuta luidende liquide middelen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Verwezen wordt naar waarden in buitenlandse valuta.

Algemene reserve

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderinggrondslagen in de balans zijn opgenomen. Het saldo over het boekjaar wordt, na eventuele toevoegingen en onttrekkingen aan de bestemmingsreserve, ten gunste of ten laste gebracht van de algemene reserve.

Bestemmingsreserve

Indien de ontvangen premie hoger is dan de kostendeekkende premie, volgens de grondslagen van het fonds, werd tot en met 2019 het meerdere toegevoegd aan een bestemmingsreserve, de premie-egaliseringsreserve. Indien de ontvangen premie lager was dan de kostendeekkende premie, werd het verschil onttrokken aan de premie-egaliseringsreserve, voor zover het saldo toereikend was, om de pensioenopbouw zo veel mogelijk op peil te houden. Toevoegingen en onttrekkingen aan deze bestemmingsreserve werden verwerkt als bestemming van (een deel van) het saldo over het boekjaar. Eind 2019 is besloten het resterende saldo in twee gelijke bedragen in 2020 en 2021 aan deze bestemmingsreserve te onttrekken ten behoeve van de pensioenopbouw.

Pensioenvermogen

Daar waar in de jaarrekening gesproken wordt van het pensioenvermogen wordt bedoeld de som van de algemene reserve en de voorziening pensioenverplichtingen. Het pensioenvermogen ultimo 2022 bedraagt € 1.024,2 miljoen (2021: € 1.323,5 miljoen).

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde. Deze waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum opgebouwde pensioenverplichtingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking rentetermijnstructuur, die DNB publiceert.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Het bestuur besluit jaarlijks of toeslagen verleend worden op de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten. De last van een eventuele toeslagverlening wordt in de berekening verwerkt in het jaar dat het (definitieve) besluit is genomen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

De gehanteerde grondslagen en methoden voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen zijn vastgelegd in de ABTN. De belangrijkste actuariële grondslagen zijn:

- Volledige affinanciering van verkregen aanspraken naar de stand van 31 december volgens het koopsomsysteem.
- Prognosetafel AG2022 rekening houdend met ervaringssterfte. In 2022 is de prognosetafel aangepast en in de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2022 verwerkt.
- De ervaringssterfte wordt fondsspecifiek vastgesteld, waarbij rekening is gehouden met het inkomensniveau van de deelnemers, verdeeld over inkomenscategorieën volgens het inkomensmodel van de adviserend actuaris.
- Voor actieve deelnemers is het partnerpensioen verzekerd op risicobasis.
- Verondersteld wordt dat iedere actieve deelnemer en gewezen deelnemer met aanspraken op partnerpensioen een partner heeft.
- Aangenomen wordt dat de vrouw drie jaar jonger is dan de man.
- In het ouderdompensioen is een opslag van 0,9% (2021: 0,7%) opgenomen voor de eenmalige uitkering bij overlijden.
- In de voorziening pensioenverplichtingen wordt rekening gehouden met een kostenopslag van 2,5% (2021: 2,3%) van de voorziening pensioenverplichtingen voor toekomstige administratie- en excassokosten.
- De technische voorziening voor zieke actieve deelnemers op balansdatum die naar verwachting in de toekomst arbeidsongeschikt zullen worden verklaard, wordt bepaald op basis van twee keer de opslag voor arbeidsongeschiktheid in de premie, als benadering voor de daadwerkelijke ziektegevallen per balansdatum.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden gewaardeerd op de nominale waarde.

Dekkingsgraad

De feitelijke dekkingsgraad op balansdatum is een quotiënt met in de teller het totaal van de voorziening pensioenverplichtingen en de algemene reserve, en in de noemer de voorziening pensioenverplichtingen.

De beleidsdekkingsgraad is het 12-maandsgemiddelde van de feitelijke dekkingsgraad.

De reële dekkingsgraad is gelijk aan de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de grens voor volledige toeslagverwachting.

Beleggingsopbrengsten

De beleggingsopbrengsten bestaan uit directe en indirecte beleggingsopbrengsten. Directe beleggingsopbrengsten hebben betrekking op ontvangen rente en dividenden. Indirecte beleggingsopbrengsten hebben betrekking op gerealiseerde en onge-realiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten.

(In)directe beleggingsopbrengsten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen en andere kosten vermogensbeheer verrekend.

Premies en koopsommen

Onder premies en koopsommen van werkgever en actieve deelnemers wordt verstaan de in rekening gebrachte bedragen voor de in het verslagjaar opgebouwde en verzekerde pensioenen. De premies en koopsommen zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan pensioengerechtigden bruto uitgekeerde bedragen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de rentetermijnstructuur (UFR), die DNB publiceert. De rentetoevoeging wordt tegen de 1-jaarsrente primo berekend over de beginstand en de mutaties van de voorziening pensioenverplichtingen gedurende het jaar.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de indirecte methode opgesteld. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

4. Toelichting op de balans per 31 december 2022 (x € 1.000)

Mutatieoverzicht beleggingen

2022	Vastrentend	Aandelen	Vastgoed	Private equity	Totaal
Balanswaarde per 1 januari	476.381	479.950	107.603	2.436	1.066.370
Aankopen/verstrekkingen	294.169	102.954	9.142	–	406.265
Verkopen/aflossingen	–232.785	–189.329	–13.544	–549	–436.207
Herwaardering	–120.105	–69.694	–9.214	–61	–199.074
Mutatie opgelopen rente	1.395	–	–	–	1.395
Balanswaarde per 31 december	419.055	323.881	93.987	1.826	838.749

Mutatieoverzicht beleggingen (totaal inclusief derivaten)

2022	Totaal beleggingen	Valutatermijncontracten	Renteswaps	Totaal inclusief derivaten
Balanswaarde per 1 januari	1.066.370	7.347	22.058	1.095.775
Aankopen/verstrekkingen	406.265	73.684	7.986	487.935
Verkopen/aflossingen	–436.207	–20.018	–13.544	–469.769
Herwaardering	–199.074	–49.261	–48.847	–297.182
Mutatie opgelopen rente	1.395	–	479	1.874
Balanswaarde per 31 december	838.749	11.752	–31.868	818.633

Mutatieoverzicht beleggingen

2021	Vastrentend	Aandelen	Vastgoed	Private equity	Totaal
Balanswaarde per 1 januari	499.555	377.818	86.326	2.562	966.261
Aankopen/verstrekkingen	412.822	109.233	12.751	–	534.806
Verkopen/aflossingen	–416.718	–102.338	–11.997	–1.450	–532.503
Herwaardering	–17.983	95.237	20.523	1.324	99.101
Mutatie opgelopen rente	–1.295	–	–	–	–1.295
Balanswaarde per 31 december	476.381	479.950	107.603	2.436	1.066.370

Mutatieoverzicht beleggingen (totaal inclusief derivaten)

2021	Totaal beleggingen	Valutatermijncontracten	Renteswaps	Totaal inclusief derivaten
Balanswaarde per 1 januari	966.261	13.293	42.309	1.021.863
Aankopen/verstrekkingen	534.806	51.201	443	586.450
Verkopen/aflossingen	–532.503	–11.893	–5.907	–550.303
Herwaardering	99.101	–45.254	–14.720	39.127
Mutatie opgelopen rente	–1.295	–	–67	–1.362
Balanswaarde per 31 december	1.066.370	7.347	22.058	1.095.775

Derivaten

	2022		2021	
<i>Valutatermijncontracten per 31 december</i>				
Hoofdsommen ⁽¹⁾				
1 & 3-maandscontracten	USD	495.226	USD	680.114
1 & 3-maandscontracten	GBP	21.774	GBP	30.047
1 & 3-maandscontracten	JPY	3.676.287	JPY	4.789.710
Balanswaarde per 31 december				
– actief		12.515		7.479
– passief		-763		-131
Totaal valutatermijncontracten		11.752		7.348
<i>Renteswaps per 31 december</i>				
Hoofdsommen ⁽¹⁾				
Balanswaarde per 31 december				
– actief		19.256		25.261
– passief		-51.124		-3.204
Totaal renteswaps		-31.868		22.057
<i>Totale balanswaarde per 31 december</i>				
– actief		31.771		32.740
– passief		-51.887		-3.335
Opgenomen onder Obligaties				
<i>Obligatiefutures per 31 december</i>				
Hoofdsommen ^{(1) (2)}				
Balanswaarde	EUR	10.029	EUR	41.543
	EUR	–	EUR	–

(1) De som van gekochte (long) en verkochte (short) posities (absolute bedragen in de oorspronkelijke valuta).

(2) Hoofdsommen in USD zijn omgerekend naar EUR met de wisselkoers per 31 december.

Ontvangen cash collateral wordt verantwoord onder overige passiva en betaald cash collateral onder vorderingen en overlopende activa. Ontvangen of verstrekt collateral in obligaties heeft geen invloed op het eigendom van de obligaties en is daarom niet in de balans verantwoord.

Ultimo 2022 is een bedrag van € 23,5 miljoen cash collateral verstrekt en € 0,2 miljoen in staatsobligaties (2021: € 23,4 miljoen cash collateral en € 3,9 miljoen in staatsobligaties ontvangen). Dit collateral dient als zekerheid voor de waarde van de uitstaande renteswaps en valutatermijncontracten en wordt op dagbasis vastgesteld en uitgewisseld. De posities bij de diverse tegenpartijen worden gesaldeerd. Voor de renteswaps in central clearing is een margin (een vaste borgsom) gestort in de vorm van staatsobligaties, die eind 2022 een waarde hebben van € 17,1 miljoen (2021: € 8,4 miljoen). Voor het gebruik van futures, die dagelijks worden afgerekend, is een margin gestort van € 0,3 miljoen (2021: € 0,5 miljoen).

Actuele waarde

De beleggingen van het fonds zijn gewaardeerd tegen actuele waarde, met een onderscheid tussen beleggingen met een direct waarneembare marktnotering, met een afgeleide marktnotering (gebaseerd op waarderingsmodellen waarbij gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata) en met een waardering gebaseerd op modellen waar geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Geschatte actuele waarden zijn naar hun aard subjectief en zijn inherent onderhevig aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van de volatiliteit, rentestand en kasstromen. Schattingen zijn gebaseerd op de op dat moment beschikbare informatie en marktomstandigheden.

Waarderingsniveaus

per 31 december 2022	niveau 1	niveau 2	niveau 3	Totaal
	marktnotering	afgeleide marktnotering	waarderings- modellen	
Vastrentend	339.225	79.830	–	419.055
Aandelen	283.821	40.060	–	323.881
Vastgoed	38.015	–	55.972	93.987
Private equity	–	–	1.826	1.826
Valutaderivaten	–	11.752	–	11.752
Rentederivaten	–	–31.868	–	–31.868
Totaal	661.061	99.774	57.798	818.633
In procenten	80,7%	12,2%	7,1%	100,0%

Waarderingsniveaus

per 31 december 2021	niveau 1	niveau 2	niveau 3	Totaal
	marktnotering	afgeleide marktnotering	waarderings- modellen	
Vastrentend	368.458	107.923	–	476.381
Aandelen	420.701	59.249	–	479.950
Vastgoed	55.508	–	52.095	107.603
Private equity	–	–	2.436	2.436
Valutaderivaten	–	7.347	–	7.347
Rentederivaten	–	22.058	–	22.058
Totaal	844.667	196.577	54.531	1.095.775
In procenten	77,1%	17,9%	5,0%	100,0%

Herverzekerde pensioenverplichtingen

	2022	2021
Stand per 1 januari	4.603	5.216
– Onttrekking voor pensioenuitkeringen	–403	–423
– Resultaat op overlevingskansen	4	29
– Wijziging marktrente 31 december	–730	–183
– Wijziging overlevingsgrondslagen	13	–
– Overige mutaties	–28	–36
Stand per 31 december	3.459	4.603

De herverzekerde pensioenverplichtingen betreffen de overgenomen verzekeringsovereenkomsten van in het verleden toegetreden ondernemingen. Deze overeenkomsten zijn premievrij en er is geen sprake van resultaatdeling.

Vorderingen en overlopende activa

	2022	2021
– Dividendbelasting	788	719
– Pensioenpremie	–	31
– Rebate management fee	45	106
– Diversen	62	30
– Onverwerkte waardeoverdrachten	9	–
– Beleggingsdebiteuren ⁽¹⁾	32.100	501
Totaal	33.004	1.387

(1) Vordering uit hoofde van uitstaand cash collateral.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Liquide middelen

	2022	2021
Bankrekeningen	1.734	5.365
Geldmarktfondsen	177.540	241.966
Totaal	179.274	247.331

De positie in geldmarktfondsen wordt aangehouden in het LDI-mandaat en in het mandaat bedrijfsobligaties in combinatie met renteswaps. Eind 2021 is in deze positie € 23,4 miljoen ontvangen cash collateral opgenomen, dat onder overige passiva is verantwoord als beleggingscrediteuren. Eind 2022 is cash collateral verstrekt voor € 23,5 miljoen, dat is verantwoord als beleggingsdebiteuren.

Algemene reserve

	2022	2021
Stand per 1 januari	256.039	142.639
Resultaat boekjaar ⁽¹⁾	–65.056	113.400
Stand per 31 december	190.983	256.039

(1) Resultaat boekjaar na mutatie in bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve

	2022	2021
Stand per 1 januari	–	1.147
Resultaat boekjaar ⁽¹⁾	–	–1.147
Stand per 31 december	–	–

(1) Uit het resultaat boekjaar is een bedrag bestemd voor, of wordt onttrokken aan de premie-egaliseringsreserve.

Voorziening pensioenverplichtingen

	2022	%	2021	%
Actieve deelnemers	125.593	15,1	177.957	16,6
Gewezen deelnemers	289.852	34,8	408.552	39,6
Pensioengerechtigden	417.741	50,1	481.001	43,8
Totaal	833.186	100,0	1.067.510	100,0

De pensioenvoorziening actieve deelnemers is inclusief de technische voorziening voor zieke actieve deelnemers die naar verwachting in de toekomst arbeidsongeschikt zullen worden verklaard. Deze voorziening is op balansdatum ultimo 2022 € 0,8 miljoen (2021: € 0,8 miljoen).

Ultimo 2022 bedraagt de gemiddeld gewogen discontovoet 2,7% (2021: 0,6%).

Verloop voorziening pensioenverplichtingen

	2022	2021
Stand per 1 januari	1.067.510	1.145.508
Herverzekerde pensioenverplichtingen	-4.603	-5.216
Voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening per 1 januari	1.062.907	1.140.292
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening:		
– Pensioenopbouw	11.591	14.024
– Toeslagverlening	73.690	22.066
– Rentetoevoeging	-5.090	-5.993
– Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-32.429	-31.416
– Onttrekking voor uitvoeringskosten	-948	-924
– Wijziging marktrente 31 december	-287.808	-72.911
– Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	-203	-575
– Wijziging overlevingsgrondslagen	6.053	–
– Resultaat op overlevingskansen	734	-1.977
– Overige mutaties	1.230	321
Voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening per 31 december	829.727	1.062.907
Herverzekerde pensioenverplichtingen	3.459	4.603
Stand per 31 december	833.186	1.067.510

Overige passiva

	2022	2021
– Beleggingscrediteuren ⁽¹⁾	8.217	23.351
– Loonbelasting	558	527
– Bijdrage Zorgverzekeringswet	141	141
– Pensioenpremie	23	–
– Management fees	815	638
– Overige vermogensbeheerkosten	131	540
– Diverse crediteuren	226	350
– Waardeoverdrachten	90	–
Totaal	10.201	25.547

(1) Schulden uit hoofde van ontvangen cash collateral.

Alle overige passiva hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

5. Risicobeheer

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarom het belangrijkste risico voor het fonds.

In 2022 veroorzaakte de oorlog tussen Rusland en Oekraïne onrust op de financiële markten, met tot gevolg een sterk oplopende rente en het verder oplopen van de inflatie. Het rendement van het fonds was zwaar negatief (zie paragraaf 4.4.8), maar door de stijging van de rente verbeterde de financiële positie (dekkingsgraad) van het fonds alsnog. Dankzij de gestegen dekkingsgraad was een gedeeltelijke toeslag mogelijk van 9,73% per 1 januari 2023 (zie paragraaf 3.2.1).

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's:

- Beleggingsbeleid (zie paragraaf 4.4.1).
- Premiebeleid (zie paragraaf 3.2 en de toelichting op de jaarrekening nummer 8).
- Toeslagen- en kortingsbeleid (zie paragraaf 3.2).
- Herverzekeringsbeleid (zie de toelichting op de jaarrekening nummer 5.1f).

5.1 Solvabiliteitsrisico

Solvabiliteitsrisico is het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen die DNB heeft voorgeschreven. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en de actieve deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en -rechten vermindert.

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het fonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (VEV) wordt vastgesteld met de solvabiliteitstoets (S-toets). De berekening van het VEV, gebaseerd op de strategische asset mix, en het hieruit voortvloeiende overschot of tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

Vereist (eigen) vermogen

(x € 1.000)	2022	%	2021	%
Voorziening pensioenverplichtingen	833.186	100,0	1.067.510	100,0
<i>Buffers:</i>				
S1 Renterisico	21.906	2,6	12.161	1,1
S2 Risico zakelijke waarden	113.314	13,6	141.684	13,3
S3 Valutarisico	11.757	1,4	17.470	1,6
S5 Kredietrisico	38.993	4,7	50.246	4,7
S6 Verzekeringstechnisch risico	17.450	2,1	24.074	2,3
S10 Risico actief beheer	3.089	0,4	4.465	0,4
Diversificatie-effect	-56.909	-6,8	-69.440	-6,5
Totaal S (vereiste buffers)	149.600	18,0	180.660	16,9
Vereist vermogen (art. 132 Pensioenwet)	982.786	118,0	1.248.170	116,9
Aanwezig fondsvermogen (totaal activa – schulden – premie-egalisereserve)	1.024.169	122,9	1.323.549	124,0
Overschot (+) / tekort (-)	41.383	4,9	75.379	7,1

Het fonds houdt geen buffers aan voor het grondstoffenrisico (S4), het liquiditeitsrisico (S7), het concentratieisico (S8) en het operationeel risico (S9). Het fonds belegt niet in grondstoffen. Het liquiditeitsrisico wordt zeer gering geacht. Ditzelfde geldt voor het concentratieisico. Voor de beheersing van het operationeel risico wordt verwezen naar hoofdstuk 6.

De risico's S1 tot en met S10 worden in de volgende subparagrafen verder toegelicht.

5.1a Renterisico (S1)

Renterisico is het risico van waardeinstijging of waardedaling in individuele beleggingen en de mutatie in de voorziening pensioenverplichtingen als gevolg van veranderingen in het niveau van de rente. Het fonds dekt het renterisico af op basis van de euro-swaprente. Omdat het fonds in de balans renterisico loopt op basis van de UFR wijkt de marktrentegevoeligheid daarvan af.

De duration van de pensioenverplichtingen op basis van de euro-swaprente is eind 2022 14,8 jaar (2021: 17,3 jaar), terwijl de duration van de vastrentende beleggingen 13,6 jaar is (2021: 11,6 jaar). De nagestreefde rentehedge is in de loop van 2022 stapsgewijs verhoogd van 45% naar 75%, conform de beleidsstaffel. De rentehedge kan binnen een bandbreedte van 3% afwijken van 75%. De werkelijke rentehedge was eind 2022 65,1% (2021: 44,8%). De overschrijding van de bandbreedte is veroorzaakt door de hoge toeslag op de pensioenen van 9,73% per 1 januari 2023, die per 31 december 2022 nog niet in de afgedekte kasstromen was meegenomen. De afdekking is in de eerste week van januari 2023 aangepast naar 75%.

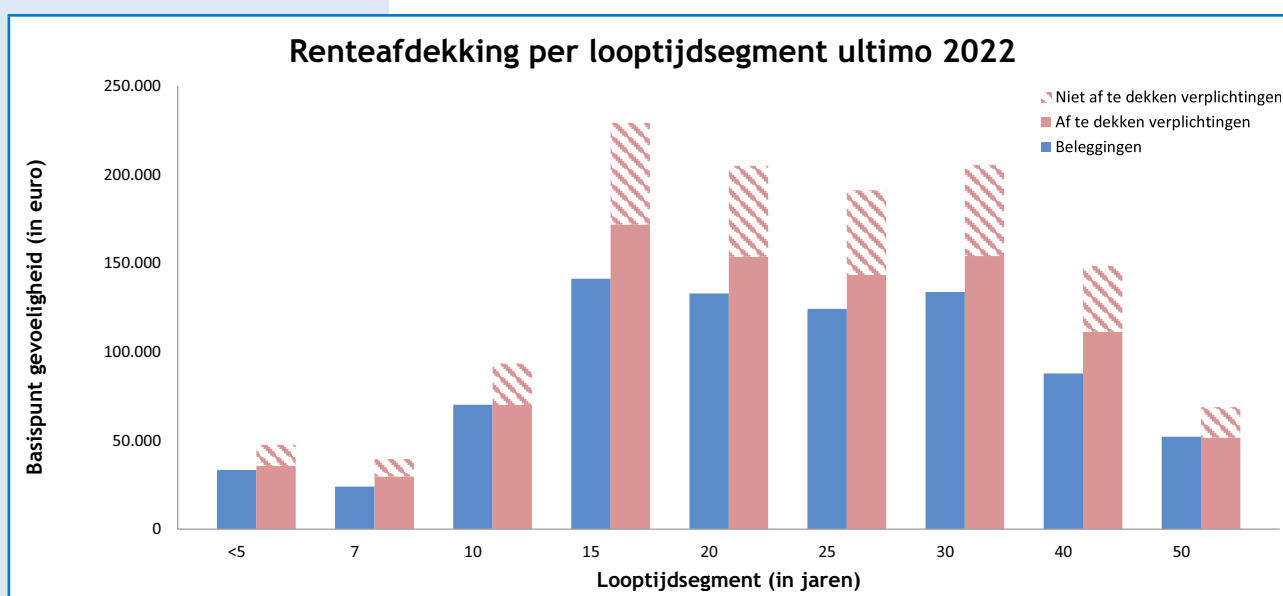
De duration van de pensioenverplichtingen op basis van de UFR is eind 2022 14,1 jaar (2021: 15,8 jaar). Eind 2022 is het renterisico op basis van de UFR voor 68,3% afgedekt (2021: 49,9%). De afdekking op basis van de UFR is hoger dan de afdekking op basis van de euro-swaprente, omdat de voorziening pensioenverplichtingen op basis van de UFR minder rentegevoelig is. Het verschil met afdekking tegen de euro-swaprente is echter kleiner geworden in de afgelopen paar jaar, omdat de UFR geleidelijk wordt aangepast naar het niveau van de euro-swaprente.

In de systematiek van het VEV stijgt het renterisico (S1) in 2022 omdat de rente is gestegen, waardoor de benodigde buffer stijgt van 1,1% naar 2,6%.

Bij een niet volledige afdekking heeft een rentedaling een negatief effect op de dekingsgraad; een rentestijging een positief effect.

De volledige vastrentende portefeuille wordt gebruikt om de afdekking van het renterisico te realiseren. Het fonds belegt in langlopende staatsobligaties, credits en renteswaps (zie paragraaf 4.4.4). Als gevolg van ontwikkelingen in de swapsreads en credit spreads kunnen verschillen ontstaan ten opzichte van de nagestreefde renteafdekking. Dit komt tot uitdrukking in het rendement op de vastrentende waarden (zie paragraaf 4.4.8).

Het renterisico wordt beheerst in alle looptijdsegmenten, waarmee het curverisico is afgedekt. In onderstaande grafiek wordt het renterisico ultimo 2022 van de pensioenverplichtingen in ieder looptijdsegment weergegeven en in welke mate de vastrentende beleggingen dit afdekken. Het renterisico in de grafiek wordt uitgedrukt in de rentegevoeligheid in euro per basispunt (0,01%) rentewijziging.

5.1b Marktrisico (waaronder risico zakelijke waarden (S2))

Marktrisico is het risico dat waardestijgingen of waardedalingen van individuele beleggingen plaatsvinden als gevolg van de ontwikkeling van marktprijzen. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde waarbij de wijzigingen in de actuele waarde direct worden verantwoord in het saldo van de baten en lasten. Het fonds mitigeert dit risico met diversificatie. Op basis van de uitkomsten van ALM-studies wordt in meerdere beleggingscategorieën belegd. Binnen deze beleggingscategorieën wordt een brede spreiding aangehouden naar regio's, sectoren en debiteuren. Het fonds belegt in staatsobligaties, credits, aandelen en vastgoedondernemingen en voor de overige categorieën in beleggingsfondsen of vergelijkbare beleggingsvehikels. De vastrentende waarden worden wereldwijd belegd (zie de toelichting op de jaarrekening nummer 5.1e). De regionale procentuele verdeling van aandelen en vastgoed wordt vermeld in onderstaande tabellen.

Regioverdeling aandelen per 31 december

(in procenten)	Fonds	MSCI ⁽¹⁾	Fonds	MSCI ⁽¹⁾
	2022	2022	2021	2021
Eurolanden	8,4	8,6	8,3	8,9
Overig Europa	8,7	8,7	8,7	8,1
Noord-Amerika	62,6	62,5	62,8	63,3
Pacific	8,4	8,5	8,3	8,1
Emerging Markets	11,9	11,7	11,9	11,6
	100,0	100,0	100,0	100,0

(1) Als vergelijking is de verdeling van de wereldindex van MSCI opgenomen.

Regioverdeling vastgoed per 31 december

(in procenten)	2021	2021
Europa	22,6	22,8
Noord-Amerika	54,4	54,1
Pacific	23,0	23,1
	100,0	100,0

5.1c Valutarisico (S3)

Valutarisico is het risico van waardevermindering of waardeverhoging in individuele beleggingen als gevolg van valutaschommelingen. Het valutarisico wordt met valuta-termijncontracten afgedekt voor de belangrijkste valuta: USD, GBP en JPY. De bruto valutaexposure ultimo 2022 van 56,9% wordt daarmee teruggebracht naar 7,0% (zie onderstaande tabel), zodat 88% $((56,9\% - 7,0\%) / 56,9\%)$ van het valutarisico is afgedekt (2021: 83%). Een negatief percentage in onderstaande tabel geeft aan, dat op balansdatum sprake was van een overdekking. De afdekking wordt maandelijks aangepast.

Valutarisico voor en na strategische afdekking per 31 december

(in procenten)	voor	na	voor	na
	afdekking	afdekking	afdekking	afdekking
	2022	2022	2021	2021
EUR	43,1	93,0	39,2	89,5
USD	44,0	-1,1	45,9	0,5
GBP	2,2	0,0	2,4	0,1
JPY	2,4	-0,1	2,6	0,0
Overig	8,3	8,2	9,9	9,9
	100,0	100,0	100,0	100,0

5.1d Grondstoffenrisico (S4)

Dit is het risico van waardeinstijgingen of -dalingen als gevolg van het beleggen in grondstoffen of grondstoffenderivaten. Het fonds belegt niet in deze instrumenten.

5.1e Kredietrisico (S5) en tegenpartijrisico

Kredietrisico is het risico dat het fonds verliezen lijdt als gevolg van een faillissement van een tegenpartij of betalingsonmacht van tegenpartijen op wie het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Het fonds belegt in portefeuilles met een brede tegenpartij spreiding, en gaat alleen transacties aan met tegenpartijen met een goede financiële reputatie, zodat dit risico wordt beperkt. De vastrentende waarden mogen voor maximaal 10% van de bedrijfsobligaties belegd worden in leningen met een lagere rating dan BBB (zie paragraaf 4.4.4). Voor de overige leningen geldt een minimale rating BBB. De volgens Moody's gewogen gemiddelde rating eind 2022 is A.

Naast kredietrisico binnen de vastrentende portefeuille is er sprake van tegenpartijrisico bij toepassing van securities lending en bij het gebruik van derivaten. Het stellen van zekerheden in de vorm van collateral beperkt dit risico. De kwaliteit van het collateralbeheer is van groot belang. Voor de portefeuilles waarin dit aan de orde is, hebben de externe managers maatregelen getroffen om dit risico te beheersen (zie verder de toelichting op de jaarrekening onder nummer 4).

Kredietrisico

<i>(in procenten van de vastrentende waarden en liquide middelen)</i>	2022	2021
Ratingverdeling		
AAA	20,5	18,8
AA	28,2	20,0
A	33,6	39,6
BBB	15,6	18,1
<BBB	0,3	0,8
Geen rating	1,9	2,7
Totaal	100,1	100,0

De toename van leningen met rating AA is vooral het gevolg van de aankoop van staatsobligaties in verband met de verhoging van de rentehedge.

5.1f Verzekeringstechnisch risico (S6)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens en (voor)overlijden. De berekende buffer (S6) dient ertoe uitzonderlijk negatieve variaties in de verzekeringstechnische resultaten te kunnen opvangen.

Het langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Het fonds hanteert de meest actuele prognosetafel (AG2022, gepubliceerd in september 2022), rekening houdend met ervaringssterfte. Met deze tafels wordt voorzien in de trendmatige ontwikkeling van de overlevingstafels en systematische verschillen tussen de populatie van het fonds en de totale bevolking.

Het risico van overlijden van actieve deelnemers en gewezen deelnemers voor de 68-jarige leeftijd is herverzekerd bij Zwitserleven met een stop-lossverzekering. Het eigen risico voor het fonds bedraagt € 1,9 miljoen over de gehele contractperiode van 2021 tot en met 2023 en er is geen resultaatdeling. Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor het fonds geen (toereikende) voorzieningen heeft getroffen.

5.1g Liquiditeitsrisico (S7)

Het liquiditeitsrisico houdt in dat het fonds niet aan zijn verplichtingen kan voldoen, omdat beleggingen niet tijdig kunnen worden verkocht en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Bij het fonds overtreft het niveau van de uitkeringen de inkomende premies. Daarnaast kan een acute liquiditeitsbehoefte ontstaan bij de afwikkeling van rente- en valutaderivaten. Daarom belegt het fonds overwegend in liquide beleggingen, naast het aanhouden van een kredietovereenkomst met ABN AMRO Bank met onbepaalde looptijd voor een krediet in rekening-courant van maximaal € 8,0 miljoen.

Minimaal twee keer per jaar wordt een stresstest uitgevoerd om het liquiditeitsrisico te meten in geval van marktschokken. Het fonds houdt daarbij rekening met de verplichtingen, die voortvloeien uit de 'central clearing' van een deel van de renteswaps, waarbij collateral alleen in cash uitgewisseld mag worden.

Het fonds heeft voldoende instrumenten beschikbaar om het liquiditeitsrisico op te vangen en houdt daarom geen VEV-buffer aan voor dit risico.

5.1h Concentratierisico (S8)

Concentratierisico kan optreden als het fonds grote posten heeft uitstaan bij een en dezelfde tegenpartij. Als er geen adequate spreiding is in de beleggingen in regio's, landen, economische sectoren of tegenpartijen kan concentratierisico optreden. Het fonds houdt in zijn strategische en tactische beleggingsbeleid rekening met dit concentratierisico. Ter beperking van het concentratierisico wordt een maximum aangehouden van 2% van het balanstotaal van het fonds voor iedere onderliggende belegging in een van de mandaten of beleggingsfondsen. Meerdere individuele beleggingstitels van één debiteur worden bij elkaar opgeteld. In de credit portefeuille gelden aanvullende limieten, gerelateerd aan de rating van de debiteur. Staatsobligaties, obligaties met staatsgarantie en derivaten zijn van deze regel uitgezonderd.

Omdat het concentratierisico voldoende wordt beheerst, houdt het fonds geen VEV-buffer aan voor dit risico.

5.1i Operationeel risico (S9)

Het fonds loopt bij de uitvoering van zijn activiteiten operationeel risico. Operationeel risico kan ontstaan als gevolg van gebeurtenissen zoals falende ICT-systemen, of naar aanleiding van externe gebeurtenissen, zoals natuurrampen. Het operationele risico kan zich verder voordoen in de vorm van fraude, inadequaat vaststellen van premies of een foutief betalingsproces. Samengevat kan operationeel risico optreden door tekortschieten van processen en menselijke of (IT-) technische tekortkomingen.

Voor de beheersing van de operationele risico's wordt verwezen naar hoofdstuk 6. Het fonds houdt voor dit risico geen VEV-buffer aan.

5.1j Risico actief beheer (S10)

Het risico van actief beheer doet zich voor indien het actief beheer van beleggingsmandaten leidt tot negatieve resultaten. Volgens de voorschriften van het FTK moet een buffer worden aangehouden voor actief beheer van beursgenoteerde aandelen. Voor het fonds geldt dit alleen voor het mandaat van de beursgenoteerde vastgoedfondsen.

5.2 Inflatierisico

Het fonds is gevoelig voor zowel inflatie als deflatie. Hoge of oplopende inflatie verhoogt de geambieerde toeslagverlening. Dit risico is niet afgedekt op de korte termijn. Op de lange termijn wordt verwacht dat het rendement op de zakelijke waarden gedeeltelijk compensatie biedt voor inflatie. Bij oplopende inflatie zal de rente stijgen. Stijgende rente verlaagt het rendement op vastrentende waarden.

Bij een niet volledige renteafdekking, stijgt de feitelijke dekkingsgraad, en kan er meer ruimte zijn voor toeslagverlening. Bij onvolledige doorwerking van de inflatie in de rente zal die ruimte echter beperkt zijn.

Afdekken van het inflatierisico is mogelijk met inflatieswaps of 'inflation linked bonds'. Beschikbare instrumenten dekken echter veelal de Europese inflatie af en niet de Nederlandse prijsinflatie. Het bestuur kan deze instrumenten desgewenst inzetten. Afdekken van het inflatierisico kan negatieve invloed hebben op de dekkingsgraad, waardoor de nominale aanspraken in gevaar kunnen komen. Naar aanleiding van de ALM-studie 2018 (in de ALM-studie 2020 is dit niet expliciet onderzocht) is daarom vastgesteld dat het afdekken van het inflatierisico bij een te lage dekkingsgraad niet aan de orde is. Indien de dekkingsgraad een evenwichtsniveau bereikt zal het afdekken van het inflatierisico opnieuw in overweging worden genomen.

Deflatie (dalende prijzen) kan nadelig zijn voor het fonds. Deflatie zal gepaard gaan met een negatieve economische ontwikkeling en lage rendementen. Daar staat tegenover dat geen toeslagen hoeven worden verleend en verlaging van de pensioenaanspraken en -rechten in een dergelijke situatie niet hoeven leiden tot verlies van koopkracht.

5.3 Derivatennisico

Derivatennisico is het risico dat bij verkeerd gebruik van derivaten onbedoelde verliezen ontstaan. Dit kan onder andere worden veroorzaakt door het tegenpartijrisico (zie de toelichting op de jaarrekening nummer 5.1e), het liquiditeitsrisico (zie de toelichting op de jaarrekening nummer 5.1g) of onvoldoende kennis van de werking van derivaten. Tegenpartijrisico en liquiditeitsrisico zijn afgedekt als omschreven in genoemde toelichtingen. Bij de inzet van derivaten laat het fonds zich informeren door externe adviseurs, en is de uitvoering uitbesteed bij de vermogensbeheerders. Het fonds maakt geen gebruik van derivaten of constructies die het niet begrijpt en zet derivaten alleen in voor het afdekken van risico's of, indien dit efficiënt is, ter vervanging van een directe belegging, zonder additionele exposure van risico.

5.4 Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarden verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar. Met de kredietcrisis van 2008, de coronacrisis van 2020 en de oorlog tussen Rusland en Oekraïne is dit voorheen zeer uitzonderlijk geachte risico manifest geworden. Bij het fonds heeft de kredietcrisis geleid tot verscherpte aandacht voor de kwaliteit van de kredietportefeuilles. Verder wordt in de ALM-studies en risicobudgetanalyses expliciet rekening gehouden met de impact van diverse economische scenario's, inclusief de gevoeligheid van beleggingen voor marktontwikkelingen. Het fonds heeft een contingencyplan opgesteld dat periodiek wordt geactualiseerd, met maatregelen en bevoegdheden om in geval van een (dreigende) crisissituatie versneld te kunnen ingrijpen en risico's te beperken.

5.5 Sponsorrisico

Sponsorrisico betreft het risico dat de werkgever in gebreke blijft bij de betaling van de pensioenpremie, bijvoorbeeld in geval van faillissement, of bij de nakoming van de uitvoeringsovereenkomst. Ingeval dit risico manifest wordt, zal het bestuur maatregelen treffen om de gevolgen voor de deelnemers op een evenwichtige wijze af te wegen.

6. Niet uit de balans blijvende verplichtingen

a. Investerings- en stortingsverplichtingen

Het fonds is verplichtingen aangegaan voor beleggingen in private equity. Stortingen in private equity vinden gespreid plaats over meerdere jaren. Ultimo 2022 is € 0,2 miljoen (2021: € 0,2 miljoen) nog niet gestort.

b. Kredietovereenkomst

Ter beperking van het liquiditeitsrisico is met ABN AMRO Bank een kredietovereenkomst gesloten met onbepaalde looptijd voor een krediet in rekening-courant van maximaal € 8,0 miljoen. In 2022 is beperkt gebruikgemaakt van deze faciliteit.

7. Verbonden partijen

a. Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen, tussen het fonds en de werkgever, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

b. Transacties met bestuurders en de raad van toezicht

De beloning van bestuurders en de leden van de raad van toezicht staat in de toelichting op de jaarrekening nummer 10 en paragraaf 4.5. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

c. Overige transacties met verbonden partijen

De inhoud van de uitvoeringsovereenkomst tussen het fonds en de werkgever met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling staat op de website van het fonds.

Daarnaast voert het fonds werkzaamheden uit voor WKNL, die gerelateerd zijn aan de uitvoering van de pensioenregeling, waarvoor een 'Overeenkomst van gemene rekening' is afgesloten. Het fonds huurt kantoorruimte van WKNL waarvoor een huurovereenkomst is afgesloten.

Het fonds heeft door te beleggen in een aandelenindexmandaat ultimo 2022 een belang in Wolters Kluwer N.V. van 0,3 miljoen (2021: € 0,7 miljoen). Ultimo 2022 belegde het fonds niet in obligaties van Wolters Kluwer (2021: € 0,5 miljoen). Hiermee voldoet het fonds aan artikel 135 van de Pensioenwet, dat voorschrijft dat beleggingen in de bijdragende onderneming worden beperkt tot 5% van de totale beleggingsportefeuille.

8 Toelichting op de staat van baten en lasten 2022 (x € 1.000)

Beleggingsopbrengsten

	2022	2021
<i>Directe beleggingsopbrengsten</i>		
Obligaties	11.537	10.092
Aandelen	8.679	8.038
Vastgoed	4.158	3.093
Liquide middelen	-4	-4
	<u>24.370</u>	<u>21.219</u>
Af:		
Directe kosten vermogensbeheer ⁽¹⁾	2.892	3.172
	<u>21.478</u>	<u>18.047</u>
<i>Indirecte beleggingsopbrengsten</i>		
Obligaties	-119.567	-17.297
Aandelen	-69.479	95.343
Vastgoed	-8.676	20.947
Private equity	-209	1.539
Renteswaps	-48.692	-14.670
Valutatermijncontracten	-49.206	-45.215
Liquide middelen	-129	-1.364
	<u>-295.958</u>	<u>39.283</u>
Af:		
Indirecte kosten vermogensbeheer ⁽¹⁾	1.353	1.520
	<u>-297.311</u>	<u>37.763</u>
Netto indirecte opbrengsten		
Totaal beleggingsopbrengsten	<u>-275.833</u>	<u>55.810</u>

(1) Directe kosten vermogensbeheer zijn kosten die het fonds rechtstreeks betaalt. Indirecte kosten vermogensbeheer zijn kosten die verwerkt zijn in de indirecte beleggingsopbrengsten van beleggingsfondsen. Transactiekosten zijn in zowel de directe als de indirecte kosten verwerkt. Voor zover transactiekosten niet direct in rekening worden gebracht, zijn deze afgeleid van de bied- en laatkoersen. Indien geen gegevens per transactie beschikbaar zijn, worden deze kosten geschat op basis van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. In paragraaf 4.5 worden de kosten vermogensbeheer uitgebreid toegelicht en gespecificeerd.

Premies en koopsommen

	2022	2021
<i>Feitelijke premie</i>		
Periodieke premies werkgevers	7.769	8.776
Periodieke premies deelnemers	3.107	2.961
Totaal	10.876	11.737
<i>Gedempte kostendekkende premie</i>		
Actuarieel benodigde premie	8.343	8.577
Opslag voor uitvoeringskosten	200	200
Opslag voor instandhouding van het VEV	1.410	1.286
Totaal	9.953	10.063
<i>Zuivere kostendekkende premie</i>		
Actuarieel benodigde premie	11.423	13.843
Opslag voor uitvoeringskosten	200	200
Opslag voor instandhouding van het VEV	1.931	2.076
Totaal	13.554	16.119
Premiedekkingsgraad	93,5%	91,6%

In 2022 is een premie in rekening gebracht van 28,0% van de pensioengrondslag (2021: 31,7%).

De gedempte kostendekkende premie voor 2022 is vastgesteld volgens artikel 128 van de Pensioenwet, met rentedemping op basis van een 10-jaarsgemiddelde, en een bufferopslag ter hoogte van het VEV per 1 januari 2022 van 16,9%. In percentages van de pensioengrondslag bedroeg deze premie 25,6% (2021: 27,2%).

De zuivere kostendekkende premie volgens artikel 128 van de Pensioenwet, inclusief de bufferopslag van 16,9%, bedroeg in 2022 in percentages van de pensioengrondslag 34,9% (2021: 43,5%).

Het tekort op de zuivere kostendekkende premie in 2022 was € 2,7 miljoen (2021: € 3,2 miljoen). In 2021 werd het tekort nog beperkt door de onttrekking uit de premie-egalisereserve.

De premiedekkingsgraad was in 2022 93,5% (2021: 91,6%). De premiedekkingsgraad wordt berekend exclusief de bufferopslag.

Voor een verdere toelichting op het premiebeleid zie paragraaf 3.2.

Pensioenuitkeringen

	2022	2021
Ouderdomspensioen	26.563	25.719
Partnerpensioen	6.047	5.937
Wezenpensioen	47	39
Prepensioen	29	30
Totaal	32.686	31.725

Uitvoeringskosten

	2022	2021
Bestuurskosten	355	435
Administratiekosten	931	647
Advies- en controlekosten	225	226
Huur	60	54
Bruto uitvoeringskosten	1.571	1.362
Interne kosten toegerekend aan vermogensbeheer	-518	-512
Uitvoeringskosten gedragen door pensioenfondsen	1.053	850
Kosten gedragen door werkgever	32	25
Netto uitvoeringskosten	1.085	875

Honoraria accountant

In de uitvoeringskosten zijn onder controlekosten begrepen de honoraria voor KPMG voor de controle van de jaarrekening.

	2022	2021
<i>KPMG Accountants N.V.</i>		
Controle jaarrekening	69	58
Totaal KPMG Accountants N.V.	69	58

Vermeerdering voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening

De belangrijkste posten vermeld in de staat van baten en lasten zijn:

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en de verzekering voor nabestaandenpensioen.

Toeslagverlening

De toeslagverlening per 1 januari 2023 is opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2022. De toeslagverlening per 1 januari 2022 is opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2021.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is opgerent met $-/-$ 0,5% (2021: $-/-$ 0,5%), zijnde de 1-jaarsrente per 1 januari 2022.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening pensioenverplichtingen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de werkelijk betaalde pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Onttrekking voor uitvoeringskosten

De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening pensioenverplichtingen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de werkelijk betaalde kosten in de verslagperiode. In de koopsommen voor de aan het boekjaar toe te rekenen pensioenopbouw is een vaste opslag van € 200.000,- opgenomen voor de huidige uitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,3% van de actuair berekende verwachte uitkeringen voor kostendekking vrij.

Wijziging marktrente (UFR) 31 december

Jaarlijks wordt de marktwaarde van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur per die datum. Per 1 januari 2022 zijn de door DNB voorgeschreven UFR-parameters gewijzigd. De pensioenverplichtingen stegen hierdoor met € 4,8 miljoen. Het effect van de ontwikkeling van de rente-termijnstructuur in 2022 bedroeg € -292,6 miljoen. Beide effecten zijn verantwoord onder het hoofd 'Wijziging marktrente': € -287,8 miljoen.

Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten

De mutatie in de voorziening pensioenverplichtingen in verband met inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt als saldo verantwoord onder dit hoofd. Zie de onderstaande tabel.

Waardeoverdrachten

	2022	2021
Inkomende waardeoverdrachten	1.750	241
Uitgaande waardeoverdrachten en afkoop kleine pensioenen	-1.647	-729
Saldo	103	-488
<i>Resultaat op waardeoverdrachten</i>		
Inkomende waardeoverdrachten	1.750	241
Toevoeging aan voorziening ⁽¹⁾	-1.848	-229
Uitgaande waardeoverdrachten en afkoop kleine pensioenen	-1.647	-729
Onttrekking aan voorziening ⁽¹⁾	2.051	804
Resultaat	306	87

Resultaat op overlevingskansen

Het resultaat op overlevingskansen (sterfteresultaat) was in 2022 een last van € 0,7 miljoen (2021: een bate van € 2,0 miljoen).

Overige mutaties

Onder het hoofd overige mutaties worden onder andere de resultaten op arbeidsongeschiktheid en uitruil verantwoord. In 2022 bedroeg het resultaat op overige mutaties een verlies van € 1,2 miljoen (2021: een verlies van € 0,3 miljoen).

9. Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden zijn in 2022 verricht door acht werknemers (ultimo 2022 7,2 fte; 2021: acht werknemers; 6,6 fte) die in dienst zijn van de werkgever. De hieraan verbonden kosten bedroegen € 681.451,- (2021: € 704.150,-), die de werkgever heeft doorberekend aan het fonds.

10. Vergoedingen bestuur en raad van toezicht

Bestuursleden niet in actieve dienst ontvangen een vaste vergoeding op jaarbasis. Bestuursleden in actieve dienst ontvangen de helft van deze vergoeding. De externe bestuursvoorzitter ontvangt van de werkgever een op jaarbasis overeengekomen vaste vergoeding. Het externe onafhankelijke bestuurslid, tevens voorzitter van de beleggingscommissie, ontvangt een vaste vergoeding op jaarbasis.

In totaal is in 2022 € 97.000,- aan vergoedingen verstrekt aan bestuursleden (2021: € 91.175,-).

De leden van de raad van toezicht ontvingen in 2022 voor het uitvoeren van hun werkzaamheden een met hen op jaarbasis overeengekomen vaste vergoeding, in totaal € 33.179,- (2021: € 35.098,-).

De kosten in 2022 waren lager dan in 2021, omdat in mei 2021 de BTW op deze vergoedingen is vervallen, die van toepassing was op een aantal leden van het bestuur en de raad van toezicht.

11. Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

12. Gebeurtenissen na balansdatum

Gevolgen stapsgewijze invoering nieuwe UFR-methodiek

DNB heeft besloten om vanaf 1 januari 2023 bij het vaststellen van de renteterminstructuur (RTS) de UFR-methodiek te wijzigen in lijn met het advies van de Commissie Parameters 2022.

De voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2022 is vastgesteld met de RTS per 31 december 2022, zoals wettelijk voorgeschreven. De wijziging van de UFR-methodiek zoals van toepassing vanaf 1 januari 2023 heeft daarmee geen invloed op de financiële positie eind 2022.

Als de RTS van 31 december 2022 was vastgesteld zoals dat vanaf 1 januari 2023 plaatsvindt, zou de voorziening pensioenverplichtingen ongeveer 0,1% hoger zijn vastgesteld.

13. Vaststelling van de jaarrekening

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland heeft de jaarrekening vastgesteld na de vergadering op 19 juni 2023 met het verantwoordingsorgaan.

Deventer, 19 juni 2023

Bestuur:

R. Kruijff, voorzitter
D. Schaafsma, secretaris
R.H. Alsen
D. Bles
A.P. Keur
S.E.M. Verhoef

Raad van toezicht:

E.C.H. Klijn, voorzitter
E.R. Capitain
L.L.F. Rutgers

Overige gegevens

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland te Deventer is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaire ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 9.900.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 495.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen.

De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende.

Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Voor de volledigheid merk ik op dat, als op balansdatum in de rentetermijnstructuur rekening zou worden gehouden met de UFR-methodiek zoals deze door DNB in 2023 wordt toegepast, mijn oordeel over de vermogenspositie niet zou wijzigen.

Apeldoorn, 19 juni 2023

drs. J.L.A. Schilder AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland per 31 december 2022 en van het saldo van baten en lasten over 2022, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland ('de Stichting' of 'het fonds') te Deventer gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2022;
- 2 de staat van baten en lasten over 2022;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2022; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

KPMG Accountants N.V., een naamloze vennootschap ingeschreven in het handelsregister in Nederland onder nummer 33263683, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Limited, een Engelse entiteit.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie en onze bevindingen ten aanzien van continuïteit, fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en de kernpunten van onze controle moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Samenvatting

Materialiteit
<ul style="list-style-type: none">
• Materialiteit van EUR 9,9 miljoen
• Circa 1% van het pensioenvermogen
Risico's gerelateerd aan fraude & Noclar en continuïteit
<ul style="list-style-type: none">
• Risico's gerelateerd aan fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving (Noclar): verondersteld risico van doorbreken interne beheersing door het bestuur geïdentificeerd
• Risico's gerelateerd aan continuïteit: geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd
Kernpunten
<ul style="list-style-type: none">
• Waardering van beleggingen
• Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen
Oordeel
Goedkeurend

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 9,9 miljoen (2021: EUR 10,4 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen (circa 1%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur en de raad van toezicht afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 0,495 miljoen rapporteren aan het bestuur en de raad van toezicht alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan diverse vermogensbeheerders. Daarnaast is de beleggingsadministratie en custody dienstverlening uitbesteed. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door de diverse vermogensbeheerders, de beleggingsadministrateur en de custodian.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van diverse vermogensbeheerders, de beleggingsadministrateur en de custodian zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II-) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen. Op basis daarvan evalueren wij de in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2022 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan diverse vermogensbeheerders, de beleggingsadministrateur en de custodian.

Wij hebben door middel van deelwaarnemingen de beleggingen en beleggingsstromen aan de hand van brondocumentatie onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen en beleggingsstromen verkregen

Controleaanpak ten aanzien van risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

In hoofdstuk 5 van het jaarverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en neemt de raad van toezicht deze beschrijving in beschouwing.

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de Stichting en de bedrijfsomgeving, en hebben wij de opzet en de implementatie beoordeeld en, waar van toepassing, de effectieve werking getoetst van het risicomanagement van de Stichting met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving. Dit betreft tevens de interne beheersmaatregelen die aanwezig zijn bij de externe dienstverleners van de Stichting (zie paragraaf 'Reikwijdte van de controle').

Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de gedragscode, de klokkenluidersregeling en de procedures van de Stichting om aanwijzingen van mogelijke fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te onderzoeken. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij het bestuur en de raad van toezicht. Wij hebben onder meer de volgende controlewerkzaamheden uitgevoerd:

- inzicht verkrijgen in hoe de Stichting het gebruik van informatietechnologie (IT) beheerst en de invloed daarvan op de jaarrekening, inclusief het risico van cybersecurity-incidenten die een materieel effect hebben op de jaarrekening;
- evaluatie van nevenfuncties van bestuursleden, met speciale aandacht voor procedures en governance met betrekking tot mogelijke belangenconflicten;
- evaluatie van correspondentie met regelgevende en toezichthoudende instanties (inclusief DNB en AFM);

Daarnaast hebben wij werkzaamheden uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de wet- en regelgeving die op de Stichting van toepassing is. Wij hebben de volgende rechtsgebieden geïdentificeerd die de meest waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de jaarrekening:

- Pensioenwet;
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG);
- Sanctiewetgeving.

Wij hebben de risicofactoren voor fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving geëvalueerd om na te gaan of deze factoren duiden op een risico op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening.

Wij beoordelen het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording (waaronder premieopbrengsten, directe beleggingsopbrengsten en indirecte beleggingsopbrengsten) als niet relevant gezien de aard van de opbrengsten, de aanwezige uitbestedingsrelaties en de beperkte mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording.

In overeenstemming met het bovenstaande en met de controlestandaarden hebben wij het volgende risico geïdentificeerd ten aanzien van fraude dat relevant is voor onze controle, inclusief de relevante veronderstelde risico's vastgelegd in de controlestandaarden. Wij hebben hierop als volgt ingespeeld:

Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)

Risico:

- Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijkt te werken, zoals schattingen gerelateerd aan de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen].

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan de Stichting bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.
- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. De uitkomst van deze evaluatie is dat wij geen (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico hebben geïdentificeerd.

- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar de kernpunten met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van beleggingen.
- Wij hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, zoals het uitvoeren van een negatief nieuwsonderzoek op het internet naar de leden van het bestuur en de raad van toezicht.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur en aan de raad van toezicht.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur van de Stichting heeft zijn continuïteitsbeoordeling uitgevoerd en geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd. Onze procedures om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te beoordelen omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle kennis hebben;
- overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de rentetermijnstructuur) aanleiding geven tot een significant continuïteitsrisico;
- analyse van de ontwikkeling van de financiële positie van de Stichting gedurende het boekjaar ten opzichte van wettelijke solvabiliteits-eisen op indicatoren die kunnen duiden op continuïteitsrisico's en het evalueren van de toelichting in de jaarrekening hieromtrent.

De resultaten van onze risicobeoordelingsprocedures hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur en de raad van toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Waardering van beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). Uit noot 4 van de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 661,1 miljoen (80,7%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op marktnoteringen en dat voor EUR 157,6 miljoen (19,3%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen en andere geschikte

waarderingsmodellen. Het bepalen van de marktwaarde voor deze laatste beleggingscategorie is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de (beleids)dekkingsgraad vormde de waardering van de beleggingen een kernpunt van onze controle.

In de toelichting in noot 3 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer en zijn de gehanteerde waarderingmethoden en belangrijke veronderstellingen voor de waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Wij maken gebruik van de beheersmaatregelen die zijn ingericht bij de vermogensbeheerders en custodian die onderdeel zijn van de Standaard 3402 type II-rapportage (waarbij een goedkeurend assurancerapport van de accountant is afgegeven). Deze relevante beheersmaatregelen zijn gericht op de aanstelling van betrouwbare fondsmanagers enerzijds en de betrouwbare aanlevering en toereikende evaluatie van periodieke performancecijfers anderzijds. Daarnaast hebben wij de aansluiting vastgesteld tussen de financiële administratie en de actuele financiële rapportages van fondsmanagers, indien nodig gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Vervolgens hebben wij de waardering van beleggingen gebaseerd op afgeleide marktnoteringen en netto contante waarde-berekeningen en hebben wij andere geschikte waarderingsmodellen onderzocht.

De waardering van beleggingen gebaseerd op marktnoteringen (fondsen vastrentende waarden, aandelenfondsen en vastgoedfondsen) hebben wij onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Wij hebben ook de monitoring van de uitvoeringsorganisatie op recente financiële informatie verkregen na balansdatum over de waarde van beleggingen op balansdatum betrokken. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingen vergeleken met zelfstandig bepaalde waarderingen op basis van zelfstandig verkregen in de markt waarneembare prijzen.

De waardering van beleggingen gebaseerd op afgeleide marktnoteringen (aandelenfondsen en fondsen vastrentende waarden) en andere geschikte waarderingsmodellen (vastgoedfondsen) hebben wij getoetst aan de hand van recente, door andere onafhankelijke accountants gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountants. Bovendien hebben wij ook de monitoring van de Stichting op recente financiële informatie van de beleggingen na balansdatum in onze werkzaamheden betrokken.

De waardering van de afgeleide marktnoteringen (derivaten) hebben wij onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingen vergeleken met zelfstandig bepaalde waarderingen op basis van zelfstandig verkregen in de markt waarneembare prijzen.

Tot aan de datum van onze controleverklaring hebben wij voor EUR 1,9 miljoen (circa 1%) van de niet-beursgenoteerde beleggingscategorieën de waardering niet kunnen toetsen aan door een accountant gecontroleerde jaarrekeningen voorzien van een goedkeurende controleverklaring. Wanneer niet tijdig een jaarrekening die is voorzien van een

goedkeurende controleverklaring beschikbaar is, hebben wij de betrouwbaarheid van de marktwaardering zoals door de fondsmanager afgegeven, vastgesteld door de inschatting van deze fondsmanagers uit voorgaande jaren te toetsen aan de hand van de later in het jaar beschikbaar gekomen gecontroleerde jaarrekeningen.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen.

Wij vinden dat de waardering van de beleggingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen

Omschrijving

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds (hierna: 'de voorziening pensioenverplichtingen') is een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de toelichting in noot 3 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen. Uit deze toelichting blijkt dat schattingswijzigingen hebben plaatsgevonden. In noot 5 (risicobeheer) is de gevoeligheid van de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerende actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerende actuaris over de te volgen aanpak, de aandachtspunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals

overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruikgemaakt van een eigen actuaris. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Daarbij is het bestuur, onder toezicht van de raad van toezicht, verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en de niet-naleving van wet- en regelgeving en het nemen van maatregelen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde

verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum

van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amstelveen, 19 juni 2023

KPMG Accountants N.V.

N. ten Dam RA

Bijlage 1:

Personalia per 19 juni 2023

Bestuur

R.H. Alsen
D. Blees
J.C. Derriks (tot 24 april 2023)
A.P. Keur (vanaf 24 april 2023)
R. Kruijff (voorzitter)
D. Schaafsma (secretaris)
S.E.M. Verhoef

Verantwoordingsorgaan

P.P.J.M. Ankoné (voorzitter)
R.G.C. Crommelin
B. Damen
P.E. Duijff (secretaris)
M.B.J. van der Horst-van Zuijlen
R. Neve
R.P. Stienstra
R.H. Swens
A.C. Visser
P.M. van der Jagt

Raad van toezicht

E.R. Capitain
E.C.H. Klijn (voorzitter)
L.L.F. Rutgers

Sleutelfunctiehouder en -vervuller actuariel

Drs. J.L.A. Schilder AAG
(Towers Watson Netherlands B.V.)

Sleutelfunctiehouder interne audit

H. van de Bunt

Sleutelfunctievervuller interne audit

R. de Waard
(BDO)

Sleutelfunctiehouder risicobeheer

R.H. Alsen

Sleutelfunctievervuller risicobeheer

E.P.S. van der Steen (tot 1 januari 2023)
(Deloitte Risk Advisory)
P.F.M. Wind (vanaf 1 januari 2023)

Beleggingscommissie

G.W.J. Dessing
R. Kruijff
S.E.M. Verhoef (voorzitter)

Pensioencommissie

D. Blees
D. Schaafsma (voorzitter)
M. Leppink (vanaf 15 mei 2023)

Risicobeheercommissie

R.H. Alsen (voorzitter)
K. Bunte
A.P. Keur

Pensioenbureau

B. Bussink
R. Heidemans (CIO)
E.H. Kerkhof
B.J. Lefeber (hoofd pensioenzaken)
K. Nauta-van der Linden (directeur)
T.C. Sturkenboom
J.L. van Wieringen (tot 1 juni 2023)
P.F.M. Wind

Accountant

N. ten Dam RA
(KPMG Accountants N.V.)

Certificerend actuaris

Drs. J.L.A. Schilder AAG
(Towers Watson Netherlands B.V.)

Adviserend actuaris

Drs. L. Thissen AAG
(Sprenkels & Verschuren)

Compliance officer

H. Pullen
(TriVu)

Bijlage 2:

Checklist naleving Code Pensioenfondsen per 31 december 2022

Thema's	Normen	Toepassing en naleving van de normen door het fonds
1. Vertrouwen waarmaken	1 t/m 9	<ul style="list-style-type: none"> – Het bestuur voert de regeling naar beste vermogen uit, met een evenwichtige afweging van belangen. Het beleid is vastgelegd in de ABTN. Het bestuur draagt verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregeling conform de Pensioenwet. De visie op de uitvoering is opgenomen in het beleid van het fonds, en de eisen waaraan de uitvoering moet voldoen zoals opgenomen in de uitbestedingsdocumenten. Het bestuur heeft daarbij bepaald welk kostenniveau voor de uitvoering van de pensioenregeling aanvaardbaar is. – Het bestuur heeft een doelstelling, missie, visie en strategie opgesteld en zorgt voor een heldere en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus (zie paragraaf 1.2). – Het bestuur legt bij alle besluiten duidelijk vast op grond van welke overwegingen het besluit is genomen. – Het bestuur heeft de eindverantwoordelijkheid voor het waarmaken van het vertrouwen en legt middels het jaarverslag verantwoording af over het gevoerde beleid, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid, tegen welk kostenniveau de uitvoering van de pensioenregeling is gerealiseerd (zie paragraaf 4.5) en de beleidskeuzes voor de toekomst. Het bestuur geeft in paragraaf 4.3.2 en 6.3 daarbij inzicht in de risico's voor de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau en de vastgestelde risicohouding. – Het bestuur houdt rekening met de verplichtingen die het fonds is aangegaan en draagt zorg voor een optimaal rendement binnen een aanvaardbaar risico en zorgt ervoor dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen (zie paragraaf 4.4.6). – Het bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is en zorgt ervoor dat het integrale risicomanagement adequaat georganiseerd is (zie paragraaf 6.1). – De 'Noodprocedure om in spoedeisende gevallen te kunnen handelen' is in februari 2022 geactualiseerd.
2. Verantwoordelijkheid nemen	10 t/m 14	<ul style="list-style-type: none"> – Het bestuur zorgt voor een heldere en expliciete taak- en rolverdeling tussen bestuur en pensioenbureau (zie paragraaf 5.1.1 en 5.1.5) en zorgt dat het zicht heeft op de (onder)uitbestedingsketen, evalueert jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering versus de kosten van de externe partijen en neemt adequate maatregelen als een dienstverlener onvoldoende presteert. – Het bestuur toetst het beloningsbeleid van externe partijen en zorgt ervoor dat dit beloningsbeleid niet aanmoedigt om meer risico's te nemen dan voor het fonds aanvaardbaar is (zie paragraaf 5.5).

Thema's	Normen	Toepassing en naleving van de normen door het fonds
3. Integer handelen	15 t/m 22	<ul style="list-style-type: none"> – Het bestuur heeft de gewenste cultuur vastgelegd in het integriteit-beleid en in de gedragscode van het fonds en ziet er op toe dat alle bij het fonds betrokken personen daarvan op de hoogte zijn en zich daarnaar gedragen en dat de naleving van de gedragscode van ondertekening wordt voorzien (zie paragraaf 5.7). – Nevenfuncties en tegenstrijdige belangen of reputatierisico's worden gemeld aan de compliance officer en beoordeeld. Het bestuur zorgt dat onregelmatigheden kunnen worden gemeld en dat betrokkenen weten hoe en bij wie en heeft dit vastgelegd in de regeling misstanden en ziet er op toe dat externe dienstverleners over een klokkenluidersregeling beschikken. – Het bestuur kent de relevante wet- en regelgeving en interne regels, weet hoe het fonds daar invulling aan geeft en bewaakt de naleving en compliance en heeft een en ander vastgelegd in het compliance handboek.
4. Kwaliteit nastreven	23 t/m 30	<ul style="list-style-type: none"> – Het bestuur is collectief verantwoordelijk voor zijn functioneren. De voorzitter is het eerste aanspreekpunt. Hij is als eerste verantwoordelijk voor zorgvuldige besluitvorming en procedures. De bestuursstructuur van het fonds waarborgt het onafhankelijk en kritisch functioneren van het bestuur. Deze structuur is opgenomen in de statuten en de ABTN. – Het bestuur zorgt voor een permanente educatie van zijn leden, de medebeleidsbepalers, de medewerkers van het pensioenbureau, de sleutelfunctiehouders en de leden van de andere fondsorganen (zie paragraaf 5.4.1). – Het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht evalueren jaarlijks het eigen functioneren. Het bestuur en het verantwoordingsorgaan betrekken daarbij minimaal eens in de drie jaar een onafhankelijke derde partij.
5. Zorgvuldig benoemen	31 t/m 40	<ul style="list-style-type: none"> – Het fonds streeft ernaar dat de samenstelling van de fondsorganen wat betreft geschiktheid, complementariteit en diversiteit een afspiegeling van de belanghebbenden is. Zowel bij de aanvang van een termijn, als tussentijds bij de zelfevaluaties vindt een beoordeling over het functioneren plaats (zie paragraaf 5.3 en 5.4.2). – In zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur heeft actiepunten geformuleerd om deelname van jongeren en vrouwen verder te stimuleren. (zie paragraaf 5.3). – Het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de sleutelfunctiehouders en de raad van toezicht leggen bij een vacature de eisen voor de vacante functie in een profielschets vast en houden rekening met het diversiteitsbeleid van het fonds (zie paragraaf 5.4.1).
6. Gepast belonen	41 t/m 45	<ul style="list-style-type: none"> – Het fonds voert een beheerst beloningsbeleid en is zeer terughoudend met prestatiegerelateerde beloningen. Dit beleid is in overeenstemming met de doelstellingen van het fonds (zie paragraaf 5.5).

Thema's	Normen	Toepassing en naleving van de normen door het fonds
7. Toezicht houden en inspraak waarborgen	46 t/m 57	<ul style="list-style-type: none"> – De raad van toezicht stelt zich onafhankelijk op en betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak (zie het verslag van de raad van toezicht en de reactie van het bestuur). – Het bestuur weegt de aanbevelingen van de raad van toezicht zorgvuldig, volgt deze op of motiveert afwijkingen (zie het verslag van de raad van toezicht en de reactie van het bestuur). – Het bestuur van het fonds is regelmatig in dialoog met het verantwoordingsorgaan over diverse onderwerpen, niet alleen in het kader van advisering door het verantwoordingsorgaan, maar eveneens in het kader van het met elkaar delen van beelden en denkrichtingen (zie het verslag van het verantwoordingsorgaan en de reactie van het bestuur). – Het bestuur beoordeelt ieder jaar het functioneren van onder andere de sleutelfunctiehouders, de accountant en de certificerend actuaaris en stelt de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan van de uitkomsten van de beoordeling op de hoogte.
8. Transparantie bevorderen	58 t/m 65	<ul style="list-style-type: none"> – Het bestuur geeft via de website van het fonds en in het jaarverslag publiekelijk inzicht in doelstelling, missie, visie en strategie en legt verantwoording af over (de uitvoering) van het beleid. – Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent maatschappelijk verantwoord beleggen en het stembeleid vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor alle belanghebbenden (zie paragraaf 4.4.6 en 4.4.7). – Het bestuur stelt beleid vast rond transparantie en communicatie en evalueert dit beleid periodiek (zie paragraaf 2). – Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode en de evaluatie van het bestuur (zie paragraaf 4.7 en 4.4.2). – Het bestuur zorgt voor een voor alle belanghebbenden toegankelijke klachten- en geschillenprocedure en rapporteert in het jaarverslag over de afhandeling van de eventuele klachten en geschillen (zie paragraaf 3.3.2).

Bijlage 3:

SFDR artikel 8 periodieke rapportage

Toelichting conform Annex IV van de Sustainable Finance Disclosure regulation

Annex IV

Model voor de periodieke informatieverstrekking voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Pensioenregeling Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI) 549300UBK9ORQMBZ7Z43

Ecologische en/ of sociale kenmerken (E/ S-kenmerken)

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een social doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten** is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

Had dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Ja

Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: ___%

in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie

in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie

Er zijn duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: ___%

Nee

Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimaal aandeel duurzame beleggingen van ___%

met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie

met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie

met een sociale doelstelling

Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

In de pensioenregeling van Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer (hierna: SPWKN) worden bedrijven of instellingen die zich niet hielden aan breed aanvaarde maatschappelijke normen uitgesloten. SPWKN heeft aan dit kenmerk voldaan door met uitsluitingen (screens) op aandelen en bedrijfsobligaties niet te beleggen in ondernemingen die:

- controversiële en nucleaire wapens produceren.
- fossiele brandstoffen als thermische kool en teerzanden produceren.
- tabaksproducten produceren.
- wapens voor burgers produceren.

- die de UN Global Compact regels op het gebied van mensenrechten, arbeidsstandaarden en milieu schenden.
- een slechte ESG score hebben.
- stelselmatig betrokken zijn bij ernstige controverses.

SPWKN wil ESG-criteria, waaronder CO2 uitstoot, meewegen bij de beleggingskeuzes. SPWKN heeft aan dit kenmerk voldaan door een ESG focus benchmark voor aandelen ontwikkelde markten te volgen, uitsluitingen op thermische kolen en teerzanden uit te sluiten voor aandelen en bedrijfsobligaties en elk kwartaal zich te laten informeren over de ESG- en Co2 kenmerken van de portefeuille om deze informatie mee te wegen.

SPWKN paste geen referentiebenchmark met E/S kenmerken toe op de totale beleggingsportefeuille. Wel werd voor aandelen ontwikkelde markten een referentiebenchmark met E/S kenmerken toegepast.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

● **Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?**

- ESG scores (MSCI-adjusted methodiek) van de deelportefeuille's en benchmarks (parent indices) per 31 december 2022 waren:

-Bedrijfsobligaties: 7,1 (benchmark: 6,8)
 -Aandelen ontwikkelde markten: 7,7 (benchmark: 7,0)
 -Aandelen opkomende markten: 5,5 (benchmark: 5,4)
 -Beursgenoteerd vastgoed: 6,1 (benchmark: 5,9)
 -Gewogen gemiddelde van bovenstaande: 7,2 (benchmark: 6,7)

- CO2 uitstoot, in duizend kilo per USD miljoen geïnvesteerd kapitaal, van de deelportefeuille's en benchmarks (parent indices) per 31 december 2022 bedroegen:

-Bedrijfsobligaties: 71 (benchmark: 83)
 -Aandelen ontwikkelde markten: 74 (benchmark: 91)
 -Aandelen opkomende markten: 217 (benchmark: 217)
 -Beursgenoteerd vastgoed: 12 (benchmark: 14)
 -Gewogen gemiddelde van bovenstaande: 79 (benchmark: 91)

● **...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?**

Deze vraag is niet van toepassing op SPWKN omdat dit de eerste rapportageperiode is.

● **Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?**

De beleggingsportefeuille verbond zich niet tot het aanhouden van duurzame beleggingen volgens de definitie van de SFDR.

● **Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?**

Deze vraag was niet van toepassing op SPWKN.

Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Deze vraag was niet van toepassing op SPWKN.

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbieding van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

In de EU-taxonomie is het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” vastgesteld, dat inhoudt dat op taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie en dat vergezeld gaat van specifieke EU-criteria.

Het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen ook geen ernstige afbreuk doen aan milieu-of sociale doelstellingen.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten?

Deze vraag was niet van toepassing op SPWKN.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

SPWKN hield geen rekening met de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren, in de zin van artikel 4 van SFDR.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode 2022, vastgesteld met het gemiddelde van de begin- en eindstand van 2022. % van belegd vermogen exclusief derivaten

Grootste belegging	Sector	% Activa	Land
BlackRock ICS EUR Ultra Short Bond Fund	Geldmarktfonds	14%	Ierland
BlackRock Mortgage-Backed Securities Index Fund B	Mortgage Backed Securities	8%	Verenigde Staten
CBRE Goba Alpha Fund	Niet-beursgenoteerd vastgoed	5%	Luxemburg
BlackRock Emerging Markets Equity Index ESG Screened Fund	Aandelenfonds	4%	Verenigde Staten
BlackRock ICS EUR Environmentally Aware Liquidity Fund	Geldmarktfonds	3%	Ierland
Apple	Informatietechnologie	1%	Verenigde Staten
Microsoft	Informatietechnologie	1%	Verenigde Staten
EFSF 0,7% 01/20/50	SSA obligatie	1%	Luxemburg
Frankrijk 4% 04/25/55	Staatsobligatie	1%	Frankrijk
Frankrijk 0,75% 05/25/52	Staatsobligatie	1%	Frankrijk
Frankrijk 0,5% 06/25/44	Staatsobligatie	1%	Frankrijk
Frankrijk 0,75% 05/25/53	Staatsobligatie	1%	Frankrijk
Amazon	Niet-duurzame consumptiegoederer	1%	Verenigde Staten
Ierland 0,55% 04/22/41	Staatsobligatie	1%	Ierland
KFW 0,375% 05/20/36	SSA obligatie	1%	Duitsland

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

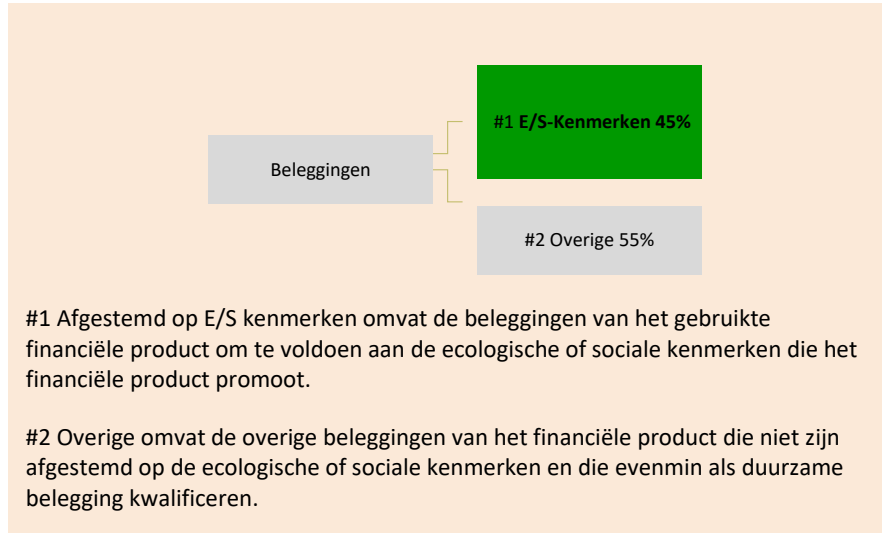
SPWKN belegde de pensioenpremies volgens de strategische asset allocatie in een variëteit van beleggingscategorieën, zoals staats-, bedrijfs- en hypotheekobligaties, geldmarktinstrumenten, aandelen ontwikkelde en opkomende markten, vastgoed met en zonder beursnotering, en derivaten. Bij elkaar was 45% van de beleggingsportefeuille zodanig belegd dat daarmee milieu- en social kenmerken gepromoot werden. Door koersontwikkelingen was dit hoger dan de geplande allocatie van 43% in het beleggingsplan. Dit betreft de categorieën aandelen ontwikkelde markten (30%) en bedrijfsobligaties (15%). Dit percentage ziet u ook terug in het overzicht hieronder onder #1. De overige beleggingen (staats-en hypotheekobligaties, geldmarktinstrumenten, aandelen opkomende markten, vastgoed met en zonder beursnotering, en derivaten) zijn niet afgestemd op deze kenmerken en zijn opgenomen onder #2. Voor deze categorieën golden geen ecologische

of sociale minimumwaarborgen. De percentages zijn gebaseerd op de daadwerkelijk allocatie naar deze beleggingen.

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

In welke economische sectoren werd belegd?

SPWKN belegde in 2022 in alle economische sectoren (energie, materialen, industrie, duurzame consumptiegoederen, niet-duurzame consumptiegoederen, gezondheidszorg, financiële diensten, informatietechnologie, telecommunicatiediensten, nutsbedrijven en vastgoed). Onderstaande tabel geeft de gemiddelde sectorverdeling over 2022 volgens de MSCI GICS classificatie weer voor de beleggingen in aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed. Deze beleggingen bedroegen 54% van het gemiddeld belegd vermogen in 2022.

Sector	% Activa
Financiële dienstverlening	22%
Informatietechnologie	18%
Gezondheidszorg	10%
Vastgoed	9%
Duurzame consumptiegoederen	9%
Industrie	8%
Telecommunicatie	6%
Niet-duurzame consumptiegoederen	6%
Energie	5%
Materialen	4%
Nutsbedrijven	3%

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- **De omzet** die aangeeft hoe "groen" de ondernemingen waarin is belegd vandaag zijn;
- **De kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- **De operationele uitgaven** (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

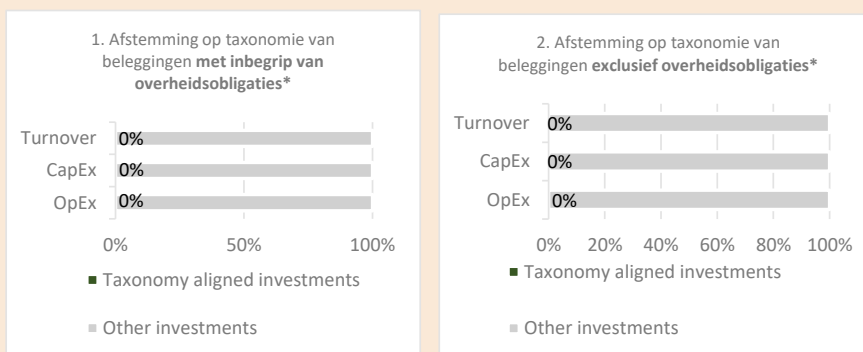
SPWKN stemde duurzame beleggingen met een milieudoelstelling niet af op de EU-taxonomie.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Aangezien er geen geschikte methode is om te bepalen of overheidsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie*, toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van overheidsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor uitsluitend de beleggingen van het financiële product ander dan in overheidsobligaties.

*Voor deze grafieken omvatten "overheidsobligaties" alle blootstellingen aan overheidsschulden.

- **Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?**
SPWKN belegde niet in transitie- en faciliterende activiteiten.
- **Hoe verhoudt het percentage beleggingen dat is afgestemd op de EU-taxonomie zich tot het percentage tijdens eerdere referentieperiodes?**
Deze vraag is niet van toepassing op SPWKN omdat dit de eerste rapportageperiode is.

 zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die geen rekening houden met de criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de verordening (EU) 2020/852

Wat was het minimaal aandeel duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die niet waren afgestemd op de EU-taxonomie?

SPWKN hanteerde geen minimumpercentage.

Wat was het minimaal aandeel sociaal duurzame beleggingen?

SPWKN hanteerde geen minimumpercentage.

Welke beleggingen zijn opgenomen in "overige"? waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Mandaten of beleggingsfondsen die geen milieu- of sociale kenmerken promootten en ook door de vermogensbeheerders zelf niet als artikel 8 fondsen waren gekwalificeerd zijn opgenomen onder categorie #2.

Deze producten waren staats-, en hypotheekobligaties, geldmarktinstrumenten, aandelen opkomende markten, vastgoed met en zonder beursnotering, en derivaten. Voor deze categorieën golden gedurende de referentieperiode geen ecologische of sociale minimumwaarborgen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/ of sociale kenmerken?

SPWKN heeft met uitsluitingen (screens) op aandelen en bedrijfsobligaties niet belegd in ondernemingen die:

- controversiële en nucleaire wapens produceren.
- fossiele brandstoffen als thermische kool en teerzanden produceren.
- tabaksproducten produceren.
- wapens voor burgers produceren.
- die de UN Global Compact regels op het gebied van mensenrechten, arbeidsstandaarden en milieu schenden.
- een slechte ESG score hebben.
- stelselmatig betrokken zijn bij ernstige controverses.

SPWKN heeft een ESG focus benchmark voor aandelen ontwikkelde markten gevolgd.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

SPWKN heeft geen specifieke index als referentiebenchmark aangewezen om te bepalen of de portefeuille was afgestemd op de ecologische en/of sociale kenmerken die SPWKN promoot.

Referentiebenchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken die dat product promoot.

● In welk opzicht verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?

Niet van toepassing.

● Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten aanzien van de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische en sociale kenmerken?

Niet van toepassing.

● Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Niet van toepassing.

● Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?

Niet van toepassing.

Begrippenlijst

ABTN	Actuarieel en bedrijfstechnische nota; nota waarin de hoofdlijnen van de uitvoeringsovereenkomst, de pensioenregeling, de financiering, het beleggingsbeleid en de organisatiestructuur zijn vastgelegd
Actieve deelnemers	Participanten met pensioenopbouw, waaronder participanten met premievrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid
Actuariële grondslagen	Grondslagen voor de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen, waaronder overlevingskansen.
Actuaris	Verzekeringswiskundige
AFM	Autoriteit Financiële Markten
AG	Actuarieel Genootschap
ALM	Asset Liability Management. Het afstemmen van de beleggingen op de ontwikkelingen en risico's van beleggingen en verplichtingen
ANW	Algemene nabestaandenwet
AP	Autoriteit Persoonsgegevens
Asset mix	De verdeling van de beleggingen over de verschillende beleggingscategorieën
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
Belanghebbenden	Participanten, de werkgever en andere partijen die betrokken zijn bij het fonds
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
Code Pensioenfondsen	Code voor 'goed pensioenfondsbetuur', opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid
Collateral	Onderpand als zekerstelling van de afwikkeling van derivatenposities en securities lending
COR	Centrale Ondernemingsraad
CPB	Centraal Planbureau
Credits	Bedrijfsobligaties en andere niet-staatsleningen
Custodian	Bedrijf voor bewaring en administratie van effecten
Dekkingsgraad	
– Feitelijke dekkingsgraad	De verhouding tussen het fondsvermogen en de voorziening pensioenverplichtingen
– Beleidsdekkingsgraad	12-maandsgemiddelde van de dekkingsgraad op basis waarvan het beleid van het fonds wordt bepaald
– Reële dekkingsgraad	Dekkingsgraad die aangeeft in welke mate het fonds voldoende vermogen heeft om de voorwaardelijke toeslag te kunnen financieren
– (Minimaal) Vereiste dekkingsgraad	Dekkingsgraad die benodigd is om te voldoen aan het MVEV en het VEV
– Kritische dekkingsgraad	Dekkingsgraad die het niveau aangeeft vanaf waar herstel naar de (minimaal) vereiste dekkingsgraad mogelijk is binnen een vooraf vastgestelde termijn
Defined contribution (DC) regeling	Pensioenregeling op basis van beschikbare premie
Dekkingstekort	Het fonds heeft een dekkingstekort indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad
Derivaten	Van een onderliggende waarde (bijvoorbeeld een aandeel) afgeleide financiële instrumenten, zoals opties, futures, swaps en swaptions
Directe beleggingsopbrengsten	Rente en dividenden
Discretionair beheer/mandaat	Beheer op een aparte rekening voor het fonds (niet via een beleggingsfonds)
DNB	De Nederlandsche Bank
Duration	De gevoeligheid van de waarde van de vastrentende waarden en voorziening pensioenverplichtingen voor veranderingen in de rente, rekening houdend met de resterende looptijd
ECB	Europese Centrale Bank
Euribor	Euro Interbank Offered Rate: rente waartegen Europese banken elkaar leningen verstrekken

ERB	Eigenrisicobeoordeling
ESG	Environmental, Social & Governance
Fed	Federal Reserve, de centrale bank van de Verenigde Staten
Franchise	Deel van het salaris waarover geen pensioenopbouw plaatsvindt
FTK (Financieel Toetsingskader)	In de Pensioenwet vastgelegde financiële normen voor pensioenfondsen
Haalbaarheidstoets	Toets om te beoordelen of het fonds aan zijn ambities kan voldoen
Herstelplan	Plan dat wordt opgesteld als het fonds een dekkingstekort of een reservetekort heeft
Indirecte beleggingsopbrengsten	Gerealiseerde en ongerealiseerde koersverschillen (herwaardering)
IORP	Institutions for Occupational Retirement Provision
IRM	Integraal risicomanagement
KPI	Key Performance Indicator
KRI	Key Risk Indicator
LDI (Liability Driven Investments)	Beleggingen die zo goed mogelijk aansluiten op de ontwikkeling van de verplichtingen
Markttrente	Renteniveau van op de effectenmarkt verhandelbare vastrentende waarden, danwel een benadering
Middelloonregeling	Pensioenregeling gebaseerd op het gemiddeld verdiende inkomen
Minimaal vereist eigen vermogen (MVEV)	Het fonds dient volgens het FTK een minimaal eigen vermogen aan te houden ten opzichte van de voorziening pensioenverplichtingen
MSCI	Morgan Stanley Capital International index
Navigatiemetafoor	Laat het bedrag van het pensioen zien in een verwacht, pessimistisch en optimistisch scenario
Nominale rente	Zie markttrente
Overrendement	Het gerealiseerde rendement verminderd met de rekenrente
Pensioenaanspraak	Het recht op een niet ingegaan pensioen
Pensioenrecht	Het recht op een ingegaan pensioen
Pensioenresultaat	De verwachte toekomstige pensioenuitkeringen gedeeld door de pensioenuitkeringen op basis van volledige toeslagverlening en zonder korting op de opbouw
Pensioenvermogen	De som van de algemene reserve en de voorziening pensioenverplichtingen
Pensioenverplichtingen	Verplichtingen van het fonds uit hoofde van pensioenaanspraken en -rechten
Premiedekkingsgraad	De verhouding tussen de ontvangen premie (exclusief de opslag voor uitvoeringskosten en de toevoeging aan de premie-egaliseringsreserve) en de zuivere kostendekkende premie (exclusief de opslag voor uitvoeringskosten en de opslag voor het VEV)
Prijnsindex	Consumenten Prijsindexcijfer Alle Huishoudens van het Centraal Bureau voor de Statistiek
Private equity	Risicodragende beleggingen in niet op de beurs genoteerde ondernemingen
Prognosetafel	Overlevingstabel waarbij rekening wordt gehouden met de verwachte ontwikkeling van de overlevingskansen
Rating	Aanduiding van de kwaliteit van een lening
Reële rente	Nominale rente minus inflatie
Rekenrente	De rente waarmee de pensioenverplichtingen contant gemaakt worden en/of worden opgerent
Renterisico	Risico van waardevermindering (voorziening pensioenverplichtingen) of waardedaling (vastrentende waarden) als gevolg van daling respectievelijk stijging van de rente
Reservetekort	Het fonds heeft een reservetekort indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad
RTS	Rentetermijnstructuur: rentecurve gebaseerd op het renteniveau bij verschillende looptijden
Securities lending	Uitlenen van beleggingstitels tegen vergoeding
SER	Sociaal-Economische Raad
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation, een Europese richtlijn die eisen stelt aan de transparantie over toepassing van ESG
SIRA	Systematische Integriteit Risico Analyse
SLA	Service Level Agreement
Sleutelfunctie	Functies voorgeschreven in de IORP II-richtlijn: de actuariële functie, de risico-beheerfunctie en de interne audit functie

Sleutelfunctiehouder	Eindverantwoordelijke voor een van de drie sleutelfuncties
Sleutelfunctie vervuller	Uitvoerder van een van de drie sleutelfuncties
Solvabiliteit	Vermogen van het fonds om op lange termijn aan de pensioenverplichtingen te kunnen voldoen
SRD II	Shareholders Rights Directive II: Europese richtlijn voor aandeelhoudersbetrokkenheid
Swap	Financieel instrument waarbij met een tegenpartij wordt afgesproken 2 zaken te ruilen, bijvoorbeeld de lange rente tegen de korte rente
TBI-grens	Beleidsdekkingsgraad die wettelijk minimaal nodig is voor volledige toeslagverlening (toekomstbestendig indexeren)
Technische voorzieningen	De voorziening pensioenverplichtingen
Toeslagverlening (indexatie)	Verhoging van pensioenaanspraken en -rechten
Transitie-FTK	Financieel toetsingskader dat van toepassing is in de periode tot de overgang op het nieuwe pensioenstelsel
UFR	Ultimate Forward Rate: rente die vanaf 2012 wordt toegepast bij de RTS van DNB. De rentes voor looptijden langer dan 20 jaar worden vastgesteld volgens een vastgestelde weging van de euro-swaprente en deze UFR
UPO	Uniform Pensioenoverzicht
URM	Uniforme Rekenmethodiek, gebruikt bij de navigatiemetafoor
Valutarisico	Risico van waardedaling als gevolg van wijzigingen in de valutakoersen
Valutatermijncontract	Transactie waarbij valuta op termijn worden verkocht om het valutarisico te vermijden
Vastrentende waarden	Verzamelnaam voor beleggingen met een in beginsel vaste rentevergoeding en vaste looptijd
Vereist eigen vermogen (VEV)	Het fonds dient, inclusief het MVEV, een buffer aan te houden voor het opvangen van beleggings- en verzekeringstechnische risico's
VITP	Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector
Vooroverlijden	Overlijden vóór de pensioendatum
Voorziening pensioenverplichtingen	Contante waarde van de pensioenverplichtingen
Waardeoverdracht	Overdracht van de contante waarde van pensioenaanspraken bij verandering van werkgever en pensioenregeling
WKNL	Wolters Kluwer Holding Nederland B.V. en haar gelieerde ondernemingen, die onder de werkingssfeer van de uitvoeringsovereenkomst vallen
Zakelijke waarden	Verzamelnaam voor beleggingen in aandelen, vastgoed en andere risicodragende beleggingen